

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2020

Bc. Adéla Bulínová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

**Historický pohled na péči o válečné veterány v Československu po roce
1989**

Historical view of care for war veterans in Czechoslovakia after 1989

Bc. Adéla Bulínová

vedoucí práce: doc. PhDr. Monika Mužáková, Ph.D.

studijní program: Učitelství pro střední školy

studijní obor: Český jazyk a speciální pedagogika

2020

Odevzdáním této diplomové práce na téma Historický pohled na péči o válečné veterány v Československu po roce 1989 potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Bulínová Adéla

Poděkování

Děkuji paní doc. PhDr. Monice Mužákové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za cenné rady, odborný dohled a za umožnění psát diplomovou práci právě na toto téma. Dále děkuji Ing. Ladislavu Sornasovi a lidem z resortu Ministerstva obrany za ochotu, informace a odborný dohled.

Adéla Bulínová

ABSTRAKT

Tato diplomová práce mapuje oblast péče o válečné veterány v Československu po revolučním roce 1989. Úvodní kapitoly této práce jsou sondou do této oblasti v období první a druhé světové války. Jednotlivé kapitoly se zaměřují na konkrétní oblasti poskytované péče. Je zde specifikován pojem válečný veterán a popis péče jednotlivých kategorií veteránů – od druhoválečných až po novodobé. Podporu veteránům poskytují také spolky a instituce, kterým v práci věnuji jednu z kapitol. Práce se také zabývá dokumentem MO a na základě dotazníkových šetření hodnotím účinnost tohoto dokumentu v závislosti na potřebách válečných veteránů.

V závěru práce jsou data dotazníkových šetření napříč společnostmi, tzn. laická veřejnost, vojáci v aktivní službě a samotní veteráni.

Klíčová slova:

péče, pomoc, válečný invalida, válečný poškozenec, válečný veterán, voják

ABSTRACT

This thesis maps the area of care for war veterans in Czechoslovakia after the revolutionary year 1989. Individual chapters focus on a specific area of care. There is specified the term war veteran and a description of care for each category of veterans - from the Second World War to the modern. We support veterans who have a company and an institution and work at work under the guidance of one of the chapters.

It also involves working with a document of the Ministry of Defense and a questionnaire survey, which evaluates the effectiveness of this document in connection with the request of war veterans.

At the end of the thesis there are data of interrogation queries across the society, ie the lay public, soldiers in active service and veterans themselves.

Keywords:

care, help, soldier, veteran war invalid, war badge,

Obsah

ÚVOD.....	9
1 KDO JE VETERÁN?.....	12
1.1 Veterán z hlediska zákona.....	12
1.2 Statut veterána.....	13
2 SYSTÉM PÉČE.....	15
2.1 Obecné chápání současné péče o veterány.....	16
2.2 Systém péče stručně dle období.....	18
2.2.1 Systém péče od roku 1918 do roku 1938 (systém péče o válečné poškozence – základní pojmy a stručná charakteristika).....	18
2.2.2 Systém péče po 2. světové válce (systém péče o účastníky národního odboje a válečné poškozence – základní pojmy a stručná charakteristika).....	19
3 SYSTÉM PÉČE PO ROCE 1989.....	23
3.1 Péče o druhoválečné veterány.....	24
3.1.1 Finanční oblast.....	26
3.1.2 Zdravotní oblast.....	28
3.1.3 Psychologická a duchovní oblast.....	30
3.1.4 Další formy péče.....	31
3.1.5 Dílčí závěr.....	32
3.2 Péče o novodobé veterány.....	33
3.2.1 Finanční oblast.....	35
3.2.2 Zdravotní oblast.....	37
3.2.3 Psychologická a duchovní oblast.....	38
3.2.4 Další formy péče.....	39
3.3 Péče o vojáky stále sloužící.....	41
3.4 Péče o veterány v produktivním věku (již mimo činnou službu).....	43
3.5 Péče o veterány v důchodu (starobní, invalidní).....	44
3.6 Péče o veterány invalidizované.....	45
3.7 Péče/pomoc rodinám padlých.....	47
3.8 Dílčí závěr.....	48
4 INSTITUCE A ORGANIZACE.....	50
4.1 Spolky sdružující druhoválečné veterány.....	51
4.2 Spolky sdružující novodobé válečné veterány.....	53
4.3 Spolky blízké svou činností Ministerstvu obrany.....	55
4.4 Další organizace a instituce.....	55
4.5 Dílčí závěr.....	58

5 DOKUMENT MINISTERSTVA OBRANY KONCEPCE PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY V LETECH 2017–2021.....	60
6 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	66
6.1 Kolektivní narativní studie.....	66
6.1.1 Popis metody a cíl výzkumu.....	66
6.1.2 Účastníci výzkumu.....	67
6.1.3 Příběh první – J.S.....	68
6.1.4 Příběh druhý – M.L.....	69
6.1.5 Příběh třetí – P.Š.....	71
6.1.6 Příběh čtvrtý – J.N.....	73
6.1.7 Příběh pátý – P.N.....	74
6.1.8 Dílčí závěr.....	75
6.2 DOTAZNÍKOVÁ ŠETŘENÍ.....	76
6.2.1 Cíl výzkumu a charakteristika metody.....	76
6.2.2 Popis vzorku respondentů.....	78
6.2.3 Zpracování informací.....	78
6.2.4 Analýza – Dotazník pro válečné veterány.....	79
6.2.5 Analýza – Dotazník pro vojáky stále sloužící.....	82
6.2.6 Analýza – Dotazník pro veřejnost.....	84
6.2.7 Souhrnné vyhodnocení dotazníkového šetření.....	88
7 ZÁVĚR.....	90
SEZNAM ZKRATEK.....	93
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	94
SEZNAM PŘÍLOH.....	102
PŘÍLOHY.....	103

ÚVOD

„Národu, který si neváží svých hrdinů, hrozí, že nebude mít žádné, až je bude potřebovat.“

T. G. Masaryk

„Země, která si neváží svých válečných veteránů, si neváží sebe sama.“

MgA. M. Stropnický

Žádný ze států, jejichž občané v okamžiku potřeby neváhali a nasadili svoje zdraví a bohužel leckdy i svoje životy, aby hájili bezpečnost a zájmy samotného státu, by se neměl zříkat odpovědnosti za tyto občany.

Veteráni, ať už vojenští, policejní nebo druhováleční, či novodobí, jsou nositeli kusu historie a tradic, které si přejeme zachovat i nadále. Proto je péče o veterány, a tudíž o část historie státu nezbytná. Pokud stát není schopen se plně a důstojně postarat a zabezpečit vojáky samotné, pomoci jim vrátit se zpět do civilního života nebo se postarat o pozůstalé po těchto hrdinech, mohlo by se stát, že v blízké budoucnosti by se v případě potřeby nenašel nikdo, kdo by se postavil do první linie a bojoval za obranu státu.

Každý občan potřebuje péči a vojáci a veteráni ještě o to více, bez rozdílu, zda jde o účastníky národních bojů za osvobození vlasti, o vojáky armád 2. světové války nebo o současné příslušníky Armády České republiky (AČR) – vojáci, kteří v současných chvílích bojují za udržení míru ve světě, vojáci, kteří se pravidelně účastnili a účastní mezinárodních misí. K psaní práce na toto téma mě přiměl nejen dlouhodobý zájem o ozbrojené složky a o armádu, ale také to, že v posledních letech se pohled na válečné veterány změnil, a to bohužel spíše k horšímu. Toto je také jedním z cílů – ukázat válečné veterány a vojáky obecně ve světle jiném, než jak je nám prezentováno z médií a než jaké je mínění široké veřejnosti. Mimo jiné mi přišlo také zajímavé, že před pár lety, s nástupem současného ministra obrany, se v médiích objevila informace, že česká armáda uvažuje o zavedení funkce *vojenského speciálního pedagoga*. Velkou motivací mi bylo také to, že současná literatura se tímto tématem komplexně nezabývá.

Cílem mé diplomové práce je tedy zpracovat historii péče o válečné veterány po roce 1989. Pokuším se pomoci nástinu péče v období po vzniku státu v roce 1918, v období 1. a 2. světové války a díky těmto retrospektivním sondám poukázat na to, jakým směrem se péče o veterány ubírá v současnosti.

K získání informací jsem kontaktovala osoby napříč celým personálním spektrem armády, vyměnila jsme si několik emailů s armádními kaplany, s lidmi na Generálním štábu, měla jsem několik telefonátů s vedoucími spolků a institucí. Osobně jsem také navštívila Domovy pro veterány v Praze a Karlových Varech, LDN pro veterány při Fakultní nemocnici Olomouc a rehabilitační zařízení na Slapech, to znamená, že údaje v této práci jsou aktuální k datům rozhovorů a naleznete zde i autentické výpovědi a autorská tvrzení tak, jak byly vyřčeny, v nezměněné formě a bez příkras.

V první kapitole práce bych chtěla definovat pojem veterán. Chápání tohoto pojmu je velmi široké, což mi potvrdilo dotazníkové šetření (viz kapitola 7), a proto považuji za nutné před dalším, hlubším rozpracováváním tématu, si tento pojem správně definovat.

Druhá kapitola nás zavede do systému poskytované péče v obecném, ale i retrospektivním měřítku. Nejprve bude ve stručnosti péče v období po vzniku státu, tj. po roce 1918, v období první republiky. Péče v tomto období navazovala na koncept Rakouska-Uherska, ale v širším a pro vojáky v podstatně velkorysejším pojetí. Nelze zde nezmínit, že velký podíl na vzniku státu a obraně jeho hranic v období 1. světové války mají mimo jiné i vojáci – legionáři, jejichž péče byla koncipována zase trochu jinak. V tomto období se pracuje s pojmy jako je válečný poškozenec, invalida a s pojmem veterán se setkáváme až podstatně později. Další historická vsuvka je k období 2. světové války a péči o druhoválečné veterány. Toto období bude vymezeno roky 1945–1989.

Třetí kapitolou je kapitola nerozsáhlejší a z charakteru a tématu práce kapitola nejdůležitější. Ocitneme se v období po roce 1989. Stále nám zde figurují vojáci sloužící za druhé světové války a je nutné jim poskytnout vše, co je třeba – tímto se bude zabývat první část této rozsáhlejší kapitoly – Péče o druhoválečné veterány po roce 1989. Rozpracovávám zde jednotlivé formy péče a pomoci (finanční, zdravotní...), zejména v souvislosti s přijetím zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech. Nemalou měrou se zde věnuji péči a pomoci o veterány novodobé a o další skupiny spadající pod pojem veterán. Uvádím zde opět několik hledisek a forem péče, jejich reálné potřeby a požadavky, jakožto i konkrétní čísla a statistiky poskytnuté kanceláří Ministerstva obrany dle §14 odst. 5 písm. d) zákona č.106/1999 Sb. Potřeby druhoválečných a novodobých veteránů jsou velmi odlišné nejen z hlediska materiálních a osobních potřeb, ale i z hlediska lidského, a už jen velká rozdílnost v poskytovaných možnostech stojí za srovnání.

Následující kapitola je věnována spolkům, institucím a organizacím zaštiťující válečné veterány a zajišťující jejich podporu a pomoc. Jako každá taková pomoc, která je poskytována osobám nějakým způsobem vybočujících z běžné populace, se neobejde bez podpory sdružení a neziskových organizací. Instituce zmiňované v této kapitole, se na podpoře veteránů podílejí rozdílně velkou měrou, ale každá z nich svojí troškou může přispět ke zlepšení oblasti péče o veterány u nás.

Při práci na tomto tématu nelze nezmínit oficiální dokument Ministerstva obrany Koncepti péče o válečné veterány. Nastíním zde seznámení s obsahem tohoto dokumentu, jeho legislativní plnění, ale zároveň se pokusím vytvořit ucelené zhodnocení účinnosti tohoto dokumentu a zda opravdu splňuje konkrétní a individuální potřeby právě každého jednoho z veteránů.

V závěru práce představím životní příběhy pěti příslušníků ozbrojených složek. Každý z příběhů je jiný, každý z hrdinů potřeboval jiný typ péče a každý se se statutem veterána vypořádával jinak.

Celou práci uzavírá podkapitola věnovaná dotazníkovým šetřením. Abych získala co nejkomplexnější pohled na péči o veterány u nás, rozdělila jsem si dotazníkové šetření na tři skupiny. První byl dotazník přímo pro válečné veterány, druhý byl určen vojákům stále sloužícím. Cílem tohoto dotazníku bylo poukázat na to, že péče o vojáky se nevztahuje jen na ty, kteří za nás sloužili, ale i na ty, kteří za nás stále slouží. Závěr dotazníkového šetření poukazuje na to, jak moc odlišné jsou potřeby, nároky, ale i obecné mínění o tom, kdo vlastně veteránem je.

1 KDO JE VETERÁN?

V úvodu samotné práce je nutné si správně definovat, kdo je veterán. S pojmem *veterán* je spojena spousta mýtů a představ veřejnosti, a že to jsou představy opravdu rozličného a širokého spektra. Představa, že veteránem je pouze osoba, která sloužila u Armády ČR a zúčastnila se zahraniční mise, je velmi zkreslená a více než mylná. Pojem veterán se totiž netýká jen vojáků, ale všech příslušníků ozbrojených sil České republiky, jejichž vrchním velitelem je podle Ústavy České republiky prezident.

1.1 Veterán z hlediska zákona

Pojem válečný veterán je definovaný zákonem č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech. Samotný termín *veterán* se užívá až od roku 2002. V prvorepublikové legislativě se setkáváme s pojmem „válečný poškozenec“, což je termín přetrvávající z dob Rakousko-Uherské armádní legislativy. Po 2.světové válce se užívalo termínu „účastník národního boje“.

Mezi válečné veterány, ve znění výše uvedeného zákona, spadají účastníci bojů 2.světové války a účastníci novodobých zahraničních misí. V tomto případě se jedná o tzv. novodobé válečné veterány.

V přesném znění zákona je veteránem:

a) občan České republiky, který po roce 1945 nepřetržitě alespoň po dobu 30 kalendářních dnů jako příslušník ozbrojených sil nebo policie konal službu v místě ozbrojeného konfliktu nebo službu v mírových operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, již je Česká republika členem;

b) příslušník ozbrojených sil nebo policie, který utrpěl v místě nasazení při výkonu služby nebo v přímé souvislosti s ním újmu na zdraví nebo vykonal mimořádně záslužný čin;¹

c) občan České republiky, který byl účastníkem národního boje za osvobození v letech 1939 – 1945 a je nositelem osvědčení...

V roce 2014 byl tento zákon novelizován zákonem č. 88/2014 Sb.² Touto novelizací byly změněny některé podmínky pro možnost udělení statutu veterána, a to v tomto znění:

1 Za mimořádně záslužný čin je považováno, dle zákona č. 221/1999 Sb, ve znění z 1.7.2019, o vojácích z povolání, vykonání hrdinského skutku, projev statečnosti při záchraně života nebo majetku.

2 Zákon č.170/2002 Sb., ve znění zák. 88/2014 Sb., §3

Veteránem je ... občan České republiky, který po 8. květnu 1945 jako voják v činné službě, příslušník armády, která v rozhodné době byla považována za armádu spojeneckou, nebo příslušník armády státu, jehož je Česká republika právním nástupcem, (dále jen "voják") anebo jako příslušník bezpečnostního sboru konal službu

- a) nepřetržitě alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v zahraniční misi v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací;
- b) v souhrnu nejméně po dobu 360 kalendářních dnů v jiných zahraničních misích, než je uvedeno pod písmenem a), které se uskutečnily na základě rozhodnutí mezinárodní organizace, již je Česká republika členem; nejkratší započitatelná doba podle tohoto ustanovení však činí nejméně 90 dnů nepřetržitého výkonu služby, nebo;
- c) jednotlivě v zahraničních misích po dobu kratší než dobu podle písmene a) nebo b), kdy však celková doba služby po vzájemném sečtení činí alespoň 360 kalendářních dnů; doba výkonu služby v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací kratší než doba uvedená pod písmenem a) se v tomto případě do celkové doby služby započítává čtyřnásobně, pokud po tomto přepočtu dosáhne nejméně 90 dnů.

(K novelizaci a úpravě znění zákona vedla skutečnost, že kritéria v původním znění byla brána jako mírná a hrozilo zde, že by mohlo dojít k devalvaci, možná až dehonestaci statutu válečných veteránů. V novém znění zákona se bere v potaz i samotné riziko povolání, nebezpečnost misí, práce daleko od domova mimo přirozené pracovní prostředí a počítá se také s osobami organizačních a administrativních složek, kteří se mise účastní také a vztahují se na ně stejná bezpečnostní opatření a nepříznivé podmínky jako na vojáky.) (ČSA 1928)

1.2 Statut veterána

Nárok na získání statutu válečného veterána vyplývá přímo ze znění zákona, ale aby mohl být příslušník ozbrojených složek České republiky za válečného veterána označen, musí být držitelem osvědčení. Toto osvědčení vydává Ministerstvo obrany (MO) a je vydáváno na vlastní žádost příslušníka ozbrojených složek. Žádost se podává přímo na adresu Ministerstva obrany.

Žádost musí obsahovat nejvyšší dosaženou hodnost, titul, základní nacionále, státní občanství a samozřejmě vlastnoruční podpis. Aby bylo možné dohledat a poskytnout veškeré informace, uvádí se v žádosti také místo a doba služby a bylo-li osvědčení už v minulosti vydáno, tak také jeho ověřenou kopii. K osvědčení se poté vydává průkaz válečného veterána a také čestný pamětní odznak Válečný veterán České republiky.

(Vzor žádosti, průkazu veterána a vzor osvědčení je uveden v přílohách.)

K srpnu roku 2019 vydalo Ministerstvo obrany podle §4 zákona o válečných veteránech 18 682 osvědčení válečného veterána.³ Více než 14 000 bylo evidováno jako novodobý válečný veterán, ale celkový počet osob, které se účastnili zahraničních misí, tedy i těch, kteří nejsou držiteli osvědčení, je podle odhadů MO přibližně 16 000. Celkový seznam válečných veteránů MO nevede.⁴

(Velkým předmětem diskusí se stalo právě získávání statutu veterána. Během mnou realizovaných rozhovorů s veterány vyplynulo, že samotný proces získání statutu válečného veterána na vlastní žádost toho, kdo sloužil vlasti, veteráni berou jako projev neúcty k jejich práci a k tomu, že za nás sloužili. Po ukončení aktivní služby mají na svých bedrech starosti existenční (návrat zpátky do civilního života, získání práce, sehnání bydlení či doděláná vzdělání) a už jim nezbývá čas na vyplňování žádosti o získání statutu veterána (který jim ze zákona bezpochyby náleží, ale není automaticky přidělován), leckdy je toto také zastíněno starostmi o zachování vlastní osobnosti a pečlivou snahou o nápravu zdraví.

Neautomatickost získání veteránského statutu a z toho vyplývajících výhod cítí veteráni jako mezeru v zákoně a považovali by za vhodné inspirovat se v zahraničí. Příkladem by nám mohl jít zavedený systém např. v anglosaských zemích, kde je statut veterána, po splnění zákonných podmínek služby, udělován automaticky v okamžiku, kdy příslušník ozbrojených složek, resp. armády ukončuje aktivní službu, opouští systém ozbrojených složek a přechází z aktivní služby do civilu.)

3 Informace poskytnuté Mgr. Romanem Hračkou z Kanceláře MO na osobní žádost podle zákona č.106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

4 Dle statistických údajů poskytnutých kanceláří MO k 16.září 2019

2 SYSTÉM PÉČE

Poskytování péče a pomoci válečným veteránům je v České republice v kompetenci Ministerstva obrany, resp. odboru pro válečné veterány. Druhy a rozsah nabízené péče je ukotven v zákoně č. 170/2002 Sb. (viz výše) a je podrobně, komplexně rozpracován a analyzován v dokumentu MO *Koncepce péče o válečné veterány* (v aktuální verzi pro roky 2017-2021, která byla stvrzena ministrem obrany v Praze 24. ledna 2017)

Péče o válečné veterány je stále rezonujícím tématem, a to zejména uvnitř samotné veteránské komunity, a proto představuje jeden ze základních úkolů naší země.

Při vytváření systému péče je více než nutné respektovat národní podmínky co možná nejdetailněji, ale zároveň, chceme-li poskytovat péči komplexní a ucelenou, je zapotřebí orientovat zrak i k zahraničí. Některé zahraniční vývojové směry péče o válečné veterány je možné totiž použít i v našem domácím prostředí a vzít si je jako odrazový můstek k vybudování, zkvalitnění a posunutí stávajícího systému.

Mám-li jmenovat některé státy, které nám v péči o veterány mohou jít příkladem, tak lze bezpochyby uvést Spojené státy americké, kde se péče soustřeďuje na oblast zdravotnictví, zejména pak vývoje, výzkumu a individuální zdravotnické podpory a na oblast sociální, především na rekvalifikaci a reintegraci vojáků. Zároveň i mimostátní podpora v podobě spolků a charit posiluje povědomí o veteránech v USA a tudíž zároveň posunuje zkvalitnění péče. (Svoboda 2016) Pokud bychom chtěli nalézt kvalitně fungující model péče o veterány na Evropském kontinentu, nemusíme ani daleko. Jeden z nejlépe fungujících, jasně definovaných a transparentních systémů nalezneme v sousedním Polsku. Váleční veteráni a jejich blízcí jsou přesně instruováni, co bude následovat v případě, že by byli zranění nebo jinak zdravotně postiženi. Tento systém je natolik transparentní a oproštěný od dalších administrativních úkonů ze strany veteránů, takže zajišťuje okamžitý a spravedlivý přístup k těmto lidem.

Za zmínku stojí také systém Rakouský. Jako snad jediný ucelený systém v Evropě je vystaven na předem stanovených principech a zásadách, díky kterým si voják může naplánovat budoucnost i po ukončení aktivní služby. Voják je již od samého začátku seznámen se všemi možnostmi, kterou jsou k dispozici (i co se doplnění vzdělání týče) a sestaví si plán, který zahrnuje i následné uplatnění na trhu práce. Setkáváme se zde tudíž se systémem, který odpovídá individuálnímu pokrytí potřeb veterána, podporuje jeho aktivitu, samostatnost a úplně tak eliminuje specifickou potřebu hledání práce pro tuto cílovou skupinu.

Právě nalezení práce a uplatnění na pracovním trhu je velkým otazníkem v systému České republiky a bohužel je i samotná otázka duální kariéry absolutně tabu. V návrhu současného pojetí péče je zakotvena pouze v podobě návrhu a příslibu rozvoje v dalším období. Více se tomuto tématu budu věnovat v kapitole 3.3.

At' už si budeme brát za vzor systém americký, rakouský nebo polský, vždy je ale nutné mít na paměti rozdílnost ekonomik, velikost státu a úroveň zdravotnictví České republiky v porovnání se státy, jejichž systémy se inspirujeme.

2.1 Obecné chápání současné péče o veterány

*„Žádný válečný veterán, který sloužil své zemi, se nikdy nesmí ocitnout bez pomoci“
plk. gšt. v záloze PhDr. Eduard Stehlík, Ph.D., MBA*

Jak zmiňuji výše, současné pojetí péče o válečné veterány je zakotveno v dokumentu Koncepce péče o válečné veterány pro aktuální období.

Česká republika se v péči o veterány řídí modelem používaným v bývalých zemích NATO. V současnosti se největším dílem zaměřuje na možnosti poskytování zdravotní a sociální péče pro veterány bez rozdílu věku a zároveň na co nejkomplexnější nabídku benefitů. A právě tuto možnost nabízet benefity pro veterány lze považovat za jeden z důkazů toho, že se česká společnost ve vztahu k péči o veterány mění a vyvíjí. Zatímco v zahraničí jsou benefity již desetiletí běžnou součástí podpory, Česká republika je v tomto ohledu teprve v začátcích, ale i přesto si zvyká na tento model poměrně rychle.

V obecné rovině je v současné situaci péče brána, a je s ní i tak nakládáno, jako přechodné období, kdy se z péče o veterány druhoválečné přechází k péči o novodobé válečné veterány, kteří již nyní představují nejpočetnější skupinu.

V současnosti se pracuje na úpravě stávajícího systému a rozšíření (více viz další kapitola této práce). Tzn. nesoustředit pozornost jen na tyto generalizované skupiny, ale je nutné podstoupit systém péče změnám potřeb veteránů v seniorském věku, kteří jsou ale neustále nahrazováni veterány novodobými. Ideálního stavu lze docílit ustanovením základního a neměnného principu. Tento princip je, jak je dokládáno v současném znění Koncepce péče o válečné veterány, v části *1.7 dílčí závěr analýzy*⁵, založený na premise, že stát má v péči o veterána roli pouze podpůrnou a odpovědnost sama za sebe by nesl jednatel. Nakolik je ten-

5 Viz Koncepce péče o válečné veterány

to princip vhodný pro účely péče o veterány v České republice, se ukáže v následujících letech.

V souvislosti s poskytovanou péčí se traduje několik mýtů, které se resort MO snaží dlouhodobě vyvrátit. Tím nejrozšířenějším mýtem a základním pilířem pro změny, jak bylo mimo jiné zjištěno i v mém dotazníkovém šetření, je samotné vnímání veteránů veřejností. V základě se jedná o odlišný přístup a rozdílnou náklonnost a úctu k veteránům jako skupině. K prokázané odvaze a hrdinství veteránů z 2.světové války se projevuje obecně více uznání a úcty, zatímco novodobým veteránům se tolik pozitivních ohlasů a pozornosti v širším měřítku nedostává.

Společnost tedy nabyla dojmu, že o vojáky – hrdiny, kteří stáli u historických milníků, o kterých se leckdy učí i ve školních lavicích, není dostatečně dobře postaráno a věnuje se pozornost jen těm novodobým. Celý tento mýtus vyvíjí dlouhodobý tlak na resort MO, který se na to snaží adekvátně reagovat. Na základě tohoto mínění se také aktualizoval zákon o válečných veteránech a pracuje se právě na samotném zdokonalování péče, na novém systému péče o veterány, na její komplexnosti, všeobecnosti, ale i individualizaci pro každého veterána. Ve výkladu MO se jedná o úplně nový systém, který ale zachová a dále rozvine systém stávající⁶ (zaměřený na druhoválečné veterány, kterých je v současnosti 366, jakožto i na válečné veterány spadající do kategorie účastníků odboje a odporu proti komunismu, jejichž počet se k dnešnímu datu zastavil na pouhých 86 a jejichž doba působení v armádě a zásluhy za tuto činnost se pomalu uzavírají a s největší pravděpodobností, vzhledem k věku, jich bude rok od roku výrazně ubývat) a doplní jej o nově nastavený, ušitý na míru veteránům novodobým, jejichž počet se k srpnu roku 2019 pohyboval dle předpokladů kolem počtu 15 000.⁷

Cílem v současné době tedy je překlenout ono tzv. přechodné období, kdy v republice nemáme přesně stanovenou podporu a péči pro konkrétní skupiny, a ustálit systém péče, v souladu s potřebami, v bodě, který pokryje všechny skupiny veteránů bez rozdílu věku, hodnosti nebo doby působení v ozbrojených složkách. Nesmíme ani opomenout základní princip tohoto nového, rozpracovaného systému, vzhledem ke společenským i historickým souvislostem a vzájemnému vlivu veteránů „starých“ na veterány „nové“, a to na princip komplexnosti, který ale respektuje osobnost jedince – veterána.

6 Vedený dle Konceptu péče o válečné veterány v letech 2013–2017

7 Statistiky poskytnuté Kanceláří MO – tyto statistiky počítají i s veterány, kteří nejsou/nebudou držiteli osvědčení v.v.

2.2 System péče stručně dle období

Stejně jako stát a jeho politický systém prochází historickým vývojem, tak i lékařství, ekonomika a další obory. Jinak tomu není ani u péče o válečné veterány. V této kapitole se pokusím objasnit pojem veterán napříč obdobími, zároveň také přiblížit, v jakém rozsahu a jakým způsobem se náš stát staral o zabezpečení veteránů, a to od vzniku Československé republiky v roce 1918, dále v období světových válek a hlavně v období po revolučním roce 1989.

2.1.1 System péče od roku 1918 do roku 1938 (system péče o válečné poškozené – základní pojmy a stručná charakteristika)

V letech 1918–1938, v období první republiky, se péče o osoby, které se vlivem válek staly práceneschopnými, stala důležitou položkou na vládním seznamu. (ČSA 1928) V tomto období se koncept péče v naší vlasti velkým dílem opíral o koncept péče o invalidy, resp. o válečné poškozené v dobách Rakouska-Uherska. (Dobiáš 1929) Rakouský systém si kladal za cíl opětovné uschopnění vojáků, chápáno ve smyslu, aby se vojáci stali opět schopnými vykonávat vojenskou službu. V případě, že to nebylo z důvodu zranění nebo trvalé invalidizace možné, zaměřila se péče hlavně na to, aby byli schopni se samostatně žít. Cíleno bylo na to, aby se vojáci vrátili do práce, ať už bude jakákoli. Aby bylo tohoto cíle dosaženo, zřizoval Rakouský stát velké množství vzdělávacích kurzů a školení ve všemožných oborech, které byly zaměřené na zajištění rekvalifikace válečných invalidů. Kromě zajištění pracovního uplatnění se péče zaměřovala také na kompenzaci zranění, která vedla k trvalým následkům, proto byly vojákům poskytovány nejrůznější zdravotní pomůcky a kompenzace, např. protézy, berle či speciální kolečková křesla. Vojáci, kterým byly poskytnuty některé z výše jmenovaných pomůcek, bývali primárně přiřazováni zpět k armádě na administrativní či jiné, dnes bychom tomu řekli, pomocné vedlejší práce. Pokud ale i přesto nastala situace, že se invalida nebyl schopný sám uživit, byla mu od státu vyplácena penze, výsluhy. Jejich hodnota byla ale sotva dostačující k pokrytí nezákladnějších potřeb k životu (výše penze se v průměru pohybovala kolem 375,- rakouských korun).

Velkou roli v tomto období hrály dobročinné spolky a sdružení, které se na pomoci a péči o válečné invalidy podílely výraznou měrou. Rakouský stát na jejich pomoc spoléhal především. Tyto sdružení a dobročinné spolky ve své podstatě nahrazovala formy sociální pomo-

ci. (Dobiáš 1929). Český stát se tímto nechal inspirovat, ale pomoc o válečné veterány nebyla zastřešována spolky nebo institucemi, ale byla plně v rukou státu. Roku 1919, přesně 23. července 1919 československá vláda zřizuje *Státní podpůrný fond československých invalidů*⁸, který se stal zastřešujícím poskytovatelem a garantem péče o válečné poškozence v Československu v letech 1918–1938.

Kdo byl považován za válečného poškozence a jaká měl práva, povinnosti a benefity upravoval zákon z roku předúnorové ústavy, a to zákon č. 199/1919 Sbírkou zákonů a nařízení vlády státu československého o organizaci péče o válečné poškozence ze dne 8. dubna 1919.

Péče v Československu byla dělena na několik sektorů:

1) finanční oblast, která zastřešovala především proplácení peněžitých dávek, tzv. *požitků*, přerozdělování státní půdy, přidělování koncesí, licencí na provoz např. trafiky, kina, sázkové kanceláře....,

2) zdravotní oblast, která byla cílena hlavně na co nejlepší zmapování stavu invalidy a zaměřila se poté na jeho maximální zlepšení, např: lázeňské služby, přidělení přednostního místa v rehabilitačních sanatoriích, zajištění podpory od SÚL (Sociální ústav legionářský)⁹ atd...

3) sociální oblast, která cílila na nalezení práce či jiného zdroje, který by invalidovi zajistil příjem (Dobiáš 1929, s.19)

Samostatnou oblastí, která vznikla čistě za účelem poskytování péče válečným invalidům, byla oblast **soudně-právní**, kdy vznikaly krajské a okresní úřady pro válečné poškozence, které byly pověřeny vykonávání základních úkolů v sektorech péče. Zvláštní péče byla poskytována legionářům, které nelze opomenout. Tato péče ale směřovala k nápravě škod na osobní a majetkové újmě samotných legionářů, které jim vznikly službou mimo území naší vlasti. (Šedivý 2002)

2.1.2 Systém péče po 2. světové válce (systém péče o účastníky národního odboje a válečné poškozence – základní pojmy a stručná charakteristika)

S nástupem roku 1945 se změnilo i pojetí péče. Ačkoli ještě není znám pojem veterán (viz 1.kapitola), už zde bude hrát svoji roli. Právě v tomto období začíná stát udělovat cosi jako průkazy veteránů, resp. průkazy účastníkům bojů. V souvislosti s pozdějším uznáváním statutu veterána po roce 2002 se objevuje i stále více osob, které mají osvědčení právě z let

8 Podle nařízení vlády č. 424/1919 Sb z. a n., o zřízení a správě „Státního fondu československých invalidů“

9 SÚL byl samostatná, svépomocná organizace hrazená a fungující z prostředků samotných legionářů

1945–1989. Jde o osoby, jejichž vojenský statut stát evidoval pod hlavičkou zákona č.255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, ale s jedinou výjimkou, kterou tvořili političtí vězni Československé republiky.

Koncept péče se v těchto poválečných letech orientoval podobně jako v předchozím období, ale byl rozšířen o potřebu poskytovat rozličné výhody a benefity, a to s jediným cílem – vykompenzovat ztráty všem účastníkům boje za osvobození, které utrpěli právě během činnosti ve prospěch státu osvobozovaného, alespoň tedy v počátcích tomu tak bylo. (Koldinská, Šedivý 2008)

Po revolučním únoru 1948 se také výrazně změnil profil společnosti, která se začíná politicky polarizovat a tato politicky ovlivněná optika se začíná projevovat i do vnímání veteránů a s tím související nabízené podpory. Hrdinství těchto lidí se stává prostředkem politických bojů a hrdinou je najednou ten, kdo byl politicky angažovaný. Dalším rozhodujícím faktorem pro uznání či neuznání hrdinství byla také, kromě již zmíněné politické příslušnosti, fronta, na které za 2.světové vlky tito lidé bojovali. (Koldinská, Šedivý 2008)

Jen pro zajímavost zde uvádím tabulku hierarchizace „zásluh“ tak, jak je vnímala poúnorová politická reprezentace a podle jejíhož pořadí byly vyřizovány žádosti o odbojové činnosti či poskytována, případně zamítána naléhavá péče.

Dnes bychom tomu říkali zřejmě seznam nejvyšších priorit, zkrátka těm, kteří náleželi vrcholku tabulky, se dostávalo lékařské, finanční či sociální pomoci ihned, téměř neodkladně a ve velmi vysoké kvalitě:

Tab.1 (zdroj: vlastní zpracování)

1) účastníci přímého stranického odboje
2) přímí pozůstalí po obětech fašismu
3) vězni z politických důvodů (mimo vlastizrady)
4) zahraniční vojáci
5) partyzáni
6) přímí účastníci národního povstání Slovenského

Tento hierarchizační kolorit poúnorové společnosti byl na přelomu 50.let nahrazen cíleným pronásledováním účastníku boje za osvobození. Toto se netýkalo ale jen bojovníků v řadách československé armády, ale i těch, kteří pobírali sociální dávky od státu, jelikož byli

shledání praceneschopnými. (Sborník vybraných dokumentů 2005)

Po přijetí zákona č. 59/1949 Sb., o odnětí vojenských hodností a také zákona č. 85/1950, který upravoval kázeňské právo u příslušníků ozbrojených sil, následovalo další výrazné znemožnění využívání výhod a benefitů. Tyto zákony zapříčinily odebrání všech vojenských hodností, poct a s tím související odebrání penze, výsluh a tzv. odpočinkových platů účastníků odboje za osvobození. Výsledkem kromě nízkého sebevědomí, získání pocitu nepotřebnosti a psychické újmy, byly také velké existenční problémy hrdinů a jejich rodin. (Sborník vybraných dokumentů 2005, s.11-12, 13)

Další represe a prohloubení nerovnoměrnosti systému pomoci nastalo po okupaci 1968, kdy se situace již dotkla i těch nejzasloužilejších vojáků. Velké množství hrdinů bylo opětovně zbaveno hodností, byl jim odebrán statut příslušníka Čs. Armády, a to vše dost často jen kvůli přesvědčení a vlastnímu názoru.

Ačkoli se vždy snažíme řídit heslem, že do pomáhajících profesí politika nepatří, tak toto období je krásným, ale smutným příkladem toho, kdy hrdinství ztratilo svůj význam a péče a pomoc lidem, kteří chránili a bojovali za svobodu své země, byla vyměněna za politickou korektnost.

Než budu pokračovat v charakterizaci péče v letech 70. a 80., je nutné rozlišit pojmy *válečný invalida* a *válečný poškozenec*.

Válečným invalidou je označována osoba, která utrpěla újmu na zdraví nebo těle v přímém důsledku výkonu vojenské služby, válečných událostí nebo v důsledku fašistické perzekuce za okolností, které jsou přesně definovány v zákoně č. 164/1946 Sb., o péči o vojenské a válečné poškozence a oběti války a fašistické perzekuce.

Pro potřeby této práce nám však postačí definice, že válečný invalida = osoba, která utrpěla zranění při výkonu vojenské služby.

Válečným poškozencem se myslí osoby pozůstalé po osobách, které z důvodů výkonu vojenské služby, válečných událostí či fašistické perzekuce zemřely nebo se v důsledku stejných událostí staly nezvěstnými, pohřešovanými nebo byly dodatečně prohlášeny za mrtvé.

Když se odprostíme od vlivu politického systému na pomoc veteránům, tak samotná péče v letech 1945-1989 se orientovala na znovuzaměstnávání a samostatnost válečných invalidů. Ve velkém veškerá péče vychází z možností zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících... (viz výše), a to tím způsobem, že všem účastníkům odboje, válečným invalidům a vojákům z 2.fronty bylo vyhrazeno 50% míst ve službě státu, územní samosprávě, v národních podnicích

atd...., byl jim přednostně přidělován zemědělský majetek, byli přednostně přijímáni do škol či rekvalifikačních kurzů. V případě, že voják armády padl v boji, přecházely tyto výhody na manželku, partnerku či dítě. S uvedením v platnost novely zákona č.142/1920 Sb. z. a n., o požitcích poškozců, přešla péče o příslušníky armády do kompetence ministerstva sociální péče. Ministerstvem poskytovaný koncept nabízel požitky z těchto oblastí:

a) zaopatřovací, která obsahovala důchody, příspěvky, náhradu a újmu na zdraví, duši nebo těle atd.

b) léčebné a zdravotní, do které spadalo poskytování léčebné péče, jak bezprostřední poúrazové, tak dlouhodobé (léčebná péče obsahovala minojiné i např. léky na náklady státu, finanční náhrada v případě zvýšené spotřeby šatů. V případě potřeby i přidělení protéz nebo zaopatření v domově invalidů)

c) vzdělávací oblast nabízela školení, kurzy, workshopy s cílem o rekvalifikaci a reintegraci vojáků, a to vše na náklady státu

d) sociální a další výhody (např. finanční zabezpečení v případě existenčních problémů, výhody v dopravě a odbavování před úřady, zvýhodněné vstupné do kulturních podniků...)

Stěžejní zákon pro toto období, zákon č. 164/1946 Sb., o péči o vojenské a válečné poškozence... byl později několikrát novelizován, ale v převážné většině případů se změna týkala zvyšování finančních příspěvků a sociálních dávek a nikoli systému poskytované péče.

V závěru mohu říci, že od dob vzniku samostatné Československé republiky ušla péče a podpora hrdinů velký kus cesty. Rozsah i dosah péče se zvětšoval a vztahoval se na čím dál větší počet lidí, bez rozdílu, a to zejména po 2.světové válce. Toto ale lze konstatovat jen v případě, pomineme-li diferenciaci, nekorektnost a nerovnost v přidělování výhod a benefitů pod hlavičkou politického systému. Hrdinům, kteří by zasloužili uznání a úctu, se nedostalo ani z mála a částečné rehabilitace se dočkali jen legionáři. (Svatoš 1938).

3 SYSTÉM PÉČE PO ROCE 1989

Po roce 1989 dochází ke změně politického uspořádání, překotné transformaci vlády a vládního systému a tím i uvolňování napětí mezi vrchními představiteli státu. Do role instituce, která by měla zabezpečovat péči o veterány, se dostává Ministerstvo obrany, čímž se vrací do počátků péče o veterány u nás, do dob péče o legionáře z prvních let první republiky.

Samotný systém péče této doby lze rozdělit na základě legislativních mezníků na dvě časová období:

1) období v letech 1989 – 2001

2) období od 1.1.2002

Období v letech 1989 – 2001

Zlomovým rokem pro péči o veterány v porevolučním období byl rok 1995 a s ním první vydání tzv. Bílé knihy obrany státu MO. Bílá kniha obrany státu rozvíjí především sociální stránku věci, čímž se v dnešním chápání rozumí především nutné požadavky stran armády ČR a nutná kompenzace nevýhod a diskomfortu vycházející z výkonu vojenského povolání. Jakýmsi mottem Bílé knihy bylo heslo „*voják občan v uniformě*“. (Nakolik opravdu toto heslo odpovídá reálným potřebám a poskytovaným potřebám je bohužel více než diskutabilní.)

V roce 1999 vchází v platnost zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Tímto zákonem ale není péče o válečné veterány definována jako povinnost, ale nýbrž pouze jako možnost. V základní rovině tohoto zákona se MO snažilo o poskytnutí co nejucelenějšího zabezpečení vojáků z povolání a veteránů z druhé světové války, v realitě šlo především o zabezpečení zdravotních služeb, stravování a kulturních či rekreačních potřeb účastníků boje za osvobození, jejich manželek a partnerek, případně vdov a bývalých vojáků, kteří působili v mezinárodních jednotkách ozbrojených sil mimo hranice naší země.¹⁰

V širším pojetí ale tento zákon operuje i s péčí o materiální zabezpečení (údržba místa výkonu služby, poskytnutí bezpečnostních a ochranných prvků během služby...)

Po 1.říjnu 2001 přechází zabezpečení péče o veterány z rukou MO do působnosti Odboru pro válečné veterány MO ČR a rozšiřuje tak tím záběr péče samotné. (in Koncepční materiál MO, s.3)¹¹

Do gesce Odboru pro v.v. připadají nově i pokusy o rehabilitaci soudní a mimosoudní, v sou-

¹⁰ Ve znění pozdějších předpisů dle § 59 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

¹¹ In Zlepšení kvality života válečných veteránů (stručný koncepční materiál MO)

vislosti s boji druhé války a odboje, spolupráce s občanskými sdruženími a neziskovými organizacemi a v neposlední řadě také přebírá odpovědnost za péči o válečné hroby na území Československé, resp. České republiky, ale i v zahraničí. (in MO ČR. Péče o válečné veterány... s. 5)¹²

Období od 1.1.2002

Jako i předchozí časový úsek má svůj zlomový okamžik, tak i v tomto období lze jeden takový nalézt: 12. dubna roku 1999 Česká republika vstupuje do NATO. Vstup do organizace mezinárodního dosahu sebou nese i potřebu novelizace starých zákonů a úpravu legislativních předpisů v souvislosti s novými požadavky na armádu země.

Téměř tři roky po vstupu ČR do NATO, 9. dubna 2002, byl vytvořen, schválen a uveden v platnost úplně nový zákon¹³, který se začal zaměřovat na péči o *novodobé válečné veterány*. Tento zákon musíme chápat, vzhledem k tématu práce, jako přelomový, neboť nám zavádí pojmenování a přesnou specifikaci výrazu *Válečný veterán (v.v.), resp. novodobý válečný veterán*. (viz výše) V souvislosti s přijetím tohoto zákona ministr obrany schválil první Koncepti péče, tehdy pod celým názvem Koncepte péče o účastníky národního odboje za osvobození, vojenské důchodce a důchodce rezortu. V tomto dokumentu je poprvé v historii České, potažmo i Československé republiky právně objasněno legislativní postavení těchto účastníků a veteránů a byly vydefinovány i následující činnosti, např: vydávání osvědčení válečného veterána, správa, přiděl či ukončení pobytu v domovech pro v.v. atd. (MO 2002)

System péče po roce 1989 se ubírá dvěma směry:

- 1) péče o druhoválečné veterány
- 2) péče o novodobé válečné veterány

3.1 Péče o druhoválečné veterány

V roce 2015 si Česká republika připomínala 70.let od ukončení bojů 2. světové války a v době těchto oslav žilo ještě zhruba tisíc tzv. druhoválečných veteránů. O rok později jejich počet klesl pod číslo 700 a v současné době MO eviduje již něco kolem 360 žijících druhoválečných veteránů.

12 In Výroční brožura MO ČR. Péče o válečné veterány, důchodce ministerstva obrany a koordinace péče o válečné hroby v roce 2006

13 Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech ve znění pozdějších předpisů

Pomalu se tak naše vlast ocitá blíže okamžiku, kdy se budeme muset s druhoválečnými hrdiny rozloučit úplně. (Na druhé straně těchto vah ale stojí skutečnost, že již teď máme více než 13 000 veteránů novodobých.) Muži a ženy, spadající do této kategorie veteránů, již překročili hranici 80 let věku a tvoří tudíž v současné době velmi specifickou skupinu. Mezi druhoválečné veterány lze zařadit vojáky bojující na frontách, účastníky domácích bojů, československé partyzány nebo účastníky odboje skrze celé politické spektrum. Nejaktuálnější statistiky uvádějí jen 366 stále žijících, kteří jsou z převážné většiny organizováni ve dvou občanských sdruženích: *a)* v Československé obci legionářské a *b)* v Českém svazu bojovníků za svobodu.

Následující tabulka ukazuje věkové složení stále žijících veteránů druhé války, ale také úbytek druhoválečných veteránů a slouží jako hlavní dokument pro odhadované predikce ve využití domovů pro veterány nebo lůžek ve vojenských zařízeních, která jim, v případě potřeby, mohou být poskytnuta. S ohledem na konkrétní krajové lokality (Karlovy Vary, Praha, Brno), ve kterých má MO, resp. celý resort obrany umístěna zařízení či lůžka pro veterány určená a je schopen jejich potřeby zajistit víceméně svépomocí, lze z těchto údajů vyčíst, kde je třeba spoléhat na neziskové organizace, spolky a nearmádní poskytovatele služeb. Nesmíme zapomenout ale ani na to, že ačkoli jsou tyto osoby už ve velmi pokročilém věku, jsou to jen lidé a chtějí i nadále co nejvíce zůstat v kontaktu se svými blízkými. K zachování této potřeby právě dopomáhají mimoarmádní organizace v místě bydliště, protože i jen změna prostředí může být velmi stresující.

Tab.2 – věkové složení v.v. (zdroj: vlastní zpracování)¹⁴

Počty druhoválečných veteránů	prosinec 2015	prosinec 2016	současnost (k 31.8.2019)
	1006	689	366
Věkové složení druhoválečných veteránů (k 31.8.2019)			
nad 90 let			75
85 až 89 let			276
80 až 84 let			15
75 až 79 let			0
celkem			366

¹⁴ Tabulka zpracovaná na základě informací poskytnutých Odborem péče o v.v. ve spolupráci s Československou obcí legionářskou a na základě osobního rozvoru (ze dne 22. srpna 2019) s panem Pplk. Ing. Ladislavem Sornasem, 1. místopředsedou Sdružení válečných veteránů a veteránem z bojů v Perském zálivu

V současné době je péče o druhoválečné veterány realizována v následujících oblastech:

- finance a zabezpečení
- zdravotní podpora a péče (Domovy pro veterány, specializovaná lůžka v LDN, příspěvky na léčebné a lázeňské pobyty...)
- zvláštní oblastí, někde řazenou k oblasti zdravotnické, patří psychologická a duchovní péče
- další formy péče o veterány od rezortu obrany, kam spadá např. poskytnutí pomoci terénními pracovníky atp.¹⁵

3.1.1 Finanční oblast

Finanční zabezpečení druhoválečných veteránů se zaměřovalo především na peněžní či majetkové odškodnění pro všechny, kteří do této skupiny spadají. Konkrétně to bylo určeno několika zákony.

Konkrétně jde o zákony tyto:

- zákon č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 108/2009 Sb., o jednorázové peněžní částce nahrazující příplatek k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č.357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některých osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Ustanovením těchto zákonů byly veteránům vypláceny, nahrazovány a přidělovány různé formy kompenzace, např: **jednorázové odškodnění za službu v zahraničí nebo ve službách**

¹⁵ http://www.veterani.army.cz/htm/1_3.html ze dne 23.3.2011

spojeneckých armád, a to ve výši:

120 000,- v případě, že sloužili alespoň 12 měsíců + 1000,- za každý měsíc, který dobu jednoho roku přesahuje.

60 000,- v případě, že vykonávali službu kratší než rok, ale delší než 90 dní.

Polovina těchto částek je jednorázově vyplácena vdovám či vdovcům po těch vojácích, kteří padli v boji.

120 000,- náleží těm, kteří byli v boji ranění, utrpěli těžkou újmu zdraví (služba alespoň rok

60 000,- bylo přiznáno těm, kteří sloužili alespoň 90 dní či 60 dní jako partyzáni a jejichž zdraví bylo poškozeno.

Stejně to platí i pro ty příslušníky, kteří byli invalidizováni trvale a byl jim přiznán částečný nebo i plný invalidní důchod.

Další z možných finančních podpor je pravidelný **příplatek v důchodu**, který je vyplácen jedenkrát měsíčně vojenským úřadem sociálního zabezpečení, a to účastníkům boje za osvobození tak, jak je definuje zákon č. 357/2005 Sb., a legionářům definovaných v zákonném znění č. 196/1946 Sb. Aby mohl být příplatek k důchodu veteránovi přiznán, musí být držitelem osvědčení válečného veterána (viz výše) a musí být příjemce klasického starobního důchodu z českého důchodového pojištění. Výše příplatku je 50,- měsíčně za každý odsloužený nebo jen započatý měsíc odbojové činnosti, nejméně však může výše příplatku činit 200,-. Polovina náležité částky je vyplácena vdovám a vdovcům. Sirotkům náleží ve výši dvou pětin částky. Pro vdovce/vdovy a sirotky platí pravidlo, že ona poměrná částka musí dosáhnout minima, tzn. alespoň 200,- měsíčně, jinak nemůže být přiznána ani zpětně nárokována.¹⁶

Pouze účastníci boje za osvobození, vdovy/vdovci nebo sirotci po těchto veteránech mohou pobírat ještě **zvláštní příplatek k důchodu**. Tato finanční podpora je vyplácena měsíčně v základní výši 2 500,-. Vdovy/vdovci a sirotci mohou nárokovat polovinu z této částky. Ze všech finančních výhod je tato jediná, která podléhá zvyšování životních nákladů a ekonomických standardů ve státě a proto se v posledních pěti letech vyplácí částka 2676,-, vdovám, vdovcům a sirotkům 1338,-

Mimo tyto jednorázové či pravidelné finanční příspěvky jsou druhoválečným veteránům poskytovány také **příspěvky na stravování v zařízeních rezortu obrany**.

¹⁶ Dle §2 zákona č.357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa, ve znění pozdějších předpisů

Tento příspěvek lze čerpat za těchto podmínek:

- veterán již není v pracovním nebo služebním poměru
- nepobírá příspěvek z fondu FKSP, fondu MO, od jiné, i příspěvkové, organizace nebo dalších státních i nestátních zařízení

V neposlední řadě mohou tito veteráni využít i **příspěvku na rekreační pobyt**.¹⁷

O tuto výhodu může veterán žádat jednou ročně a na základě RMO mu může být přiznána do této výše: až 6 000,- na rekreační pobyt v tuzemsku i zahraničí, popřípadě až do výše 12 000,- a to v závislosti na tom, zda se pobytu zúčastní sám nebo s manželkou, partnerkou...

(Během roku 2015 tuto možnost využilo 7 druhoválečných veteránů, z toho v šesti případech šlo o příspěvek na dovolenou v ČR a u jednoho veterána o zahraniční pobyt)

3.1.2 Zdravotní oblast

Zdravotní sekce je velmi obsáhlá a pro veterány druhé války zřejmě ta nejdůležitější. Proto je nutné ji pojmut komplexně a na všech zdravotnických úrovních. Vzhledem k věku druhoválečných hrdinů se i zdravotní péče o ně od tohoto faktu odvíjí.

První nabízenou možností jsou **Domovy péče pro válečné veterány (DPVV)**. Tato zařízení jsou určena veteránům, jejichž zdravotní stav nebo sociální situace jim neumožňuje samostatné fungování a vyžaduje si zdravotnický dohled. Za určitých přísných opatření, specifikovaných v § 7 zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, může být veterán přijat společně s partnerkou, manželkou či družkou. DPVV poskytují svým klientům zejména ubytování, stravu, základní zaopatření a služby spojené s pobytem v tomto zařízení a v případě potřeby i osobní obstarání a vybavení. Toto vše lze poskytnout formou pobytu trvalého nebo dočasného, tzv. školek. Dočasným pobytem se myslí pobyt v délce nejméně sedmi po sobě jdoucích dnů, nejdéle však po dobu jednoho roku. Tato zařízení jsou polopříspěvková, z čehož vyplývá, že se veteráni spolupodílí určitou částkou na financování některých nákladů spojených s pobytem.

K dnešnímu dni v České republice jsou provozovány dva takovéto domovy, a to v Praze při Ústřední vojenské nemocnici a DPVV Bílý Kříž v Karlových Varech. První ze zmiňovaných započal svou existenci v roce 2001, rekonstruován a znovu otevřen byl v roce 2006 a čítá kapacitu 10 lůžek. Oproti tomu Bílý Kříž v KV zahájil svou činnost 20.května roku 2005, aktuální kapacita čítá 28 lůžek v 16 jednolůžkových a 6 dvoulůžkových bytech. Z tohoto počtu

¹⁷ Dle RMO (Rozkaz ministra obrany) č.101/2014, z 18.11.2014 Čj. 610-10/2014-OVV MO a Koncepce péče o veterány, v aktuálním znění

jsou 4 byty určené jen veteránům s nutností pohybu pomocí invalidního vozíku a jsou plně bezbariérové. Co se týče zaměstnanců, působí zde sociální pracovnice a dvě zdravotní sestry, které jsou schopny vykonat neodkladnou zdravotní péči. Celý domov je pak po lékařské stránce zastřešen Karlovarskou nemocnicí.

Vzhledem k situaci, kdy druhováleční veteráni překročili hranici 80 let, tak se uvažuje o zřízení dalšího domova, a to v moravské metropoli v Brně při místní Vojenské nemocnici, stejně tak se výhledově plánuje i projekt na zřízení DPVV v Praze – Ruzyni.

Díky Koncepčnímu materiálu *Zlepšení kvality života válečných veteránů* z roku 2007 ale také mohou veteráni setrvat v blízkosti rodiny. Situace je řešena prostřednictvím dotačních finančních prostředků MO, kdy je těmto veteránům poskytnut příspěvek na pobyt v některém z jiných sociálních zařízení na území ČR dle vlastního výběru.

Pro veterány, jejichž zdravotní stav by vyžadoval, resp. vyžaduje dlouhodobou následnou zdravotní péči, kterou ale nemohou zajistit rodinní příslušníci ani DPVV, mohou být veteráni umístěni do **léčeben dlouhodobě nemocných** při Ústřední vojenské nemocnici – Vojenské fakultní nemocnici v Praze (ÚVN – VoFN), kde je k těmto účelům vyhrazeno 26 lůžek nebo mohou být umístěni Vojenské nemocnice v Olomouci, kde je lůžek 27.

V zařízeních LDN mohou veteráni pobýt tři, resp. až 6 měsíců a péče je plně hrazena se zdravotního pojištěn.

V případě, že veteráni trpí nějakou duševní poruchou či chronickým duševním onemocněním, Alzheimerovou chorobou či některým z jiných typů demence, mohou být umístěni do **Domova se zvláštním režimem**, který se také nachází v areálu ÚVN – VoFN a kde je k těmto účelům 30 lůžek tzv. sociální péče. Financování pobytu zde je upraveno zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a lze na to využít příspěvku na péči, který je poskytován obcí s rozšířenou působností.

Tab.3 - výše příspěvků v Domově se zvláštním režimem (zdroj: vlastní zpracování)

výše příspěvku	stupeň postižení	míra závislosti
880,-	I	lehká závislost
4 400,-	II	středně těžká závislost
8 800,-	III	těžká závislost
13 200 Kč	IV	úplná závislost

Finančně je oblast zdravotnictví zajišťována hlavně fondy a příspěvkovými organizacemi, pod jejichž sféru spadá například správa příspěvků na lázeňské pobyty, o které může veterán požádat 1x do roka. Tento příspěvek se vztahuje jak na pobyty ve vojenských zotavovnách, tak i na lázně mimo sektor obrany.

12 000,- přispěje ministerstvo tomu veteránovi, který se chystá podstoupit lázeňský pobyt nařízeným lékařem a je spolufinancován zdravotní pojišťovnou. Až 22 000,- je určeno na komerční lázeňský pobyt, který by byl za běžných okolností hrazen pacientem v plné výši. Pro rok 2016 tato podpora byla poskytnuta ve výši 4 822 981,- pro téměř 200 veteránů.

V neposlední řadě mohou veteráni využít základní benefity tohoto systému, např. možnost přednostního objednání na vyšetření na specializovaných odděleních vojenských nemocnic v rámci programu tzv. *Zelené cesty*, podstupovat pravidelné zdravotní prohlídky nebo třeba slevu na léky a léčiva. Nejnovějším benefitem v této oblasti je projekt ÚVN-VoFN na podporu zdraví, který se zaměřuje na prevenci civilizačních chorob a zahrnuje individuální soubor preventivních prohlídek a vyšetření, postavený na základě rodinné anamnézy, a základní dvoudenní prověření stavu a případně i vytvoření plánu péče o zdraví.

3.1.3 Psychologická a duchovní oblast

V rámci péče o duši a ducha je veteránům poskytována psychologická/ psychiatrická péče a mimo jiné i duchovní.

Psychologická péče je u druhoválečných veteránů směřována k funkci poradní. V Praze a Olomouci mohou veteráni využít poradenství a služby v oblasti zvládnutí složitých životních situací, v této oblasti se tak mohou obrátit na **SOS linku**, která je k dispozici 24 hodin denně a svou činnost zaměřuje hlavně na poskytnutí bezprostřední a okamžité, ale anonymní, psychologické podpory a pomoci a případně nalezení vhodného ambulantního zařízení pro psychologickou či psychiatrickou péči. Tato linka funguje v Praze, Brně a Olomouci vždy pod záštitou Vojenských nemocnic. Veteráni z Olomouckého regionu se mohou zapojit do **projektu *Bezpečné místo***, který poskytuje možnosti anonymních konzultací a je určen zejména těm, kteří by se k vyhledání psychologické pomoci odhodlávali jen velmi těžko. Do pražské Vojenské nemocnice je směřována také **odborná poradna** v rámci komplexní ambulantní psychiatrické péče. Naopak v Brně k těmto účelům slouží psychologický stacionář, provozovaný ve Vojenské nemocnici Brno Zábřovice.

K duchovní útěše jsou veteránům a jejich blízkým k dispozici vojenští kaplani, kteří jsou sdružováni v KCVV (Komunitní centrum pro válečné veterány) v Brně. Odborná podpora rozvoje ducha uvnitř vojenských jednotek se v kategorii druhoválečných veteránů nevyužívá, zde je duchovní péče zaměřena na poskytování asistence člověka člověku, na prokazování nezištné vnímavosti a náklonnosti či k řešení problémů v osobním či postslužební fázi života, a to i za předpokladu, že se vše děje ve velmi důvěrné rovině. Jednoduše tedy můžeme říci, že kaplan zde je k dispozici neustále a za každé, ale nemá specificky stanovenou, určenou činnost a službu vůči veteránům.¹⁸

(rozhovor s plk. gšt. J. Knichalem, hlavním kaplanem)

3.1.4 Další formy péče

Mimo tyto tři konkrétně vyhrazené oblasti péče nalezneme i několik dalších, které veteráni mohou využít.

Od roku 2007 je k dispozici **služba terénních pracovníků**. Tato služba je poskytována v rámci dotačního programu MO *Péče o válečné veterány*, který má pod patronátem Československá obec legionářská. K 1.únoru 2020 bylo veteránům k dispozici 51 terénních pracovníků, kteří pokryjí celé území ČR. ((Meca 2015) Hlavními body jejich práce je zajišťování potřeb druhoválečných veteránů, a to zvláště v oblasti právní, sociálně zdravotní a s tím související komunikace s příslušnými zařízeními. Terénní pracovníci také zajišťují předávání informací o veteránech a jejich jubileích, výročích a význačných událostech, které jakkoli souvisí s jejich službou vlasti. Mimo jiné jsou tyto pracovníci hlavními pořadateli setkávání v rámci Československé obce legionářské. Pokud o příběh, činnosti či samotné zapojení veteránů projeví zájem mimoškolní nebo školní zařízení, spadá veškerá organizace a komunikace s tímto související také pod záštitu terénních pracovníků. V poslední řadě ale právě terénní pracovníci vyhodnocují získané informace z šetření, vyhledávají minulost veteránů nebo statisticky zpracovávají údaje o nich.

Hlavním cílem terénního projektu je možná co největší zapojení veteránů do života společnosti a zabránit tak jejich sociálnímu vyloučení a osobnostnímu úpadku.

Další důležitou formou pomoci je **dotační podpora z resortu obrany**. Dotace jdou zejména sociálním zařízením na nadstandardní péče pro veterány anebo občanským sdružením pro v.v. V případě, že se veteráni, spolky je sdružující nebo některá z organizací rozhodnou uspořádat kulturní nebo společenskou akci, schůzi nebo vzpomínkový akt, tak je jim

¹⁸ Informace získány na základě rozhovoru a emailové komunikace s plk. gšt. Jaroslavem Knichalem, vrchním kaplanem AČR (informace jsou platné ke dni rozhovoru, tj. ke dni 22.1.2020)

pro tuto akci bezplatně poskytnut pronájem prostor. Dále se MO, respektive resort obrany, podílí na podpoře přípravy Dne válečných veteránů a obecně na zvýšení povědomí a PR veteránů mezi širokou veřejností. Nedílnou a důležitou součástí morální oceňování veteránů, kam spadá udělení státního a resortního vyznamenání, udělení medaile, jmenování do vyšších funkcí, přijímání věcných darů jako poděkování za službu vlasti atd. Neměli bychom ale ani opomenout finanční a věcné dary při životních jubileích, zvláště se věnuje pozornost překročení věkové hranice 80, 85 a 90 let a poté je veterán obdarováván pravidelně při dožití každého dalšího roku.

3.1.5 Dílčí závěr

Péče o druhoválečné veterány zahrnuje spoustu výhod a benefitů, které splňují potřeby a požadavky veteránů. Jsou zastoupeny oblasti finanční, sociální i duchovní. Lze říci, že vše, co člověk potřebuje k tomu, aby mohl žít plnohodnotný život a užít si klidného stáří, mu je díky výhodám umožněno, komplexně ve všech oblastech života a zájmu a zároveň individuálně dle potřeb konkrétních osob.

Z podpory finanční a peněžité není zapomenuto na nic – ačkoli se někomu mohou zdát přispívané částky jakkoli zanedbatelné (v reálném pojetí se ale může jednat až o příspěvky v řádech tisíce korun), musíme brát zřetel na to, že v dnešní společnosti a za současné ekonomické situace může i tato zdánlivá drobnost pozvednout člověka, zvláště v seniorském věku, z finančního dna.

Zdravotní péče zahrnuje opravdu vše, co je třeba a nezapomíná ani na vliv stáří na člověka – i banální činnost, jakou může být nákup léků a léčiv nebo obyčejná kontrola u lékaře, se leckdy může stát náročnou cestou a jsem proto potěšena, že i toto je v Koncepci péče o veterány zakotveno. Velmi oceňuji nabízenou pomoc od terénních pracovníků, která je bezpochyby velmi záslužná a dle výzkumů mezi veterány také velmi ceněná.

Věřím, že i přesto, že počet druhoválečných veteránů bude klesat velmi rychle, tak se o ně náš stát bude schopen a ochoten starat i nadále, a to za nezměněných podmínek a bude tak činit i do posledního dne toho posledního z oněch druhoválečných hrdinů. Vždyť každému starému člověku není třeba víc, než spokojené dožití v blízkosti svých milovaných, důstojně, záslužně a v poklidu, s co možná největším množstvím času na blízké, přátele a aktivity.

3.2 Péče o novodobé veterány

Za novodobé válečné veterány označujeme účastníky zahraničních misí, kterých se Česká republika, resp. tehdejší Československo, začala účastnit po roce 1989. První takovou misí bylo vyslání čs. protichemické jednotky do Perského zálivu v roce 1990 pod hlavičkou OSN. Pojem novodobý válečný veterán obsahuje co do věku, profese či počtu absolvovaných misí velmi nehomogenní skupinu. Z pohledu historie můžeme počátek novodobých veteránů datovat k roku 1990. V tomto roce se vojáci, tehdy ještě pod hlavičkou Federativní republiky Česko-slovenské, zúčastnili první zahraniční vojenské mise OSN. Byla to mise do Perského zálivu, která byla započata podpisem Federálního shromáždění Parlamentu republiky ve dne 23.9. roku 1990.

Pokud se podíváme do současnosti, tak od března 1990 do dnešního dne se vojenských misí mimo území České republiky zúčastnilo více než 25 000 vojáků a vojačky. Od roku 1991 se české ozbrojené síly účastnily celkem 45 zahraničních operací a misí, a to pro tyto mezinárodní organizace NATO – 14, EU – 4, OSN – 23, jiné – 4)¹⁹. Během tohoto období zahynulo při výkonu služby v zahraničí 29 vojáků z povolání, počet raněných a trvale invalidizovaných vojáků MO nevede.

Věk vojáků z těchto misí se pohybuje v rozmezí od 20 do 75 let. Počet novodobých veteránů se podle oficiálních statistik MO k dnešnímu dni zastavil na čísle 14 805, ale odhaduje se, že přesný počet novodobých veteránů, respektive osob, které mohou statut veterána nárokovat, ale k dnešnímu datu nejsou držitelé osvědčení, se pohybuje někde nad 16 000. (Ne totiž všichni vojáci, kteří se zúčastnili zahraniční mise, si o vydání osvědčení zažádali.).

V následující tabulce lze vidět aktuální věkové rozložení novodobých veteránů a současně také poměr mužů a žen v ozbrojených složkách AČR a mající statut veterána.

Tab.4 – věkové rozložení novodobých v.v. (zdroj: vlastní zpracování)

VĚKOVÉ ROZMEZÍ	POČET
20 – 30 let	764
31 – 40 let	6 919
41 – 50 let	4 806
51 – 60 let	1 756

¹⁹ Dle informací poskytnutých Kanceláří ministra obrany na osobní žádost podané dne 22.8.2019 dle §14 odst. 5 písm. d) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění z.č. 61/2006 Sb. (dokument viz listinná příloha č.1)

61 – 70 let	474
71 a více let	86
CELKEM	14 805
MUŽI	13 303 <i>(ke dni 31.8.2019)</i>
ŽENY	1 502

*20

V současné době je péče o novodobé veterány směřována k těm vojákům, kteří se chystají odejít do civilního života a těm vojákům, kteří jsou již mimo aktivní službu a jsou v produktivním věku.

Na základě těchto charakteristik lze rozdělit péči do několika málo základních oblastí:

- a) finance, zabezpečení
- b) zdravotní oblast + psychologická a duchovní péče
- c) oblast mediální, zahrnující základní opatření a nástroje k budování pozitivního vnímání veteránů širokou veřejností
- d) oblast sociální – především duální kariéra, rekvalifikace a vzdělávání

(Jednotlivé oblasti budu podrobně rozebírat v následujících kapitolách, stejně tak i kategorie novodobých veteránů.)

Koncepce péče udává následující kategorie: - novodobé válečné veterány (dále jen NVV) v činné službě

- NVV v činné službě před jejím ukončením
- NVV mimo činnou službu v produktivním věku
- NVV mimo činnou službu v důchodovém věku.

V této práci budou základní kategorie dle Koncepce zachovány, ale bude s nimi pracováno na základě dělení podle nutné péče v daném období a zároveň budu zohledňovat, vzhledem k oboru, o speciálně pedagogické hledisko. Na rozdělení NVV budu pohlížet tudíž trochu specifičtěji a podrobněji.

20 Tabulka 4 a údaje v ní uvedené vychází z Koncepce péče o válečné veterány pro aktuální období s aktualizací dle informací poskytnutých Kanceláří MO dne 16.září 2019. Tabulka uvádí pouze ty veterány, kteří jsou držiteli osvědčení

Pro potřeby práce budu veterány tedy kategorizovat takto:

- Péče/pomoc vojákům ještě sloužícím
- Péče/pomoc veteránům v produktivním věku (mimo činnou službu)
- Péče/pomoc veteránům v důchodu (starobní, invalidní)
- Péče/pomoc veteránům invalidizovaným
- Péče/pomoc rodinám padlých

3.2.1 Finanční oblast

Financování péče o veterány je každoročně směřováno k dotačnímu programu, který se stal v rámci rezortu obrany hlavní oblastí státní dotační politiky. V základní rovině a ve všech kategoriích veteránů se po finanční stránce jedná o jednorázové příspěvky k platům nebo důchodům. (Ženy – vojačky i ženy – veteránky pobírají stejné platové ohodnocení jako muži – vojáci, resp. muži – veteráni. V armádě ČR se platová diskriminace žen nevyskytuje, na rozdíl od civilní sféry.) (EK 2011)

Pokud se nejedná o vojenského důchodce, mohou veteráni využít pravidelných ročních příspěvků z fondu kulturních a sociálních potřeb Ministerstva obrany, příspěvek na stravování, na tělovýchovu a sport. Dále je veteránům k dispozici benefiční program pro v.v., kde nalezneme kompletní seznam firem poskytujících cenová, případně i jiná zvýhodnění, např. sleva na věci denní potřeby, sleva u pojišťoven, stavebních spořitelén a dalších finanční institucí s cílem „dotovat“ stavební nebo rekonstrukční projekt v domácnosti veterána a další.

Finanční podporu zajišťuje MO v úzké spolupráci s Ministerstvem financí. Tyto dvě instituce se také podílí na finančním zabezpečení aktivit příspěvkových organizací. Dále spolufinancují pobyty veteránů v ozdravných nebo rehabilitačních zařízeních, a to bez ohledu na to, zda k újmě na zdraví došlo ve službě či nikoli.

Jednotlivé oblasti finanční pomoci se liší podle kategorie veterána, ale chceme-li to nějak generalizovat, nesmíme opomenout výsluhy, které ale veteránům náleží až po 15 letech aktivní, činné služby v řadách Armády ČR. Další finanční položkou, která je poskytována, jsou příplatky za bezpečnostní a zdravotní rizika, finanční kompenzace v případě úrazu, a to jak náhradu ztráty platu po dobu neschopnosti, tak také tzv. bolestné, náklady léčení a jiná jednorázová odškodnění individuálně dle potřeb každého z vojáků.

Nutno přiznat, že právě finanční podpora během služby i po ní je velkou motivací, proč vůbec do armády nastoupit. Finanční pomoc se ale týká i samotných zařízení pro veterány. Do ÚVN, VLRZ (vojenská lázeňská a rekreační zařízení), stacionářů nebo LDN je nutný přísun finančních prostředků, jelikož zde musí být obstarána maximální a naprosto komplexní péče o veterány, jakožto i financováno rozšiřování prostor, zvyšování kapacit v reakci na zvyšující se počet veteránů nebo jen v základě zaplacení lékařského a dalšího zdravotního personálu.

Jen pro představu zde uvádím některá ekonomická data: Za rok 2019 bylo do rozpočtu neziskových organizací podílejících se na finanční pomoci veteránům jednorázově poskytnuto 5 000 000,-

Na finanční příspěvek na rekreační, rehabilitační a lázeňské pobyty připadlo v loňském roce 48 308 000,-, a předpokládaný odhad financí reálně poskytnutých přímo na péči o veterány se pohybuje kolem částky 16 až 17 milionů korun.

Smutným faktem ale nadále zůstává, že ačkoli zde vidíme cifry v řádech desítek až stovek milionů korun, v případě vojáků padlých se na spolufinancování rodiny po pozůstalém musí podílet společnost. Finance jsou sbírány pomocí veřejných sbírek, ačkoli Finanční správa AČR disponuje poměrně velkým finančním, rezervním kapitálem (konkrétní čísla viz výše).

(Finanční oblast je právě tou oblastí, která vytváří po odchodu z armády největší sociální problém. V koncepci péče je absolutně postrádána sekce zaměřená na finanční gramotnost. V peněžním systému veterán funguje podle tohoto modelu:

Voják v průběhu činné služby disponuje velkým finančním ohodnocením, doplněným ještě o příspěvky, a po ukončení aktivní služby (bez ohledu na to, jakým způsobem byla ukončena) se veterán ocitá ve finanční pasti – výrazné snížení příjmů, na které on není schopen zareagovat a velmi často se tyto lidé dostávají do dluhových pastí. Ztráta společenského statutu společně s ekonomickým propadem se ve více než 60 % případů promítne na psychické stránce jedince. Proto by s tím měla jít ruku v ruce oblast sociální a personální. Zajistit veteránům (pokud jsou toho schopni) práci a stály příjem by mělo být základním kamenem péče o ně.) (Gazdík 2013)

„Umí riskovat, ale v civilu často padnou na dno.“

J. Gazdík (2013)

3.2.2 Zdravotní oblast

Ve zdravotní sféře je péče zaměřena především na mírnění následků práce v armádě. Je třeba péči v této oblasti nadále rozvíjet a zkvalitňovat, a to včetně nezbytné preventivní péče, jelikož působením na misích a dlouholetou službou v armádě dochází téměř vždy k získání zdravotních problémů. Lze předpokládat, že nejmladší z těchto veteránů nebudou zpočátku žádnou speciální zdravotní péči potřebovat, vyjma cílené prevence, rozvoj této oblasti je i přesto nezbytný.

Zdravotní péči, služby, pojištění vojáků a veteránů zajišťuje MO podle § 94 až §97 a zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Zdravotní péče je veteránům poskytována zejména ve státních příspěvkových organizacích zřízených Ministerstvem obrany, a to v Ústřední vojenské nemocnici – Vojenské fakultní nemocnici v Praze, ve vojenských nemocnicích v Brně a Olomouci, v Ústavu leteckého zdravotnictví Praha a ve VLRZ.

Novodobí veteráni, bez rozdílu věku, pohlaví a kategorie, patří pod Vojenskou zdravotní pojišťovnu (VoZP), která zastřešuje finanční správu těchto pracovišť. Mimo jiné VoZP provozuje (od roku 2015) speciální program preventivní zdravotnické péče „*Válečný veterán*“, který je určen všem veteránům, kteří byli účastníky novodobých misí mimo území ČR. Program zahrnuje speciální dvoudenní preventivní prohlídky a vyšetření, které jsou prováděny ve smluvním vztahu s Fakultní nemocnicí v Praze v Motole, Ústřední vojenskou nemocnicí v Praze - Střešovicích a dalšími krajskými, převážně vojenskými nemocnicemi v republice.²¹

Veškerá zdravotnická péče takto poskytovaná je vedena v projektu *Zelená cesta*, který je realizován MO. Jakési centrum pro veterány, kam je centralizovaná veškerá péče o ně, je v Pavilonu B ÚVN.

Tab.5 – poskytovaná vyšetření (zdroj: vlastní zpracování)²²

Co může být veteránům poskytnuto?	
Interní ambulance	
Ambulance nechirurgických oborů	- dermatologie, neurologie
Ambulance chirurgických oborů	- ortopedie, urologie
Odborné ambulance	- interní oddělení, ORL, oční
Individuální, specifická vyšetření s právem přednostního vyšetření bez nutnosti plnit objednací a čekací lhůtu	- CT, magnetická rezonance, sono
Systém nápravy pohybových obtíží	- rehabilitace, fyzioterapie

21 Více informací na <http://www.vojenskyduchodce.army.cz/program-zelena-cesta>

22 Více informací na: <http://www.vojenskyduchodce.army.cz/program-zelena-cesta>

Ačkoli tento program není určen k řešení akutních stavů, je v jeho rámci poskytováno celé spektrum léčebných, diagnostických a hlavně preventivních služeb. Nespornou výhodou tohoto programu je fakt, že na jeho základě mohou být váleční veteráni přednostně objednáni a tudíž se může začít s okamžitým řešením případných specifických potíží. Speciální vojenská zdravotní péče je shlukována do vojenských nemocnic, jejichž lékaři jsou v kontaktu právě s oddělením Pavilonu B a s veterány, kteří program využívají.

3.2.3 Psychologická a duchovní oblast

„Lékař může pomoci od tělesných obtíží, psycholog pomůže poznat prožívanému a urovnat duši a duchovní s námi může mluvit otázkách smyslu a naděje“

J.Fedorková (2011)

V armádě je psychologická a duchovní péče zajištěna přímo psychologem a kaplanem. V ideálním případě spolu spolupracují, konzultují a jsou vojákům oporou oba dva, společně. Jsou k dispozici nejen vojákům v činné službě, ale i samotným veteránům a v případě i jejich rodinným příslušníkům, a to jak před misí, v jejím průběhu a stejně tak i po jejím ukončení. Duchovní a psychologická péče jsou poskytovány skrze Komunitní centrum pro válečné veterány, které je zřízeno při Vojenské nemocnici v Brně, ale po dohovoru a v případě nutnosti jsou k dispozici i smluvní kaplani a psychologové v ostatních vojenských nemocnicích. Obě tyto služby jsou realizovány v důvěrné rovině, anonymně a průběh ani výsledky nejsou principiálně určeny k dalším účelům. Účinně a adekvátně jsou tyto služby účastny při mimořádných situacích. Navštěvují rodiny pozůstalé po vojácích, dlouhodobě asistují vážně zraněným a trvale invalidizovaným vojákům a jejich rodinám. Jsou plně v součinnosti i s terénními pracovníky.

V psychologické oblasti je péče zaměřena na mírnění dopadů vojenské profese vykonávané ve stížených podmínkách. Okamžitou i dlouhodobou péči zajišťují Centra krizové intervence, a to v závažných, těžko zvládnutelných životních situacích nejen pro samotné veterány, ale i pro rodinné příslušníky. Samotná psychologická pomoc je v neustálé součinnosti s péčí psychiatrickou. Psychologická péče je jakýmsi výdobytkem moderních armád. (Dziaková 2009) Kromě zvyšování efektivity armády a nápravy společenských konfliktů je z našeho hlediska, vzhledem k charakteru práce, důležité pochopit a uvědomit si, že psychologickou péčí pro veterány je hlavně setkání se sebou samým, nalezení zpět svého já a posílení všech složek,

které vedou k návratu do civilního života.

Ve sféře duchovní je koncepce péče postavena sice jako nekategorizovaná péče, ale (jak vyplynulo z dotazníků) je veterány velmi ceněna. Vojenská duchovní služba je vojákům, veteránům a jejich rodinám k dispozici od roku 1998 na základě RMO č.19/1998, tehdejšího ministra obrany M. Lobkowicze. V čele stojí vrchní kaplan, který ale vstupuje do služebního poměru armády (seznam vojenských kaplanů je k dispozici na stránkách Odboru pro válečné veterány (dále jen OVV). Tato péče existuje pro podporu všestranného rozvoje lidských hodnot, pro zlepšení života vojáků a k naplnění svobody vyznání i v rámci působnosti rezortu obrany.

Jak je patrné z následujících bodů, tak smyslem duchovní péče není přesvědčování k náboženství, nýbrž naplnění pastorační služby, tzn. naslouchat, poradit a doprovodit ve starostech a strastech. Mimo poskytování útěchy, vnímavosti, asistence člověka člověku, odborné podpory rozvoje ducha a etického potenciálu uvnitř jednotky nebo skupiny, ochrany lidského rozměru života vojáků a veteránů a dalších lidských i náboženských otázek pořádá Duchovní služba také semináře a diskuze k hodnotám pro vojáky společným, vyznávaným, ceněným a chráněným Českou republikou.

Ačkoli psychologická i duchovní služba nemá specificky stanovenou činnost vůči válečným veteránům, jejich záběr péče je velmi různorodý. Setkávají se s lidmi v různých fázích života, z čehož vyplývají jak rozdílné druhy životních situací, do kterých se v.v. mohou dostat, tak různé potřeby péče či možnosti jejich řešení, a o vše v reakci na konkrétní, individuální podněty a potřeby novodobých válečných veteránů.

Jaké konkrétní výhody, bonusy, projekty a služby mohou veteráni využít a kam se mohou obrátit o pomoc, budu blíže specifikovat v kapitolách (3.3–3.8)

3.2.4 Další formy péče

Pro novodobé veterány je důležité, stejně tak jako pro kohokoli jiného, aby měli možnost sdílet, setkávat se a vzpomínat. Za tímto účelem jsou pro ně plošně organizována státní, spolková, vzpomínková nebo pietní **setkání**. Tato forma podpory spadá do područí spolků a neziskových organizací, stejně tak jako pod dohled MO a resortu péče o válečné veterány.

Mezi další formy péče řadíme také **podporu vzdělávání a zaměstnanosti**. Podpora vzdělávání a zaměstnanosti se týká především skupiny novodobých veteránů po odchodu z

činné služby, kteří jsou v produktivním věku. Musíme ale brát zřetel na to, že ne všichni tito veteráni jsou práce schopní. V nabídce jim jsou poskytovány tyto možnosti: využít přímo nabízeného pracovního místa, např. U Vojenských lesů a statků ČR nebo se zaměřit na získání rekvalifikace v některém z možných oborů. Podle předsedy Spolku pro válečné veterány pplk. Ing. Ladislava Sornase²³ se jeví jako vhodné obory, kde lze využít specifických schopností válečných veteránů. Jedná se například o práce u záchranné zdravotnické služby. Veteráni také mohou najít uplatnění jako řidiči těžké techniky nebo jako zaměstnanci bezpečnostních služeb. Je ale nutné udržovat nabídku rekvalifikací tak, aby co nejlépe reflektovala aktuální požadavky na trhu práce a tudíž nalezení zaměstnání co možná největšímu počtu veteránů.

Otázka duální kariéry je opravdu velkým problémem, protože, jak jsem psala výše, tak velká většina veteránů se ocitá ve finanční tísní, dostávají se do dluhových pastí a velmi často tato společenská tabu řeší návykovými látkami.

Je pravdou, že v poledních letech se na toto téma snaží představitelé MO a samotné Armády ČR reagovat. V letech 2012–2015 byl realizován projekt „*Začleňování válečných veteránů do civilního života s důrazem na uplatnění na trhu práce*“. Tento projekt byl spolufinancován z prostředků Evropského sociálního fondu, ale po ukončení projektu nebyla ze strany armády a MO vyhlášena žádná výzva, které by mohli veteráni využít. (Meca 2010)

Bezpochyby je také nedílnou součástí péče o veterány jejich **morální ocenění a uznání**. Za tímto účelem jim jsou udělována státní a rezortní vyznamenání, pamětní medaile nebo jsou veteráni post copia jmenováni do vyšších hodností.

V posledním uvedení Koncepce péče o válečné veterány shledáme také jako jednu z forem péče i **pozvednutí mediálního a propagačního obrazu** veteránů samotných s cílem poukázat na skutečnou podstatu vojenské práce a vyvrátit některý z omylů, které ve veřejném prostoru panují.

Ve výčtu péče nesmíme opomenout ani **instituce a neziskové organizace**, které zajišťují nejen základní komunikaci s a mezi veterány, ale také velkou měrou přispívají na péči o ně. (více se spolkům a institucím budu věnovat v kapitole 4)

Ačkoli se mohou tyto další, nekategorizované a nekonkrétní formy péče a pomoci zdát jakkoli nezajímavé, nepotřebné a možná leckdy až zbytečné, musíme mít neustále na paměti, že i kdyby jen jedna jediná z těchto možností pomohla veteránům v osobním rozvoji a v posílení jejich psychického stavu a rozpoložení, tak je součástí péče oprávněně.

23 Informace získané na základě osobního rozhovoru s panem pplk. Ing. Ladislavem Sornasem dne 22.8.2019

3.3 Péče o vojáky stále sloužící

Vojáci, do této skupiny spadající, jsou ještě stále aktivními příslušníky ozbrojených sil, kteří již ve služebním poměru působí už nějakou určitou dobu a péče je o ně plně zajištěna a to ve všech oblastech – po stránce zdravotní, sociální, benefitní, tak i po té psychologicko – duchovní. Výhody, resp. to, na co mají tito vojáci nárok, určuje zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

Budeme-li se zabývat vojáky, kteří jsou odveleni na zahraniční misi, tak jim za službu mimo ČR náleží příplatek, a to od čtyř a půl do pěti a půl tisíce USD. Tato služba je pak veteránovi zohledněna i ve výši výsluh. Tyto výsluhy mohou dosahovat až 60 % jeho průměrného měsíčního platu po dobu služby.

Z titulu budoucího válečného veterána však mohou čerpat i následující: Program na podporu zdraví ÚVN-VoFN Praha, program Zelená cesta a jeho přípravnou fází na statut veterána, SOS linku jako formu pomoci předcházet krizovému a zkratovitému jednání ve službě, speciálně – rehabilitační péči, poradny v oboru psychiatrie a psychologie. Samozřejmostí jsou preventivní, zátěžové a udržovací prohlídky ve vojenských zdravotnických zařízeních. Ačkoli se jedná o vojáka v činné službě, i on bude jednou veteránem, a aby následná veteránská péče o něj byla co nejlepší, nejkomfortnější a nejkomplexnější, zákonitě musí probíhat příprava na to *být veteránem* a pokládat základy péče už nyní, v době ještě stále aktivní služby. Skutečnost, že i on bude jednou veteránem, je žádoucí brát na zřetel.

Odchod z aktivní služby do civilu představuje pro novodobé válečné veterány jedno z nejtěžších období života. Nástup do civilního života je mezníkem, který sebou nese změnu dosavadních zvyklostí a schopností. Vše, na co se mohli do teď spolehnout a prakticky nic navíc, než to, co jim bylo poskytnuto armádou, nepotřebovali, bude končit a jim nastávají zcela nové situace. V tomto okamžiku je nutné zmínit, že mnozí novodobí váleční veteráni, kteří opouštějí rezort obrany již nejsou a nebudou příjemci výsluh, takže v případě, že se neuplatní na trhu práce, jsou velmi silně a bezprostředně existenčně ohroženi. Z toho nám vyplývá, že nejdůležitější součástí péče o stále aktivní vojáky a tedy potenciální novodobé válečné veterány je včasná a důkladná příprava na přechod do civilního prostředí a příprava na život mimo armádní společnost. Nutností je seznámit vojáky s přesným postupem toho, co se bude dít, když budou aktivní službu opouštět, nabídnout jim možnost rekvalifikace podporu v dalším vzdělání a podpořit jejich odbornou přípravu na získání a následné udržení si povolání civilního.

Jak ukázala dotazníková šetření (viz kapitola 6.2 této práce), tak i přesto, že je tato sekvence v koncepci o veterány a v zákoně 221/1999 Sb. zahrnuta, je třeba ji ale řešit individuálně a proaktivněji.

Konkrétní případy respondentů, týkající se přípravy na civilní život a dostatečnou duální kariéru mimo rezort obrany:

Tab.6 – příklady respondentů k duální kariéře (zdroj: vlastní zpracování)

1) Poručík I.Š	2) Štábní praporčík G.U
<u>Věk:</u> 40	<u>Věk:</u> 34
<u>Počet let v AČR:</u> 17 (4 zahraniční mise)	<u>Počet let v AČR:</u> 9 (2 zahraniční mise)
<u>Dosažené vzdělání:</u> střední odborné s maturitou v oboru elektrotechnickém	<u>Dosažené vzdělání:</u> civilní vysoká škola (Ing.) v oboru humanitním
<u>Zájem o rekvalifikaci:</u> NE	<u>Zájem o rekvalifikaci:</u> ANO
<u>Schopnost vykonávat práci ve vystudovaném oboru:</u> NE	<u>Schopnost vykonávat práci ve vystudovaném oboru:</u> NE

1) Ačkoli respondent I.Š. dosáhl před nástupem do AČR odborného vzdělání v oboru elektrotechniky, v době působení u AČR byl přiřazen k pěší jednotce, která je úplně mimo jeho civilní profesní zaměření. Opouští armádu po 17 letech služby. Nevyužil možnosti přípravy na duální kariéru a nyní je veden v databázi Úřadu práce a není schopen sehnat zaměstnání. (V průběhu aktivní služby veteráni ztratí schopnost, ale i zájem vykonávat původní civilní zaměstnání, ať už z důvodu nízkého platového ohodnocení nebo lukrativity.) Už jen samotný fakt, že je válečným veteránem, je mu na překážku. Nyní je aktivním uživatelem drog, nemá zázemí, finance ani jinou podporu zvenčí.

2) Respondent č.2 se v 6 měsících před plánovaným odchodem do civilu zúčastnil školení a semináře o záchranných zdravotnických útvarech a absolvoval intenzivní tříměsíční rekvalifikační kurz na řidiče sanitního vozu²⁴. Během služby v armádě obdržel řidičské oprávnění sk. B a C1, a během rekvalifikace si musel dodělat ŘP sk.C nutný právě pro obsluhu sanitního vozu. Aktuálně je zaměstnán u záchranné služby, má stálý příjem, bydlení, rodinný život a

²⁴ Rekvalifikační kurz na řidiče sanitky je poskytován od roku 2016, přičemž první účastníci kurzu nastoupily 1.1.2017. V rámci této nabídky je zahrnut rekvalifikační kurz, následné uplatnění v oboru a ubytování u ZZS (pro mimopražské uchazeče).

adaptace na civilní prostředí a společnost u něj proběhla bez větších problémů.

3.4 Péče o veterány v produktivním věku (již mimo činnou službu)

Do této kategorie patří příslušníci ozbrojených sil, kteří po určité době aktivní služby opustili sféru rezortu obrany. Ačkoli už nejsou přímými zaměstnanci armády, tak i nadále jim je MO, další přidružené instituce a jejich služby k dispozici.

Péče v tomto nejkritičtější období je směřována k řešení vzniklých problémů jakéhokoli charakteru a nabídce pomoci, která souvisí právě s opuštěním rezortu obrany. U této kategorie veteránů se více než kdekoli jinde dbá na zapojení do společenského života pořádáním setkání, schůzek a společenských akcí, ať už s bývalými vojáky, tak i s těmi, kteří u mateřského útvaru nadále slouží. Přirozeným způsobem vznikne prostor k diskuzi, sdílení, vzpomínání. Záměr této aktivity je jasný – návrat novodobého veterána do jeho vlastního prostředí a pro něho známé komunity a bezpochyby i pozitivní působení na ty veterány, kteří v civilu stále hledají správný směr nebo jen prosté duševní naplnění. Tito veteráni za sebou mají více či méně úspěšné budování nového životního způsobu, společenského postavení a navazování nových mimoarmádních kontaktů. Měli by si být již plně zodpovědní za vlastní život tak, jak si ho po opuštění armády sami nastaví.

Proto potřeba sdílení a občasné uvedení do situace v armádě může plnit podpůrnou funkci a jistým způsobem naplňovat potřebu psychologické podpory.

Zdravotní stav je, na rozdíl od vojáků, kteří jsou stále v činné službě, již plně v rukou samotných veteránů a v jejich plné odpovědnosti. K dispozici však ale i oni mají bezpočet možností a služeb komplexní zdravotní péče ve vojenských zařízeních, např.: Program podpory zdraví válečných veteránů v ÚVN – VoFN Praha, program Zelená cesta, SOS linka, program Bezpečné místo, preventivní prohlídky, příspěvky na rekreaci a lázně (pro veterány a jejich příbuzné včetně), mohou využít možnost umístění, pokud to jejich stav vyžaduje, do LDN, Domovů se zvláštním režimem a VLRZ.

MO zároveň poskytuje nabídku zaměstnání a rekvalifikace, a to již před ukončením služebního poměru. Z převážné většiny jsou pracovní místa nabízena ve výrobních, zařízeních a společnost spadající do vojenské správy (Vojenské lesy a statky, Vojenská továrna Letov, LOM Praha, VOP CZ atp.).

(Z výzkumu zaměřeném na uplatnění veteránů na trhu práce, který uskutečnilo oddělení MO v roce 2010 a jehož výsledky byly následně potvrzeny i dalším výzkumem tohoto

typu o 8 let později, vyplývá, že rekvalifikace nabízená rezortem je považována za neefektivní a neflexibilní. Veteránům, kteří se pro rekvalifikační kurzy rozhodnout, MO nezaručuje a rozhodně ani neposkytuje jistotu uplatnění na trhu práce.)²⁵ (Meca 2010)

V neposlední řadě i těmto veteránům náleží morální ocenění a přiznání zásluh za službu vlasti.

3.5 Péče o veterány v důchodu (starobní, invalidní)

Váleční veteráni, patřící do této skupiny, jsou již mimo aktivní službu a věkově už nespádají do produktivního věku. Jde o veterány starší 65 let, kteří pobírají starobní nebo invalidní důchod (bez ohledu na to, kdo je plátcem jejich důchodového pojištění) nebo pobírají dávky od VÚSZ (Vojenský úřad sociálního zabezpečení), tzn. mohou je nárokovat za službu vlasti trvající minimálně 15 let.

Vzhledem k jejich věku je již možné predikovat reálné potřeby péče. Jako zásadní se jeví zabezpečení kvalitní zdravotní péče, dohledu třetí osoby, zajištění a udržování bydlení a zabránění vyloučení ze společnosti.

Neméně důležitý je pro osoby staršího věku také společenský život. Pro veterány to znamená jediné: zabezpečení možnosti setkávat se, a to jak tematicky, např. setkání s vojáky ze stejných misí nebo mezigeneračně, kam spadá pořádání besed pro školy a veřejnost. Těmito setkáními se, byť nepřímou, sami veteráni účastní podpory zvýšení prestiže a veřejného mínění o veteránech, které je nutné pro správné přijetí veřejností.

I když jde o osoby, které jsou mimo aktivní službu již pěknou řádku let, tak i přesto se doporučuje (v případě jejich zájmu), aby jim bylo umožněno být i nadále součástí vojenského společenství, a to podle hesla, že „*Jednou voják, navždy voják.*“

Z hlediska zdravotní péče je těmto veteránům poskytováno to samé, co veteránům druhoválečným (viz kapitola 3.1), s výjimkou možnosti využívat pečovatelskou službu bez úhrady. Tato služba jim není poskytována ani jako příspěvková a v benefičních nabídkách péče jim vůbec nenáleží.

Finanční příspěvky na stravování, rekreace nebo lázně jim připadají za stejných podmínek a ve stejné výši jako veteránům druhoválečným.

Z finanční stránky jim také náleží příspěvky z fondu kulturních a sociálních potřeb, a to těm

²⁵ V roce 2010 byl rekvalifikační kurz přiznán pouhé třetině uchazečů, konkrétně 400 vojáků z 1 600 adeptů na kurzovné. V roce 2019 se počet rekvalifikovaných veteránů zvýšil na polovinu ze všech uchazečů.

veteránům, kteří odešli do starobního nebo invalidního důchodu z důvodů získané invalidity III. stupně přímo ve službě rezortu obrany.

Dále mohou využít možnosti být umístěni v domovech péče o válečné veterány (na vlastní žádost), v LDN nebo na sociálních lůžkách ve vojenských nemocnicích. V současné době veteráni, kteří sloužili na misi po roce 1990, nemají zájem o umístění do některého z výše jmenovaných zařízení. Lze ale očekávat, že žádosti o umístění budou narůstat a výrazněji se projeví, dle odhadů MO, někdy kolem roku 2025, kdy se očekává nárůst veteránů starších 65 let až o polovinu oproti současnému stavu. V reakci na toto se očekává také výstavba dalších domovů péče o novodobé veterány. (MO ČR 2006)

V neposlední řadě i těmto novodobým veteránům – důchodcům náleží morální ocenění a přiznání zásluh za službu vlasti.

Speciální kategorii tvoří veteráni – letci, kteří navíc k výše jmenovaným možnostem a formám péče mohou využít program preventivní péče o válečné veterány leteckých specializací, realizovaný v Ústavu leteckého zdravotnictví Praha. Tento program je nadstavbový, doplňuje systém prohlídek u praktických lékařů, přičemž zintenzivňuje prevenci a zaměřuje se na specifické potíže získané působením ve specifických podmínkách, jaké ve vzdušném prostoru panují (stísněné prostory, zvýšené riziko, přetížení v palubní kabině atp.)

3.6 Péče o veterány invalidizované

Péče o invalidizované veterány se z velké části odehrává ve finanční sféře. Mimo následující finanční náhrady jsou ale veteránům k dispozici veškerá možná lékařská a rehabilitační zařízení, která by měla zajistit kompenzaci na zdraví. Mezi taková zařízení řadíme VLRZ, LDN a zvláštní rehabilitační centra. Nutno podotknout, že MO, resp. stát, který odpovídá za zdraví vojáků, je povinen jim obstarat pouze péči nezbytně nutnou, což ale v případě vážných úrazů, velmi často s trvalými následky, nelze akceptovat. Proto se velmi často další léčení, obstarání rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, odborníků v oblasti neurologie a fyzioterapie financuje z vlastních zdrojů vojáka či jeho rodiny nebo se na tomto podílejí neziskové organizace. Tyto organizace zajišťují součinnost a komunikaci s potřebnými zařízeními a velmi často je i z poměrné části finančně zaopatřují.

Veterán, kterému vznikl pracovní úraz v době, kdy byl v činné aktivní službě a utrpěl tento úraz při službě na mnohonárodní misi, je podstatně výrazně zvýhodněn oproti vojákům, kteří utrpěli pracovní úraz při službě v České republice.

Podle § 116 zákona č 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, za škodu na zdraví vojáků odpovídá stát a ze zákona jim, v případě pracovního úrazu, náleží tato podpora, převážně ve finanční oblasti:

- náhrada za bolest
- náhrada za ztrátu platu, a to po celou dobu neschopnosti výkonu služby v AČR a i po skončení neschopnosti výkonu služby v AČR
- náhrada za náklady spojené s léčením (ale pouze za účelné náklady nezbytně nutné; nadstandardní péče už nespadá do peněžních náhrad a bývá hrazena z vlastních finančních zdrojů veterána nebo jeho rodiny)
- náhrada za ztížené uplatnění ve společnosti a snížení společenského statutu
- jednorázové mimořádné odškodnění
- náhrada za škodu na věci či osobním majetku

U odškodňování pracovních úrazů u vojáků je významný rozdíl ve výši jednorázové odškodné než oproti pracovním úrazům mimo sféru armády.

Pokud se veterán po úraze nebo nemoci z povolání stal invalidním v I. nebo II. stupni, náleží mu jednorázová mimořádná částka ve výši šestinásobku aktuální čisté minimální mzdy (v roce 2020 je hodnota čisté minimální mzdy 12 124,-), což v současné době činí celkovou výši jednorázového mimořádného odškodnění 72 744,-. Pokud tohoto stupně invalidity nabude voják při letech nebo jiné letecké činnosti dle plánu (zkušební lety a zalétávání letecké techniky, seskoky z letounů, vrtulníků a balónů, likvidace výbušnin a munice, záchranné práce při pohromách, které ohrožují lidské životy nebo majetek, plnění zvláštních úkolů při činnostech) náleží vojákovu jednorázové odškodné ve výši dvacetičtyřnásobku čisté minimální mzdy, tzn. že méně závažné pracovní úrazy, trvale neinvalidizující, jsou odškodňovány v řádech šesti až osmačtyřicetinásobku čisté minimální mzdy v závislosti na jejich rozsahu a činnosti, při které k úrazům došlo. Pokud však k úraze nebo nemoci z povolání došlo při službě mimo hranice České republiky, resp. na zahraničních vícenárodních misích a voják nabyl invalidity I. nebo II. stupně, náleží mu za to odškodné ve výši stodvacetinásobku čisté minimální mzdy. Tato částka v současné době dosahuje hodnoty 1 454 880,-. Při získané invaliditě III. stupně má jednorázové mimořádné odškodnění hodnotu dvojnásobku částek předchozích, tzn. v současnosti 145 488,- u úrazů či nemocí vzniklých při službě v ČR a 2 909 760,- u úrazů a emocí vzniklých na misi mimo území naší republiky.

Pokud došlo k úraze ve službě v zahraničí, a to za zvlášť nebezpečných podmínek, ná-

leží veteránovi také náhrada platu, resp. náhrada za ztrátu platu, a to i po ukončení pracovní neschopnosti. Tato finanční pomoc se poskytuje v takové výši, aby spolu s příjmem po služebním úrazu nebo nemoci, s připočtením případného invalidního důchodu, se rovnala jeho průměrnému služebnímu platu před úrazem, nejvýše však do hodnoty dvacetinásobku této částky. Tato finanční náhrada je jim poskytována bez přihlídnutí k věku, zpravidla však do dosažení 65 let.²⁶

3.7 Péče/pomoc rodinám padlých

Z finančního hlediska je postaráno i o zabezpečení rodin pozůstalých po vojákově, který ve službě padl.

Náleží jim tato finanční pomoc:

- náhrada nákladů spojených s léčením a civilním pohřbem (náklady pohřebního ústavu, hřbitovní poplatky, náklady na cestu, poplatky za pomník či desku, úprava hrobu, dále také třetina nákladů na smuteční oděv pro pozůstalého manžela či manželku a každé z dětí)
- náhrada nákladů na výživu pozůstalých
- jednorázové odškodnění pozůstalých
- jednorázové mimořádné odškodnění pozůstalých (podle současné ekonomické situace se částka jednorázově vyplácená ustanovila na dvěstěčtyřicetinásobek čisté minimální mzdy, což je částka 2 909 760,-)

Dříve vdova/vdovec a děti po padlém vojákově pobírali ještě speciální armádní vdovecký/vdovský nebo sirotčí důchod. Tento předpis byl ale k roku 1964 zrušen a v současnosti jim připadá vdovecký/vdovský/sirotčí důchod pouze ve výši a za podmínek státem stanovených.

Musíme ale brát na zřetel, že největší ztráta není finanční, ale osobní. Psychická újma a zátěž, která nastává po nečekané ztrátě blízkého, je penězi nevyčíslitelná. Proto je zde důležité nabídnout i pomoc psychologickou a duchovní. Duchovní služba AČR v těchto případech navštěvuje pozůstalé rodiny přímo u nich doma, v jejich přirozeném prostředí. Armádní psycholog i kaplan jsou s rodinami v kontaktu od okamžiku, kdy je oznámeno, že jejich příbuzný ve službě padl. Tato péče je jedna z nejdůležitějších a nejpotřebnějších. I kvůli tomu se MO a Vojenský fond solidarity snaží pořádat každoroční setkání pozůstalých po

²⁶ Dle § 12 zákona č 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, v aktualizovaném znění platném od 1.7.2019

padlých vojácích. Akce má název *Cesta za světlem* a nese s sebou poselství, že v nejtěžších chvílích člověk není sám a že ono symbolické světlo nikdy nezhasne.

Nutné je také přiznat to, že nestačí jen jednorázově finančně rodinu odškodnit. Nejohroženější skupinou jsou děti válečných veteránů. Tyto děti, tak jako každé jiné, potřebují zafinancovat studia, nakoupit věci běžné denní potřeby, oblečení, potřebují mít zaplacené stravné ve školách, chtějí navštěvovat mimoškolní aktivity, provozovat sport, hrát na nástroj a když dospějí, potřebují sehnat práci. V těchto chvílích chybí otcovská podpora. Stát by proto měl otcovskou roli převzít i v těchto možná banálních a obyčejných věcech. Bohužel není v České republice zákon, která by počítal s dlouhodobou podporou rodin padlých vojáků. Obecně lze říci, že zákon pamatuje na jednorázové finanční odškodnění za ztrátu blízké osoby, ale dlouhodobější, komplexní a opravdu potřebná, byť jen podpůrná péče, v zákoně zakotvena není. Proto se bohužel setkáváme s tím, že je nutné pořádat veřejné sbírky pro rodiny zemřelých vojáků, aby jim byl zajištěn dlouhodobější pravidelný i materiální příjem, o který ztrátou platu vojáka a ztrátou osoby blízké, přišli. V souvislosti s tím Pplk. Ing. Ladislav Sornas, 1.místopředseda Sdružení válečných veteránů ČR říká „*Klidně mu zaplatíme školu v Londýně, když je chytrý, chce studovat a rodina dostatek financí nemá. Dejme mu stipendium, protože jeho táta padl v Afghánistánu, kam jsme ho poslali my. Někdo musí suplovat roli padlého otce, zatím to dělá Sdružení válečných veteránů, ale to je málo...*“

(Ministerstvo obrany vede ucelený přehled vojáků, kteří zemřeli v průběhu vojenské činné služby, ale bez rozlišení toho, zda se jednalo o úmrtí při výkonu služby. Zvláště MO vede pouze seznam těch, kteří zahynuli při výkonu služby v zahraničí. Od roku 1991 do dnešního dne zahynulo při výkonu služby v zahraničí celkem 29 vojáků, po kterých zůstalo 13 nezletilých dětí.)

3.8 Dílčí závěr

V této kapitole jsem se snažila zmapovat všechny výhody a možnosti péče, které jsou veteránům státem poskytovány. Zároveň jsem se snažila poukázat na nedostatky, které brání v poskytnutí plnohodnotné péče, bez ohledu na to, zda vojáci jsou či nejsou v činné službě.

Ačkoli se stát snaží o zajištění komplexně péče, domnívám se, že rozdílnost rozsahu péče je primárně zapříčiněna nejednotností a neúplnou právní úpravou.

U druhoválečných veteránů je vidět dokončený vývoj této podpory a je jim tudíž poskytován maximální rozsah služeb. Oproti tomu u veteránů novodobých je situace diametrálně odlišná.

Pozornosti se této skupině dostává až v poslední době. Největší devizu spatřuji ve snaze o rekvalifikace vojáků, v pomoci adaptace na civilní život a zlepšení jejich integrace na trh práce. Dovolím si ale poznamenat, že i zde je potřeba dovést celý program k dokonalosti.

Myslím si, že do budoucna bude potřeba upravit současný systém péče hlavně z legislativního hlediska. Jasně a bez výjimek nastavit zákon tak, jak je podpora veteránů reálně potřeba. Vhodné by také bylo zaměřit se na péči o rodiny padlých vojáků nikoli pouze z finančního, ale celkově materiálního a hlavně dlouhodobě. Jednorázový finanční příspěvek chod rodiny sice zajistí na několik týdnů či měsíců, ale neřeší tím problémy existenční, problém výchovy a vzdělávání dětí padlých vojáků a psychický posttraumatický stav rodiny.

4 INSTITUCE A ORGANIZACE

Ani váleční veteráni se za současných legislativních, finančních i zdravotnických podmínek neobejdou bez pomoci a podpory zvenčí, bez pomoci mimo rezort obrany.

Ministerstvo obrany blízce spolupracuje se spolky a institucemi, které ve svých řadách sdružují válečné veterány. A to jak druhoválečné, tak i novodobé, Nesmíme ale zapomenout, že vedle oficiálních a přímo podporujících válečné veterány, je zde i existence spolků a institucí, jejichž činnost je blízká úkolům a poslání MO. Veškerá spolupráce těchto skupin je a nutně musí být založena na vzájemné prospěšnosti, důvěře a úctě, stejně tak jako na respektu a zachování si vlastní organizační „tváře“. Také je nutné udržovat vzájemné nezasahování, nevměšování se a nepřebírání pravomocí. Tyto zásady jsou zakotveny v *Memorandu o spolupráci* z roku 2011, upraveno dle RMO č. 95/2014. Mezi tyto spolky lze zařadit i spolky profesní, ale v současné době v ČR neexistuje jediný, který by byl naprosté působnosti MO. Hlavní oblasti, které by měly být naplňovány při vzájemné spolupráci s MO: (MO OVV © 2014)

- posilování branného vědomí a odpovědnosti za obranu
- součinnost při prosazování společenské vážnosti ozbrojených sil a prestiže vojenského povolání
- utváření hrdosti na vojenské tradice a na tradice jednotlivých útvarů
- branné a technické činnosti
- sportovní a kulturní aktivity
- prevence sociálně nežádoucích jevů
- překonávání potíží vojáků z povolání a jejich rodin při vyslání a návratu ze zahraničních misí

Ačkoli by veškerá aktivita k péči a zabezpečení kvality života veteránů měla vzejít vždy přímo od MO, v realitě se tomuto však děje pouze z části. Aktuálně pod hlavičkou resortu obrany prakticky fungují přímo jen dvě sekce, které se o veterány starají nebo pomoc o ně sdružují.

Hlavní a zastřešující sekcí je **Oddělení péče o válečné veterány**. Z Oddělení péče pro válečné veterány se samostatně vyčleňují tři menší pododdělení: **Odbor pro válečné veterány**, **Oddělení péče o vojenské důchodce** a **Péče o válečné hroby**.

Odbor pro válečné veterány je organizačním útvarem sekce správy a řízení organiza-

cí MO. Jeho hlavní náplní je státní správa v oblasti péče o válečné veterány a válečné hroby a spolupracuje se spolky a dalšími mimostátními organizacemi.

Oddělení péče o vojenské důchodce je výkonným prvkem MO v oblasti péče o vojenské důchodce - bývalé zaměstnance rezortu v rámci celé republiky, spolupracuje s kluby vojenských důchodců, se spolky pro veterány 2. války atp. Zároveň zajišťuje poradenskou a konzultační službu, aby komunikace mezi rezortem, resp. oddělením péče o vojenské důchodce a důchodci samotnými byla co nejjednodušší a nejefektivnější.

Pod Armádou České republiky od roku 2015 působí i **Vojenský fond solidarity (VFS)**. Fond byl založen pro všechny vojáky sloužící v Armádě České republiky, Vojenské policii, Vojenském zpravodajství, Hradní stráži a Vojenské kanceláři prezidenta republiky ve spolupráci s Charitou České republiky. Cílem je podpora vojáků a jejich rodin, kteří se nevinně ocitli v tíživých životních situacích. Cílená pomoc je směřována na podporu kvality života dětí vojáků a vojáků, kteří zahynuli nebo mají trvalé následky úrazu ze služby v AČR, pomoc vojákům a vojákyním v překonávání nejkritičtějších a krizových období a katastrofických událostech přímo souvisejících se službou v AČR a v neposlední řadě také zmírňovat negativní sociální dopady na rodiny, domácnost a život vojáků a vojáků.²⁷

Ačkoli opravdu výše uvedená oddělení a instituce nabízí i nearmádní pomoc, stále jsou dotovány nebo zastřešovány MO. Těch, které působí mimo resort obrany a jejichž existence není závislá na AČR a MO a které jsou pouze spolupracujícími složkami, je přece jen více. Statisticky tyto spolky vykazují až 80% péče, která je veteránům poskytována (mimo benefitů a výhod, které jsou rozpracovány v předchozích kapitolách), kdežto VFS, OVV atd. jsou pouze zastřešujícími a cílový podíl zásluh i pomoci je opravdu jen zlomek.

V následujících podkapitolách se budu věnovat právě organizacím a institucím, které nespádají přímo pod armádu. Ve většině případů jde o příspěvkové organizace, nadační fondy či zapsané spolky.

4.1 Spolky sdružující druhoválečné veterány

K dubnu roku 2020 existují tři fungující spolky, jejichž činnost je orientována na druhoválečné veterány.

1) Československá obec legionářská (ČsOL)

²⁷ Informace získané na základě emailové komunikace a osobního rozhovoru s brig. gen. Mgr. Lenkou Šmerdovou, předsedkyní výboru Vojenského fondu solidarity

Organizace ČsOL sídlí v Praze a v každém z krajů má svoji plně vedenou a samostatně fungující pobočku. Z organizací pro podporu a péči o druhoválečné veterány je ČsOL tou největší. Sdružuje bývalé vojáky Československé zahraniční armády z dob 2. světové války, ale v současnosti, v návaznosti na úbytek druhoválečných veteránů, rozšiřuje možnost členství i pro válečné veterány novodobé. Československá obec legionářská snad nejvíce ze všech registrovaných a zapsaných spolků přispívá k obnově hrdosti národa, lásce k vlasti, za kterou její členové bojovali, k udržování demokratických a bojových tradic v armádě i mimo ni. Usiluje o zachování míru a přátelských vztahů v souladu s Mezinárodní chartou OSN.

V rámci obnovy a údržby hrdosti národa ČsOL spolupracuje s historickými ústavy, školami, archivy a podílí se na zpracovávání dějin a jejich využívání v praxi. Dále napomáhá při obnově, zřizování a údržbě pohřebišť, památníků a dalších památných míst. Úzce spolupracuje s AČR a jako jediná organizace v České republice je členem organizace světové – Světové organizace válečných veteránů. Předsedou ČsOL je br. plk. v.v. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D., MBA a místopředsedou je, dnes sedmadvadesátiletý veterán 2. světové války a držitel nejvyššího Řádu Bílého lva, pan br. arm.gen. v.v Emil Boček.

2) Český svaz bojovníků za svobodu (ČSBS)

Tato organizace sídlí v Praze a v jednotlivých krajích má samosprávné pobočky. ČSBS sdružuje Účastníky národního boje za svobodu, samostatnost a demokracii, a to včetně pozůstalých a rodinných příslušníků. Cílem je přispívat k rozvoji ČR v duchu národních a humanitních tradic, zachovat historickou paměť národa, hrdosti a dějinám. Strukturně zde najdeme zahraniční vojáky, vojáky domácího odboje, partyzány, účastníky Slovenského národního povstání, pozůstalé a vdovy po těchto vojácích. K této organizaci příslušnostně náleží také Sdružení osvobozených politických vězňů a pozůstalých, Sdružení domácího odboje a partyzánů, Sdružení českého národního povstání.

3) Sdružení čs. zahraničních letců – východ (SZL-V)

V tomto sdružení nalezneme letce z bojů na východě a jejich pozůstalé. Zaměřují se na sociální oblast, na vlastenectví, ke kterému upínají svůj program výchovy a vzdělávání mladé generace pomocí besed a odborných výstav na školách napříč vzdělávacími stupni.

Do konce roku 2017 však fungovaly ještě další dva spolky, které svou činnost ukončily k 1.lednu 2018 a to: **Sdružení čs. zahraničních letců 1939-1945 (SZL 39-45)** a **Zpravodaj-**

ská brigáda – vojenská odbojová skupina (ZB-VOS).

První z nich sdružoval letce RAF neboli Britského královského letectva a druhý byl organizací, která spojovala příslušníky odbojové skupiny z let 1939-1945.

Uchování tradic, vlastenectví a také budování úcty k veteránům a hrdinům je myšlenka, kterou mají všechny tyto spolky společnou, a na nás nyní je ji nadále budovat a šířit.

4.2 Spolky sdružující novodobé válečné veterány

I pro novodobé veterány je nutná péče a pomoc ze spolků a organizací. Všechny dále uvedené sdružují novodobé veterány, zaměřují se z velké části na rozvoj a plnění vojenského poslání, šíření dobrého jména, ale v neposlední řadě většina těchto spolků cílí na trvalou péči o zdravotní a sociální potřeby válečných veteránů ČR, především v těch oblastech, na které legislativa nemá jednoznačný pohled.

K dnešnímu dni existují čtyři spolky, které sdružují novodobé válečné veterány a rozšiřují možnosti péče o ně.

1) Československá obec legionářská (ČsOL)

Jak jsem psala v předchozí podkapitole, Československá obec legionářská sdružuje nově právě novodobé veterány. Činnosti tohoto spolku jsou různorodé a její oblast zájmu skýtá široký záběr aktivit (spolupráce s historickými ústavy, školami, archivy, podíl na zpracovávání dějin, jejich využívání v praxi, obnova, zřizování a údržba pohřebišť, památníků a dalších památných míst...

2) Československý legionář – SPIA Czech, z.s.

Tato organizace sídlí v Brně a sdružuje především veterány armády České republiky, kteří se zúčastnili zahraničních misí a veterány, kteří jsou držiteli osvědčení v.v. podle zákona 170/2002 Sb., veterány z misí pod vlajkou OSN, jejich rodinné příslušníky, pozůstalé, ale i všechny příznivce z řad veřejnosti, kteří chtějí být členy a chtějí se podílet na chodu spolku bez rozdílu národnostní příslušnosti. Československý legionář je také reprezentantem ve světové asociaci modrých baretů AISP – SPIA se sídlem v Lyonu.

3) Sdružení válečných veteránů ČR (SVV ČR)

Sídlem organizace je Praha a personální zastoupení má ve všech krajích ČR. Organizace sdružuje osoby, které jsou válečným veteránem podle znění zákona č. 170/2002 Sb. Tato organizace je jedním z největších podporovatelů a mentorů trvalé péče o zdravotní a sociální potřeby válečných veteránů ČR. V oblasti péče se opravdu aktivně podílejí a je to jedna z mála organizací, za kterou je opravdu vidět kus práce. Toto sdružení vzniklo v roce 1993 a jeho zakladateli jsou veteráni z Perského zálivu. V současné době mají 1 500 členů. Všichni se velmi aktivně podílejí na činnostech směřující k šíření dobrého jména ČR, historie a úspěchů Československé armády, Armády ČR a Policie ČR. Mimo jiné je toto sdružení členem Světové organizace válečných veteránů a úzce spolupracuje s ČsOL. Tato organizace je příspěvková a výše příspěvku činí 300,- na rok.

Sdružení válečných veteránů České republiky si pro následující dvouleté období vytyčilo několik cílů na kterých je třeba zapracovat a které vyplňují legislativní mezeru v českém zákoně o veteránech²⁸. A to: **1)** sociální a zdravotní podpora a pomoc

2) Podpora zařazení novodobých válečných veteránů na trhu práce po odchodu do zálohy, tvorba pracovních příležitostí

3) Zlepšení povědomí veřejnosti o významu zahraniční spolupráce a účasti našeho státu při mírových operacích OSN, OBSE, NATO a EU

Zároveň s tím sdružená spustilo dva dlouhodobé programy péče: **1) Projekt Veteráni samoživitelé a 2) Projekt Civilní zaměstnání pro válečné veterány.**

Program Veteráni samoživitelé je jediný program svého druhu ve střední Evropě. Projekt je určen rodičům samoživitelům a to jak samotným veteránům, tak jejich partnerům či manželům, kteří vychovávají jedno či více dětí do osmnácti let věku. Podpora je zajišťována nejčastěji formou jednorázového příspěvku, ale výjimečně lze poskytnout i příspěvek krátkodobý či střednědobý. Maximální délka pomoci je jeden rok a v případě krizové situace lze vyplácet tuto podporu opakovaně. Finance z tohoto programu by měly být použity na úhradu nájemného, ošacení, mimoškolní aktivity dětí, úhradu vzdělávacích potřeb, léků a zdravotnických či kompenzačních pomůcek, na odlehčovací či asistenční službu a v krajním případě i na rekvalifikaci rodiče.

Druhý z programů má za cíl nalézt civilní zaměstnání veteránům. Oproti jiným programům je tento od roku 2013 v plné výši financován jen ze zdrojů SVV ČR a podporují

²⁸ Informace získané na základě osobního rozhovoru ze dne 22.8.2019 panem pplk. Ing Ladislavem Sornasem, který je 1.místopředsedou tohoto sdružení.

ho soukromé firmy, jejichž seznam je k nalezení na webových stránkách sdružení. V rámci projektu se SVV ČR snaží nalézt vhodnou agenturu, zpracovat nutné dokumenty a doklady potřebné k získání vybrané pozice.²³

4) Spolek válečných veteránů čs. samostatného protichemického praporu

Sídlo tohoto sdružení je město Liberec, ale jeho dosah a působnost je téměř celorepubliková. Je jediným spolkem, který sdružuje konkrétní skupinu veteránů dle armádního zaměření a místa nasazení. V tomto případě jde o válečné veterány československého samostatného protichemického praporu, který byl z rozhodnutí tehdejšího parlamentu České a Slovenské republiky ze dne 23. září 1990 nasazen během bojů v Perském zálivu v letech 1990 až 1991. Mezi členy ale nalezneme i jedny z prvních novodobých veteránů - válečné veterány - účastníky zahraničních misí, které započaly po roce 1989. Cílem tohoto spolku je jediné – zachovat tradice a historii československé protichemického praporu.

4.3 Spolky blízké svou činností Ministerstvu obrany

Do skupiny spolků, které jsou svou činností blízké Ministerstvu obrany, můžeme zařadit spolky tělovýchovné, technické, vzdělávací nebo dobrovolnické. Velkou část těchto spolků tvoří i spolky profesní, resp. takové, které sdružují osoby s určitou dosaženou hodností či vykonávanou profesí nebo spolky zájmové a to především v kategorii spolků historických, traditionalistických či pietních.

Aktuálně je v této skupině evidováno dvacet tři spolků a uskupení. Mezi ty nejaktivnější a největší patří např.: Česká obec sokolská, Český svaz letectví, Klub generálů České republiky, Unie sportovních armádních klubů nebo Svaz civilní ochrany ČR.

Seznam všech těchto spolků je k nalezení na webových stránkách Odboru péče o válečné veterány.

4.4 Další organizace a instituce

Kromě výše zmíněných existují i spolky nezávislé na MO, AČR nebo Fondu solidarity. Tyto spolky jsou plně autonomní, samostatně fungující a jsou financovány z vlastních zdrojů, resp. jejich financování je vícezdrojové – dary, dotace nebo sponzorské příspěvky. Až na výjimky, všechny spolky sem patřící, jsou registrované jako nadační fondy.

Mezi jeden z hlavních spolků takto fungujících patří **Spolek Vlčí máky**. Tento spolek pomáhá všem, kteří nějakým způsobem zasvětili život službě vlasti a společnosti. Jako členové jsou sdružováni dobrovolníci, kteří pomoc o veterány realizují. Prioritně slouží novodobým válečným veteránům a vojákům stále působícím v činné službě. V případě, že to kapacitní možnosti dovolují, je spolek k dispozici i aktivní a povinné záloze, policistům, hasičům, celníkům a příslušníkům vězeňské nebo justiční stráže a v neposlední řadě i zdravotníkům záchranářům.

Velkou devizou je, že členství ve spolku není podmínkou pro to, aby služby Vlčích máků mohly být poskytnuty. Práce a náplň spolku se řídí podle hesla *Serving those who serve* neboli v překladu do češtiny *Sloužíme těm, kteří sloužili*. Aby pomoc byla co nejefektivnější a měla dopad na co nejvíce lidí, realizují Vlčí máky celou řadu programů, ať už edukativní semináře, přednášky, besedy nebo sociální, psychologickou, právní, finanční pomoc, program na nalezení a udržení civilního zaměstnání, asistenční služby při nákupu a služeb. Chod tohoto spolku je založen čistě na dobrovolnické činnosti. Financován je z velké části sponzorskými dary nebo penězi získanými z prodeje drobných předmětů s veteránkou symbolikou a edukativní besedy a přednášky spolek Vlčí máky čerpá z dotací ministerstva.

Jak jsem naznačila výše, spolek pořádá několikero různých akcí a programů pro vojáky i veřejnost, například Army Help – okamžitá pomoc; Army job – zprostředkování práce; Army women – speciální program pro vojákyně a partnerky vojáků atp. Největší akcí, pod kterou je Spolek Vlčí máky podepsán, je každoroční Den válečných veteránů, kde probíhají oslavy Mezinárodního dne válečných veteránů, který každoročně připadá na 11. listopadu.

Dalším spolkem, v současné době zřejmě nejznámějším a nejmedializovanějším je **Nadační fond Regi Base**. Tento fond existuje od roku 2011 a nespécializuje svou činnost jen na veterány, ale poskytuje služby pomoci *Všem, kteří za nás sloužili*, jak ostatně stojí i v jejich hlavním heslu. Prakticky tedy nabízejí služby bývalým vojákům, policistům, hasičům a jejich rodinným příslušníkům.

Jde o nevládní, neziskovou organizaci. Mimo to, že nabízí služby pro veterány a další, zajišťuje Regi Base také výběr osobních asistentů pro zraněné vojáky a vyhledává speciální rehabilitační péči v zahraničí nebo hledá prostředky na nadstandardní rehabilitační pomůcky, které pak celkově hradí, bez finanční spoluúčasti veterána. Škála pomoci se zkrátka u Regi Base neustále rozšiřuje a možná právě proto drží jedno z předních míst v podpoře a péči o veterány. A protože i často pomáhá jen samotné upozornění na potřebu pomoci, pořádá Regi Base veřejné sbírky, kde se prostřednictvím silných příběhů snaží upozornit na veterány a podpořit

solidaritě s těmi, kteří pomáhali, když bylo třeba a dnes se na té straně ocitli oni sami. Obecně prospěšnou činnost včetně e-shopu má ve správě organizace Regi Base Start o.p., která začala jako detašované pracoviště existovat v dubnu roku 2012 a která se angažuje zejména v praktických otázkách socializace veteránů při návratu zpět do civilního života. V součinnosti s tím se NFRG²⁹ povedlo dokončit výstavbu soukromého vojenského střediska zdraví v podobě specializovaného rehabilitačně-diagnostického centra komplexní péče o veterány ve Svěmyslicích na Praze – východ. (Rožánek, 2011)²⁵

Z množství aktivit, které tento fond nabízí vyzdvihnu zvláště Program pomoci válečným veteránům, Střelecké závody nebo Program pomoci hasičům. Nadační fond je snad více než který jiný opravdu přímo propojen s novodobými veterány, nejen, že jedno ze sídel mají ve vojenském bunkru v Praze na Masné ulici, ale i samotný název nese přímý odkaz na veterány, konkrétně Jiřího „Regiho“ Schamse, který byl iniciátorem fondu a zároveň jeho největší tvář. (Sviták 2012) O popularitě, zprofanovanosti a medializovanosti fondu nelze pochybovat, díky čemuž se rozšířil dosah této nevládní organizace na mezinárodní úroveň. Mezinárodní zastoupení má na základně v San Antoniu v severoamerickém Texasu, které od července 2012 zastřešuje entitní detašovaná společnost Regi Base Foundation – United States, Inc. (Franchise Tax Account Status)

Regi Base se v současné době nevzdává plánů na rozšíření své mezinárodní působnosti a chystá se otevřít svou druhou cizozemskou pobočku. Pobočka by sídlila jakožto detašované pracoviště v kolumbijské Bogotě. Díky pomocí externích dopisovatelů a příznivců má Regi Base velmi blízké kontakty na Slovensku, v Rusku, v Kongu a v zemích Středního východu.

Na stejném základě funguje také **Nadační fond Váleční veteráni bez hranic**. Jeho zakladatelem je válečný veterán Petr Šimek, kterého motivovala k založení fondu vlastní zkušenost. Váleční veteráni bez hranic jsou poměrně mladým subjektem, vznikl teprve před čtyřmi roky, ale i tak si vybudoval v komunitě své jméno. A to hlavně díky široké oblasti zájmů, mezi které patří, tak jako u předchozích, hlavně poskytnutí péče v sociální, zdravotní a psychologické oblasti u veteránů a novodobých obětí válek a jejich rodinných příslušníků, případně zajišťují správu movitého i nemovitého majetku, který by za běžných okolností právně propadl státu. Dosah péče tohoto fondu je ale mnohem větší. Poskytují mimo jiné i humanitární pomoc obětem terorismu a přírodních katastrof, finančně podporují Domovy pro veterány, poskytují bezplatně služby právní a bezpečnostní, zařizují a organizují kulturní a sportovní akce pro veterány a veřejnost, z nichž asi nejznámější je Den válečných veteránů,

29 NFRG – Nadační fond Regi Base

Ples válečných veteránů nebo Běh ozbrojených složek. Velmi záslužnou a ve střední Evropě ojedinělou aktivitou je podpora vojáků a veteránů s posttraumatickou stresovou poruchou, jejich léčba a zajištění odborné péče a zvláště tedy podpora filmového průmyslu při tvorbě nových filmů a dokumentů o veteránech a armádě.³⁰

Posledním oficiálním, registrovaným a takto fungujícím spolkem je **Nadační fond Ozbrojených složek České republiky (NFOS)**.

„Pomáhali jste a chránili nás.

Ted' pomůžeme my vám...“

(motto NFOS, Heath Warriors)

Nadační fond Ozbrojených složek se sice nesoustředí jen čistě na péči o válečné veterány, ale nesmíme zapomínat na to, že i hasiči, policisté a pracovníci vězeňské služby, sloužící mimo naši vlast, jsou za veterány oficiálně a legislativně považováni, tudíž i na ně by se mělo při poskytování péče myslet. Proto také tento nadační fond nese název celého ozbrojeného systému naší republiky. Pracovníci NFOS si zakládají na osobním kontaktu s klientem a to s maximálním ohledem na jeho zdravotní, psychický stav a kondici s cílem o co nejkvalitnější a nejkompexnější léčbu. NFOS je jediným fondem, který směřuje své kvality čistě na porázovou péči, ať už krátkodobou nebo dlouhodobou a na činnosti, které s tím souvisí.

I tento fond provozuje několik programů, které lze využít. Ojedinělým program je péče o kynology, výcvik kynologů napříč všemi sbory Ozbrojených složek, výcvik služebních psů a adopce psů vysloužilých a nepotřebných.

4.5 Dílčí závěr

Jako žádná jiná sekce se ani sekce obrany neobejde bez podpory zvenčí. Nutno podotknout, že právě spolky a instituce mimo působnost a dosah AČR zabezpečují a financují převážnou většinu péče a podpory veteránů. Statistiky uvádějí, že podíl těchto spolků na péči o v.v. je kolem 80 procent. Aktivity výše zmíněných spolků a institucí jsou nezbytně nutné pro kvalitní, komplexní a na míru vystavěnou péči o veterány.

Domnívám se, že právě díky činnosti neziskových organizací, fondů a spolků je péče na relativně dobré úrovni. Smutným faktem ale i nadále zůstává, že se sektor Ministerstva

30 Informace získány na základě telefonního rozhovoru s předsedou spolku

obranu nedokáže o své zaměstnance, potažmo bývalé zaměstnance postarat samo a poskytnout jim vše potřebné, a že právě tuto úlohu musí suplovat malé, dílčí nebo úplně mimo armádní subjekty.

5 DOKUMENT MINISTERSTVA OBRANY KONCEPCE PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY V LETECH 2017–2021

Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017–2021 je ústředním dokumentem v oblasti péče, její struktury ap ojetí ve vztahu k právní legislativě, k veteránům a údajným potřebám. Současná koncepce péče o válečné veterány byla schválena ministrem obrany dne 24. ledna 2017. Je v ní zakotven plán péče vždy na čtyři roky. Aktuální znění je platné do konce roku 2021.

Musím říci, že dokument je vskutku komplexní. V úvodu nalezneme analýzu současného stavu, vyhodnocení Koncepce z předešlého období (v tomto případě se bavíme o Koncepci péče o válečné veterány v letech 2013-2017), srovnání českého systému se systémy zahraničními, a to co do rozsahu péče, obsahu péče i kvality a možností péči poskytovat. Nedílnou součástí dokumentu je také právní zakotvení – nalezneme zde kompletní přehled a vysvětlení zákonů týkajících se válečných veteránů. Zákony jsou platné pro území České republiky a jsou uváděny vždy v posledním znění.

Nevyhneme se zde ale ani přehledům statistickým jako jsou tabulky s počty veteránů, mortalita, finanční a ekonomické údaje, vztahující se zejména k financování a refinancování nemovitých subjektů, které jsou veteránům určeny k rehabilitaci nebo delším pobytům. Důležitou součástí je i sonda do veřejného mínění. Zvláštní odstavec dokumentu je věnovaný právě vnímání válečných veteránů veřejností.

Druhá, hlavní část dokumentu je věnována již veteránům jakožto samostatnému subjektu. Nalezneme zde kategorizaci veteránů, odhadovaný vývoj, rozdělení a podrobnější rozpracování stěžejních oblastí péče. Zde se konkrétně pracuje s oblastí sociální, zdravotní a psychologickou, mediální a propagační. Je zde, myslím si, pro dnešní stav ve společnosti důležitá část, a to návrh nového systému péče a jeho financování.

Nelze opomenout část závěrečnou, která se zaobírá navrhovanými opatřeními do let budoucích. Zvlášť jsou zde rozpracovány změny v organizaci, spolupráci a také v legislativě.

S ohledem na charakter práce považuji za důležité zhodnotit Koncepci péče o válečné veterány z předchozího období, tzn. z let 2013-2017. Jak jsem avizovala již v předchozích kapitolách – právě se nacházíme na přelomu období, kdy dochází k transformaci skupin veteránů. Těch druhoválečných ubývá a naopak rapidně stoupá počet novodobých, na což je třeba reagovat. Koncepce v letech 2013-2017 směřovala svůj systém péče jediné a pouze na veterány druhoválečné, protože vzhledem k věku potřebují péči častější a rozsahem větší.

K této koncepci nebyl zpracován žádný úkolový list ani předpověď, kde by bylo jasně definováno a termínováno plnění jednotlivých potřeb. Definovány byly pouze hlavní prioritní oblasti, které se povětšinou povedlo splnit ještě před uplynutím doby platnosti koncepce z let předchozích. Mezi takové „odškrtnuté“ priority patřilo například zachování benefitů a finančních výhod na lázně a rekreaci, dokončení novely zákona 170/2002 Sb., a jeho zpřesnění co do obsahu. K 1. lednu 2014 vešla v platnost výše zmíněná novela, resp. zákon č. 88/2014 Sb., kterým se mění zákon 170/2002 Sb., o válečných veteránech. A to takto: udává se a rozšiřuje okruh osob, které lze přijmout do Domova pro válečné veterány. V přesném výkladu zákona se jedná o to, že do DPVV bude moci být přijata i osoba civilní, v blízkém rodinném vztahu k válečnému veteránovi a to vše za podmínek vyplývajících z provozních a právních stanov daného Domova.

Další dílčí změnou je zajištění financí ze sponzorských a jiných darů na úhradu péče o v.v. v zařízeních LDN, jejichž provoz a peníze na poskytování potřeb jsou silně pod standardem a celá sekce LDN a sociálních lůžek se jevila jako podfinancovaná. Během realizace koncepce z let 2013-2017 se ale zjistilo, že k podfinancování tohoto sektoru nedochází (jak lze vidět v následující tabulce) a že stanovená priorita nevycházela z reálných poznatků. Finanční náklady jsou vysoce pod odhadem a to i za předpokladu, že veteráni mají zajištěnou pomoc dvacet čtyři hodin denně po sedm dní v týdnu.

Náklady v tabulce byly vypočítávány za předpokladu, že kapacity LDN, sociálních lůžek a domovů jsou plně obsazeny.

Tab.7 – financování zařízení pro v.v. (zdroj: vlastní zpracování)

	Finance poskytnuté od MO*	Reálné náklady*
VOJENSKÉ NEMOCNICE	87 603	37 387
DPVV	40 516	36 135
LDN	18 106	14 374
celkem:	146 225	88 296

* (částky v tabulce jsou v tis. Kč)

Ke změně došlo také u úlohy terénních pracovníků. V reakci na současnou situaci se nově zakotvilo, že terénní pracovníci nejsou k dispozici pouze veteránům druhoválečným, ale jejich působnost se rozšířila i na kategorii veteránů novodobých. Tato nově zavedená skutečnost je realizována v rámci dotačního programu od Ministerstva obrany a zastřešujícím

subjektem je Československá obec legionářská.

V aktuálně platné koncepci je mimo jiné formulováno i několik navrhovaných opatření do let následujících. Pro úplnost je nutné uvést, že mezi navrhovaná opatření nejsou zahrnuty aktivity, které jsou v rámci péče o válečné veterány realizovány už nyní a jejichž využitelnost a potřebnost je nezpochybnitelná. Tyto formy péče budou nadále zachovány a v současném pojetí budou brány na zřetel v nezměněné podobě. K jejich případné korekci dojde s návrhem následující Koncepce péče na roky 2022 - 2026.

Opatření, která jsou plánována, jsou reakcí na aktuálně se měnící situaci především ve fluktuujících počtech veteránů a na výsledky analýzy MO. Tato analýza byla provedena napříč sektorem. Analýza zahrnovala Ministerstvo obrany, jeho výbory a fondy a v neposlední řadě i mimostátní organizace, respektive organizace mimo působnost MO.

Úspěšnost navrhovaných opatření je více či méně závislá primárně na kvalitě vzájemné spolupráce sektoru obrany a poskytovatelů péče.

V oblasti sociální jde o zajištění kvalitního a co nejpohodlnějšího přechodu veteránů ze služebního do civilního poměru. Vystavěno je to jakožto předodchodová příprava. V přesné interpretaci by se jednalo o pracovní poradenskou, finanční a psychologickou přípravu doplnění nebo obnovení dovedností a vzdělání a s tím také teoretické zvýšení šancí na uplatnění na trhu práce. Toto by bylo realizováno v pevné spolupráci se státními podniky a příspěvkovými organizacemi, které by ve svém personálním obsazení měli vyhraněny několik míst jen pro veterány.

Dalším bodem je ustanovení pevné a volně přístupné databáze potenciálních zaměstnavatelů a aktualizovaný seznam nabízených pracovních míst. Jedním z cílů je také utvořit několikaletou sběrnou studii populace novodobých veteránů a jejich dlouhodobých potřeb.

Velmi prospěšným krokem je plánované zapojení studentů Univerzity obrany v Brně do spolupráce a asistencí válečným veteránům a také využití těchto studentů k analýzám a šetření, které by zakomponovali do svých studijních záležitostí a propojili by tak svou budoucí profesní kariéru s tou studijní.

V oblasti rekvalifikace a vzdělávání je stěžejním bodem plánovaných opatření rozšíření spektra nabízených rekvalifikačních kurzů a zvýšení informovanosti o těchto vzdělávacích možnostech. Zároveň s tím modifikovat nabídku flexibilně podle aktuální poptávky na trhu práce.

Ačkoli jsou všechna navrhovaná opatření v oblasti rekvalifikace a vzdělávání výborná, obávám se, že za současných podmínek na trhu práce, věku veteránů a časových možnostech

na vzdělávání stran samotných uchazečů je minimálně poslední bod nerealizovatelný. Nesmíme zapomínat na to, že velká část novodobých veteránů ztrácí své civilní zaměstnání, ochota vzdělávání je po službě v armádě také velmi subjektivním faktorem a v neposlední řadě je velké množství veteránů trvale invalidizováno, má fyzické omezení, případně i diagnózy psychického rázu a pro některé z podniků, z potenciálních zaměstnavatelů mohou být takto vyprofilovaní uchazeči nezaměstnatelní. Tato otázka je, dle mého názoru, takovým během na dlouhou trať, troufnu si říci, že na dvě až tři nadcházející koncepce. Je totiž zde, více než v jakémkoli jiném sektoru péče, nutné opřít toto tvrzení o důkladné, dlouholeté studie napříč věkovým, charakterizačním i zdravotním spektrem veteránů.

Pokud se podíváme na opatření z oblasti komunikace a spolupráce mezi veterány, jejich rodinnými příslušníky a sektorem obrany, je zde na místě vyřknout již zmíněné úvahy o nových profesích, které by se v tomto sektoru uplatnily. Jedou z nich je plán vytvoření pracovní pozice *armádního speciálního pedagoga*, jehož pracovní náplň by se zaměřovala na asistenci při návratu domů po zranění ve službě, práce s vyrovnáním se s úrazem a v neposlední řadě by úloha armádního speciálního pedagoga skýtala také podporu a přípravu na duální kariéru. Nakolik by se tato profese u armády osvědčila, by ukázal čas. Nicméně obor speciální pedagogiky je široký a bezpochyby by si v sektoru armády a ozbrojených složek vybudoval své místo.

Mimo nových personálních změn je v plánování také vypracování jednotného, přesného metodického materiálu, který by vymezil jasně dané postupy, jak řešit krizové situace (zranění vojáka, úmrtí vojáka atd...) Toto opatření je ve startovní fázi a participuje na něm několik složek sektoru obrany. Metodický materiál by byl v gesci Ministerstva obrany, ale disponovat by s ním mohly duchovní, psychologové a armádní lékaři.

Neméně důležitými jsou opatření v sekci zdravotní a psychologické. Zde mě zaujala zvláště opatření k posttraumatické stresové poruše. Rozvinutí osvětové kampaně o posttraumatické stresové poruše (PTSP) na mezinárodní úrovni včetně zajištění specializovaného lékařského personálu z oboru psychologie a psychiatrie, kteří se specializují na PTSP a jsou schopni i v polních podmínkách poskytnout rychlou a účinnou pomoc. Dle Kulíška jsou veteráni nejohroženější skupinou podléhající vzniku posttraumatické stresové poruchy.

(Zajímavé je, že kampaně týkající se PTSP, tak, jak je v současné době navrženo v českém pojetí, jsou v armádách společených států provozovány pravidelně, každoročně a to už od vypuknutí krvavé války ve Vietnamu.) (Kulíšek, 2011)

I samotná myšlenka navýšení psychologů a vytvoření celonárodní armádní sondy o po-

třebnosti psychologické péče mezi veterány je bodem, který s sebou nese jen pozitivní předpoklady. Již nyní víme, že bez psychologické pomoci se AČR neobejde. Novinkou v této sekci by bylo navýšení počtu psychologů, kteří by ale byli selektováni z řad vojáků z povolání, kteří sami mají zkušenost s nasazením v zahraničních operacích a důvěrně tak znají lidskou psychiku ve všech fázích, kterými během zahraniční mise prochází.

Takovým posledním z hlavních plánovaných opatření je zintenzivnění pozitivní propagace ozbrojených sil a novodobých veteránů hlavně, otevřít dveře konkrétním osudům a příběhům veteránů a posílit tak národní hrdost k těmto osobám. Já osobně toto spatřuji opět jako jeden z nereálných cílů, jelikož pohled na veterány s každou zprávou o úmrtí v misi mění k horšímu. Domnívám se ale, že z velké části je toto negativní chování k veteránům a smýšlení o žoldácích, zapříčiněno tím, že nemáme dostatečné informace o tom, kam jsou naši vojáci posíláni a pod čí hlavičkou budou bojovat a hlavně za co bojují.

Uvědomění si, že jejich nasazení je nezbytně nutné pro bezpečnost v naší republice, je nesmírně těžkým úkolem, jehož splnění bez informací nelze předpokládat.

I přes zmiňované programové plánování změn v souvislosti s aktuálním stavem v důsledku nenaplnění některých cílů Koncepce předchozí, Sdružení válečných veteránů i tak participuje na úpravě některých z bodů současného znění Koncepce. Proto také navrhlo možnost pracovního symposia, aby se poukázalo na mezery v současném pojetí.

Dne 5. listopadu 2018 zažádalo SVV ČR oficiální cestou přímo MO³¹. Centrálním problémem k řešení byla nedostatečná spolupráce MO a veteránů samotných, což z logických důvodů nemůže vyústit v dokonalé zajištění péče o veterány. Sympozium mělo být zaměřeno zejména na rozšíření a prohloubení vzájemné spolupráce a informovanosti vycházejících z reálných potřeb veteránů. Zamýšlelo se setkání předních představitelů rezortu obrany, zástupců Ministerstva obrany, OVV MO, Univerzity obrany v Brně a samotných novodobých veteránů. Cílem symposia bylo pomocí diskuze seznámit přední představitele rezortu obrany o praktické (ne)realizaci a (ne)potřebnosti Koncepce a případné přijetí potřebných aktualizací a stanovení dalšího postupu k naplňování Koncepce.³² Hlavními diskutujícími by byli samotní veteráni, tudíž by nedocházelo k dezinterpretaci v pochopení sdělení a výsledky by tak byly podloženy skutečností a reálnou využitelností nabízených potřeb.

Na tuto žádost nebylo reagováno. A protože se jednalo o jediný pokus o úpravu znění Koncepce pro válečné veterány v letech 2017-2021, nedošlo k navrhovaným změnám a v závěru

31 Z dopisu SVV ČR náměstkyni pro řízení sekce právní MO ze dne 5.11.2018.

32 Z dopisu SVV ČR náměstkyni pro řízení sekce právní MO ze dne 10.6.2019. - dopisy poskytl pplk. Ing. Ladislav Sornas

tedy lze konstatovat, že ke dni 31.12.2021 se nepřipravují žádné úpravy znění současné Koncepce péče a dosud nebyly zaznamenány a podány žádné další námitky a negativní připomínky k jejímu obsahu³³.

33 Dle informací poskytnutých Mgr. Romanem Hřabačkou z Kanceláře MO na osobní žádost autorky podle zákona č.106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

6.1 Kolektivní narativní studie

„Tím, že jsem se všeho vzdal a vydal se zvolenou cestou, jsem vzal do dlaně horký uhlík...“

Mika Waltari

V této kapitole představím pět skutečných příběhů válečných hrdinů a jejich rodin. Rozhovory jsem realizovala se čtyřmi muži a jednou ženou, resp. v jednom případě s rodinou vojáka. Všichni stále jsou nebo byli aktivně sloužícími vojáky z povolání AČR a absolvovali od jedné do čtyř zahraničních misí. Z tohoto hlediska je tedy lze považovat za skupinu novodobých válečných veteránů. Snažila jsem se vybrat různorodé příběhy a zahrnout do nich i ženy. Ačkoli je v českých poměrech vykonávání profese vojáka silně maskulinní, řada žen v armádě pracuje a služební úkony také plní, ačkoli jde o profese spíše specializační, administrativní a o službu mimo přímou bojovou linii. (Stehlík, 2017)

6.1.1 Popis metody a cíl výzkumu

Pro zpracování tohoto výzkumu jsem zvolila metodu kvalitativní metodu případových studií, která nabízí lepší porozumění účastníkům a lépe odpovídá dané situaci. Tento způsob výzkumu je vhodné realizovat tehdy, když znalosti studované problematiky nejsou dostačující a potřebujeme dané situaci porozumět. „Obecná definice případové studie nám říká, že jde o intenzivní studium jednoho případu – tedy jedné situace, jednoho člověka, jednoho problému“. (Olecká, Ivanová, s.63)

Pro získání informací o životě a výkonu povolání narátorů jsem použila metodu biografického interview (Svoboda 2007). Základem této metody je, že respondent volně vypráví na předem stanovené téma na téma, a to bez nutnosti klást otázky. Téma vyprávění vychází z části nebo celku zkoumaného cíle. Biografické interview je založeno na premise, že volné vyprávění bez kladení otázek pomůže blíže odhalit subjektivní zkušenosti dotazovaného. (Toušek 2014)

Cílem předložené narativní studie je přiblížit životní příběhy pěti veteránů nebo jejich rodin. Zjistit, jak velký vliv měla armáda na životy narátorů a poukázat na reálné fungování systému péče o veterány.

Účelem tedy je věcně a pravdivě ukázat, jak v běžném životě funguje zabezpečení veteránů po dobu služby i po jejím ukončení a do jaké míry a po jakou dobu je skutečně poskytována.

6.1.2 Účastníci výzkumu

Narátoři se narodili mezi lety 1972 až 1993. Všichni byli účastníky zahraničních operací. Tři z nich se dostali do přímých bojů, tři z narátorů byli členy Ozbrojených složek vojenské policie u speciálních jednotek nasazených v Afghánistánu a Iráku, mezi narátory je i jedna žena. V obecné rovině tedy všechny narátory lze považovat za příslušníky pozemních sil.

Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů a možnost zneužití sdělených informací mi nedovolí zveřejnit plná jména, proto pro potřeby této práce jsou uvedeny pouze iniciály a hodnosti narátorů. Hodnost uvádím takovou, jakou měli narátoři v době realizování rozhovorů nebo kterou získali in memoriam.

Do své práce jsem oslovila a zpracovala příběhy těchto narátorů: První příběh je příběhem veterána z Afghánistánu, který utrpěl vážné, život ohrožující zranění, z kterého se nikdy dostatečně nezotavil, ale síla bojovat a žít mu dovolila užívat si života tak, jak mu to jeho postižení dovolilo. V druhém příběhu Vám představím hrdinu z Afghánistánu, který přišel o nohu, ale vrátil se do civilního života jako plnohodnotný člověk, který má zaměstnání, rodinu a navíc je ještě úspěšným paralympionikem. Třetí příběh je příběhem rodiny, která kvůli sebevražednému atentátníkovi přišla o syna ve velmi mladém věku. Předposlední příběh je věnovaný jediné ženské zástupkyni v této skupině, která byla na misi v Afghánistánu jakožto štábní pracovnice pracoviště informací a spisové služby a potýká se s následky války v podobě psychické diagnózy. V posledním příběhu se podíváme k rodině kapitána, který má těžce nemocnou dcerku a finanční rezervy, které rodina měla, byly již plně vyčerpány a proto byli odkázáni na finanční pomoc druhých.

Nutno dodat, že všechny rozhovory a korespondence probíhali za předem domluvených podmínek, za zachování etického kodexu České asociace orální historie COHA. Etická a legislativní otázka realizace a zmapování příběhů pro mě byla jedním z nejdůležitějších principů, které jsme se snažila zachovat a respektovat, protože obsahem sdělení byly silné lidské osudy a emocionálně náročná sdělení a byly řečeny informace, které jsou v osobní rovině důvěrné (Vaněk 2015). Dalším nutným poznatkem je, že vše bylo, vzhledem k současným opatřením GDPR, zpracováváno jako anonymní, a to z následujících důvodů: jako

tazatelka mám povinnost chránit narátory v rovině sdělené ve vztahu tazatel – narátor; narátory či jejich rodinní příslušníci měli obavu, aby sdělené informace nebyly zneužity veřejností nebo médií, jelikož byly sdělovány citlivé, osobní, ale i lékařské informace; jako tazatelka jsem také povinna chránit soukromí dotazovaných. Poznatkem je, že anonymizace dovolila narátorům osobnější přístup a větší otevřenost.

6.1.3 Příběh první – J.S.

Identifikační iniciály:	J.S.
Hodnost:	Nadpraporčík ve výslužbě
Vzdělání:	Civilní SŠ s maturitou
Absolvované mise:	6 – Bosna a Hercegovina, 2x Irák, Kosovo, Kuvajt, Afghánistán
Kdo poskytl rozhovor:	NF Regi Base a matka J.S,

J.S se narodil v Praze. Po absolvování základní vojenské služby v Kolíně zůstal ve vojenské oblasti a pokračoval u pluku ve Zbirohu. Jako voják z povolání působil od roku 1997a ještě toho roku vyjíždí na svojí první mezinárodní mírovou operaci do Bosny a Hercegoviny. Od roku 1999 do roku 2002 působí pod hlavičkou Generálního štábu Armády České republiky. V roce 2002 se stává jedním ze zakládajících členů útvaru SOG³⁴ (Útvar speciálních operací Vojenské Policie. Pod tímto útvarem jako příslušník SOGu se zúčastní všech svých dalších misí, včetně té poslední. Začátkem roku 2003 odjíždí do Iráku, kde se mimo přímých bojů ocitá také na českém velvyslanectví v Kuvajtu a později v Bagdádu. Další kroky J.S. vedly do jižní provincie Basra, kde si mimo jiné rozšiřuje kvalifikaci na odborného zdravotníka polních podmínek, tzv. Combat Medic.

V průběhu následujících pěti let absolvuje ještě mise v Kosovu a Iráku, odkud se v říjnu 2007 přesouvá s celou svou jednotkou do afghánského Hílandu.

V Afghánistánu končí svou poslední misi. 17. března 2008 předčasně, nedobrovolně a opouští ji ve vážném zdravotním stavu. Střepina z obleku sebevražedného atentátníka ho zasahuje do hlavy. Po tomto útoku je několik dlouhých měsíců v kómatu, lékařům se nepodařilo střepinu z mozku vyjmout, ta mu nevratně poškodila mozek a zdatného vojáka upoutala na invalidní vozík. Byl plně odkázán na doživotní pomoc druhých. Jeho kolega M.Š. při tomto

³⁴ SOG – Special operation group – speciální jednotka AČR pro boj s terorismem u nás a ve světě; od roku 2003 se její členové účastnili misí v Afghánistánu, Iráku, Kosovu a Kuvajtu

útoku na místě umírá. (Tito dva hrdinové se na nějaký čas stávají prvními novodobými oběťmi, které byly zabitě a zraněné v přímém boji.) Za svou obětavou službu vlasti byl ještě toho dne vyznamenán Záslužným křížem Ministerstva obrany I. Stupně a Medailí za zásluhy v zahraničních misích. V říjnu téhož roku bylo J.S. z rukou prezidenta republiky uděleno vyznamenání Kříž obrany státu. J.S. statečně a s odhodláním čelil následkům úrazu dlouhých sedm let, kdy na začátku roku 2015 podlehl těžké nemoci.

Pomoc, která po úrazu byla hrdinovi prvního příběhu poskytnuta, byla z velké části závislá na pomoci od neziskových organizací. Absolvoval velké množství lékařských zákroků, speciálních operačních zákroků a nespočet rehabilitací, a to vše pod záštitou fondu Regi Base (viz výše), jehož tváří se stal a který nese i jeho jméno, přezdívku. Regi Base mu zafinancoval expresní rehabilitaci ve Spojných státech amerických, pořídil mu komfortnější invalidní vozík a vzal na sebe veškeré finance týkající se J. S. a jeho návratu do života.

J.S. je považován za symbol českých válečných veteránů – nejen pro své pracovní vojenské zásluhy, lidskou povahu, ale také za nesmírnou odhodlanost v boji s vlastním osudem. V roce 2014 mu fond zafinancoval přístroj exoskeleton, díky němuž se po téměř šesti letech od úrazu dokázal alespoň na chvíli postavit na vlastní nohy.

Jan Fischer, tehdejší český premiér, definoval nadraporčíka J. S. takto: „...výjimečný člověk, nejen voják, ale i jako osobnost. Nikdy neztrácel smysl pro humor a víru v lidské životy. Tento člověk bojoval za nás všechny a za všechny hodnoty, které bychom měli umět sdílet. On to uměl až do konce.“ (MZV 2015)

6.1.4 Příběh druhý – M.L.

Identifikační iniciály:	M.L., Ing.
Hodnost:	Kapitán v záloze Poručík ve výslužbě
Vzdělání:	VŠ s titulem Ing., konkrétně Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Vysoká vojenská škola pozemního vojska ve Vyškově
Absolvované mise:	1 - Afghánistán
Kdo poskytl rozhovor:	narátor M.L 20.srpna 2019

M.L se narodil v Chlumu u Třeboně, v roce 1989 M.L. absolvoval strojnou průmyslovou školu v Třeboni a nastupuje na pracovní pozici technologa. V roce 1991 je povolán vykonávat Základní vojenskou službu (ZVS) k pohraniční stráž. Odtud jeho kroky vedou k Policii ČR, kde se z pozice řadového policisty dostává až k zásahové jednotce do Českých Budějovic. Jako velitel Zásahové jednotky působí téměř deset let a v průběhu této doby zvládá vystudovat Pedagogickou fakultu Jihočeské univerzity a následně Vojenskou vysokou školu ve Vyškově, katedru průzkumu, kde získává titul Ing. a studium ukončuje s červeným diplomem. Během služby u Ozbrojených sil ČR získává několik profesních specializací, z nichž mohou jmenovat třeba pyrotechnika, potápěče nebo leteckého záchranáře.

V listopadu se díky svým profesním schopnostem dostává k SOGu, odkud je v roce 2007 vyslán na svou první a poslední misi do Afghánistánu plnit úkoly britským jednotkám. Mise pro něj skončila ale předčasně. V červenci roku 2007 byl těžce raněn protitankovou strelou. Kvůli komplikacím při léčbě mu nakonec po téměř dvou letech musela být amputována dolní končetina pod kolenem. První myšlenka směřovala k návratu do aktivní služby v armádě, z té ho ale vyvedli lékaři a tak se vrhl na hledání alternativy. Po úplném vyléčení, absolvování rehabilitací a získání protézy (kterou mu z části zafinancovala pojišťovna, z části nezisková organizace a z části si ji platil M.L. sám) se zaměřil na druhou myšlenku, kterou měl v hlavě – hledat únik ve sportu. Jakožto nadšený sportovec se rozhodl tuto myšlenku rozvíjet. Sportovní zálibení nakonec našel u lyžování a paragolfu. Díky své pili, odhodlání něco dokázat a nadšení do sportu se stal jedním z předních českých parasportovců. Je šestinásobným vítězem golfového Evropského poháru, vicemistrem Evropy v golfu hendikepovaných a několikanásobným mistrem České republiky. Mimo jiné je členem A – reprezentačního týmu v golfu i v lyžování. Ve sjezdovém lyžování je dokonce účastníkem Paralympijských her v Koreji 2018. (IPC 2020) Na svém kontě má ale i spoustu dalších sportovních úspěchů.

Sám M. L. mi sdělil, že právě sport, volnočasové aktivity a činnosti, které ho naplňují, mu pomohly překonat nejtěžší situace. Pomohly mu vyrovnat se s úrazem a pochopit, že život nekončí se statutem válečného veterána.

Aktuálně jeho kroky vedou čím dál častěji na střelnici, kde se zdokonaluje v disciplíně zvané paratrapp. Vzhledem k tomu, že tato poměrně nová parasportovní disciplína nemá velké zázemí, chtěl by se tento hrdina zaměřit na popularizaci právě tohoto sportu, protože ten mohou provozovat osoby i s vysokým stupněm postižení.

K dnešnímu dni je jediným veteránem, který obléká reprezentační dres českého paralympij-

ského týmu, a tak doufá, že se mu v součinnosti a s podporou Ministerstva obrany podaří do parasportu otevřít dveře i dalším veteránům.

Škála aktivit ale u M. L. nekončí jen sportem a s ním souvisejícími úspěchy. Byl také uznávaným politikem, jedno volební období byl předsedou jedné z hlavních politických stran. Přestože své politické zájmy musel vést v souladu s programem dané strany, nikdy nezapomněl, že byl vojákem a že je veteránem.

Za své armádní působení získal Medaili Karla Kramáře za hrdinství, je držitelem také Záslužného kříže MO, a to jak ve stupni bronzovém, tak stříbrném. Mimo těchto vyznamenání mu bylo propůjčeno či uděleno ještě dalších deset, ale jak sám říká, žádná vyznamenání mu nemohou nahradit rodinu. Rodinný život M. L. byl velmi poznamenán samotným úrazem a průběhem léčby. Manželka neunesla následky, ke kterým úraz nohy dospěl, a nyní jsou rozvedeni. Dle jeho slov ale mají výborné vztahy, snad prý ještě lepší, než v manželství. Spolu také mají ve střídavé péči dceru K. a jako rodina drží neustále při sobě i přesto, že už je nespojuje svazek manželství.

6.1.5 Příběh třetí – P.Š.

Identifikační iniciály:	P. Š.
Hodnost:	Desátník Štábní praporčík in memoriam
Vzdělání:	Civilní SOŠ s maturitou
Absolvované mise:	1 – Afghánistán
Kdo poskytl rozhovor:	rodina P.Š., VFS

Příběh desátníka, štábního praporčíka in memoriam, je ze zde nabízených příběhů ten nejsmutnějších. P.Š. je jedním z 29 vojáků, kteří padli ve výkonu služby v zahraničních operacích. V případě narátora P.Š. se osudnou misí stala mise v Afghánistánu, v provincii Bagrám. Pro potřeby této práce jsem oslovila Vojenský fond solidarity a následně rodinu tohoto veterána.

Život P.Š. započal v Plzni, kde také vystudoval SOŠ s maturitou v oboru elektrotechniky. K armádě měl prý vždycky velmi blízko – jeho tatínek byl také voják a P.Š. si se svým bratrem slíbili, že do armády vstoupí také a jednou třeba budou sloužit i u společného útvaru. Tomu se tak ale už nestane. P.Š. složil přijímač přípravného vojenského výcviku ve Výškově

v roce 2015, po absolvování byl přeložen k dělostřelcům v Jincích. Začátkem roku 2017 byl převelen do Tábora, kam již od začátku působení směřoval své kroky a podřídil tomu vše. 42. mechanizovaný prapor byl jeho profesním snem. Vrcholem jeho armádní kariéry se stalo odvelení na zahraniční misi do Afghánistánu. Podle maminky a bratra P.Š. to byl jeho splněný sen a považoval tuto příležitost za vrchol své kariéry. Byla to jeho první a bohužel i poslední mise.

Po tragédii matka P.Š. v jednom z dopisů napsala: „*Za všechno jeho úsilí a dřinu přišel naprostý vrchol - zahraniční mise. Pro něj sen, pro mě noční můra, která čekala na svůj okamžik,*“ (Mrázová [2019])

P.Š. se společně s dalšími třemi vojáky dostal do trasy sebevražedného atentátníka. Bohužel útok z bezprostřední blízkosti byl pro P.Š. a další dva vojáky z patroly fatální. Za položení vlastního života pro obranu vlasti byl ještě v den svého skonu povýšen na hodnost štábního praporčíka a obdržel Kříž obrany státu. Dočkal se, byť in memoriam, pocty nejvyšší, a to vyznamenání z rukou prezidenta republiky. Za svůj hrdinský čin obdržel Medaili za hrdinství.

Nakolik je tento příběh smutný, o to silnější je jeho pozdější vyústění. Bratr P.Š. se rozhodl jít ve šlépějích svého bratra, splnit dětský slib a narukoval do armády také. V současné době pracuje na tom, aby mohl sloužit u stejného útvaru v Táboře jako P.Š. a nést tak jeho odkaz.

Co se týče pomoci, která byla této rodině poskytnuta, tak primární péči poskytl armádní psycholog a kaplan, kteří byli přítomni při oznámení úmrtí a dlouhodobě poté s rodinou pracovali v rámci psychoterapie a duchovní útěchy. Další a navenek viditelnější, medializovanější pomoc, byla pomoc finanční. Vojenský fond solidarity uspořádal mimořádnou sbírku pro rodiny padlých, ve které se vybralo deset milionů korun od téměř 35 000 dárců. Tuto částku si rodiny padlých rozdělí rovným dílem, tzn. každá z rodin jednorázově obdržela částku kolem tří a čtvrt milionu korun.

(Tento fakt zůstává i nadále velmi smutnou ukázkou podpory – náš stát pošle do války mladé muže, kteří tam položí svůj život, ale dlouhodobě už jejich rodiny nezaopatří stát, ale musí veřejnost?)

6.1.6 Příběh čtvrtý – J.N.

Identifikační iniciály:	J. N.
Hodnost:	Nadpraporčice
Vzdělání:	Civilní SŠ s maturitou v oboru financí
Absolvované mise:	2 – Irák, Afghánistán
Kdo poskytl rozhovor:	narátorka J. N. 23.3. 2020

Příběh jediné ženy, zastoupené v mém výběru, je poznamenán psychickou poruchou. Příběh ženy, která se nebojí přiznat, že největší motivací pro účast v Afghánské misi byly peníze, potřeba profesně se vyrovnat manželovi a dokázat, že ženy nejsou méněcenné.

J. N. Pochází z Prahy, vystudovala zde střední ekonomickou školu, protože ji ale vždy zajímala armáda a dění kolem, rozhodla se stát jednou z nich. V roce 1994 nastoupila vojenský výcvik na základně ve Vyškově, po jehož ukončení byla vybrána jako pracovnice administrativní sekce Generálního štábu AČR. Odtud byla převelena jako pracovnice pracoviště ochrany informací (POI) a spisové služby na velitelství Úkolového uskupení AČR (ÚU AČR). V roce 1999 se stává poprvé matkou, nastupuje rodičovskou dovolenou a hned po třech letech se vrací zpět do služby. Již v roce 2004 je odvelena na svoji první misi, tentokrát do Iráku jako styčný a finanční důstojník AČR v rámci operace Multinational Force Iraq (MNI – I). Na této misi setrvala šest měsíců. Po svém návratu domů do ČR působila opět na ÚU AČR. Do Afghánistánu v roce 2009 odjíždí už jako matka dvou dětí – budoucího prvňáčka a dcerky v předškolním věku. Tato mise v Afghánistánu však zamíchá kartami a J. N. Ji ukončuje už po dvou měsících. Po útoku na základnu vojáků OSN, při kterém zemřeli dva vojáci americké armády, jí byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha, která zapříčiní zisk statutu válečné veteránky. Lékaři vyhodnotili jako příčinu PTSP nejen traumatický zážitek z Afghánské války. Svou roli sehrál také strach o děti a o to, zda je i po tomto incidentu dokáže ochránit – nejen jako vojákyně, ale hlavně jako matka.

Jak sama J. N. říká, nebýt duchovní a psychologické podpory v místě konfliktu, tak byla odhodlaná ukončit svůj život přímo tam. Stavby, kterým propadala v Afghánistánu, ještě před odletem domů, byly natolik silné a psychicky nesnesitelné, že se místo spánku raději procházela po základně a hledala vhodné místo, kde by mohla ukončit život. Po návratu do ČR byla svěřena do péče armádních kaplanů a psychologů. Nějakou dobu strávila ve FN v Brně pod dohledem kaplanky kpt. Mgr. G.H., která se ji i jejím blízkým věnovala nepřetržitě po celou dobu hospitalizace.

Dnes, téměř 11 let po návratu z mise, je J. N. stále pod řízenou medikací a neobejde se bez psychologické pomoci. Pravidelně jednou za čtrnáct dní dochází na psychoterapie, píše si deník, kreslí a navštěvuje muzikoterapii.

Veškeré služby, týkající se léčby PTSP, jí byly poskytnuty stran Ministerstva obrany a přesně tak, jak je zakotveno v zákoně.

Celá tato situace měla vliv na její rodinný život. S manželem se rozvedli, protože ve stavech panické ataky nemoci byly její emoce jako na houpačce. Jednou byla prý naprosto apatická, jindy zase agresivní k sobě, k manželovi i dětem. Velmi často ji přepadají suicidální myšlenky.

Děti má s bývalým manželem ve střídavé péči a udržují pravidelný kontakt, který má na ni a její psychický stav velmi pozitivní vliv.

6.1.7 Příběh pátý – P.N.

Identifikační iniciály:	P. N.
Hodnost:	Kapitán
Vzdělání:	Civilní SŠ s maturitou
Absolvované mise:	1 – Irák
Kdo poskytl rozhovor:	narátor P.N, VFS

Poslední příběh v této práci není příběhem jednotlivce, ale rodiny. Příběh veterána P. N. začíná před jedenácti lety, kdy s manželkou čekají na narození dvojčátek, holčiček. Po narození se ale zjistí, že jedna z dívek má těžké postižení, konkrétně mozkovou obrnu. Dnes je dceři jedenáct let, doma má své dvojče, sestru a po čase přibyli ještě dva mladší bratři. Tyto děti se narodily do milující rodiny kapitána Výcvikové jednotky Vojenské policie v Praze, který si odsloužil jednu misi v Iráku, je držitelem Čestného odznaku armády České republiky za zásluhy a maminky, která po narození dcer zasvětila svůj život péči o postiženou dcerku. Dívka je milá, usmívá se na svět a má ráda lidi, ale je trvale upoutána na vozík a odkázána na pomoc svých rodičů. Rodiče s ní denně cvičí, chodí plavat, podstupují equiterapii, canisterapii a další. Na speciální léčbu musí rodina docházet na neurorehabilitační kliniku Axon, kde dívku mobilizují, staví, chodí s pomocí exoskeletu, zkrátka dělají vše pro zmírnění poruchy hybnosti v souvislosti s diagnózou. Pracovníci i rodiče se snaží o rozvoj celkové osobnosti, drobných dovedností, a to s jedinou vidinou – aby dcerka jednou mohla vést co nejvíce

plnohodnotný život a byla schopna se za optimálních podmínek postarat sama o sebe alespoň v nezákladnějším.

Péče o tuto rodinu je založena na zajištění kvalitní lékařské péče, psychologické péče, ale zejména pomoci finanční. Čtyřtýdenní speciální terapie, kterou by dívka měla projít minimálně třikrát ročně, je velmi nákladnou záležitostí – jeden cyklus této terapie se pohybuje v řádu půl milionu korun. Proto se do pomoci vložil Vojenský fond solidarity a rozhodl se tuto početnou rodinu veterána P. N. finančně podržet a podpořit. Rodina totiž veškeré své finanční rezervy v souvislosti s léčbou již vyčerpala.

Diagnóza mozkové obrny je nevyléčitelná, ale medicínský obor se neustále vyvíjí a již nyní je medicína schopná zlepšit průběh tohoto postižení a tím i zkvalitnit podmínky života postiženého dítěte. VFS letos v únoru pomohl zafinancovat nákladnou léčbu v plné výši na dobu jednoho roku.

„... že se dcera sama dokáže najíst, chvíli stát, udělat pár kroků, i když zatím jen s dopomocí, nebo vzít tužku a nakreslit obrázek, je pro nás okamžikem, který si dokážeme neskutečně vychutnat a radovat se z něho...“

(z dopisu P. N. pro VFS (březen 2019))

6.1.8 Dílčí závěr

Z výše uvedených příběhů je jasné, že osudy veteránů jsou různorodé, ale že se neobejdou bez pomoci blízkých a hlavně bez pomoci dalších subjektů. Ulehčit rodině od nákladů na léčbu dítěte není jen finanční pomocí, ale darem času, který mohou strávit společně a nemusí se zaobírat myšlenkami, kde peníze sehnat z vlastních zdrojů.

Matka, která přišla v zahraniční operaci o syna dostala jednorázový příspěvek od armády ve výši zhruba dvou milionů korun, ale dlouhodobější finanční podpora už ji poskytnuta nebyla. Peníze z veřejné sbírky byly předány také jednorázově. Závěrem stejně vyjde najevo, že finanční obnos, ať je jakkoli velký, nenahradí ztrátu syna, bratra, manžela. Lidská podpora, spolupráce a vyznání úcty jsou leckdy hodnotnější pomocí, než peníze.

O veterána, který sloužil vlasti, byl na několika zahraničních misích a utrpěl závažné, život ohrožující poranění se musí postarat nezisková organizace? Zde se opět vracíme k záměru SVV ČR o dlouhodobé podpoře veteránů a rodin ze všech hledisek a nutné změně ve vnímání veteránů ve společnosti. Jako společnost totiž můžeme i my pomoci. Voják slouží a bojuje za naši vlast, a proto jsou potřeby a péče o něj záležitostí nejen sektoru obrany, ale celé společnosti.

Kdyby se pomoc rozšířila na další obory, profese a zaměření, dosáhli bychom ideálního stavu. Primární péči mohou poskytnout zdravotničtí pracovníci, terapie a péči o zraněné vojáky, jejich podporu při vyrovnávání se se zraněním, nápravu poruch řeči po těžkých úrazech nebo třeba intervence mohou zajistit speciální pedagogové. (Zřízení pozice armádního speciálního pedagoga MO zvažoval, ale od myšlenky upustilo. Nejen kvůli neznalosti možností a zaměření, které tato profese může nabídnout, ale také kvůli složitým legislativním krokům a v neposlední řadě i z finančních důvodů. Věřím ale, že se k této myšlence MO vrátí a plně tak využije potenciál oborových specializací, které speciální pedagogika nabízí.)

Nemyslím si, že se péče o veterány musí nutně držet v koleji vojenských zařízení a ministerských zákonů. Pokud přeci má voják nemocnici, poradnu nebo fyzioterapeuta ve svém městě, považuji za zbytečné omezovat se pouze na výše zmiňovaná zařízení. Domnívám se, stejně tak jako SVV ČR, že pouhá změna zákonů, přesné ukotvení v legislativě a uzavření smluvních svazků s nemocnicemi nebo ordinacemi mimo gesci MO by mohlo pomoci k naplnění cílů.

6.2 DOTAZNÍKOVÁ ŠETŘENÍ

6.2.1 Cíl výzkumu a charakteristika metody

Hlavním cílem dotazníkového šetření bylo zjistit reálné potřeby veteránů a vojáků stále sloužících, zda jsou požadavky uskutečnitelné podle právního zakotvení v české legislativě a jestli jsou tyto potřeby v souladu s Konceptí péče o válečné veterány. Mimo jiné jsem měla za cíl co největší názorovou sondu mezi veřejností. V tomto případě šlo především o zjištění obecné informovanosti v oblasti Armády České republiky, zjištění veřejného mínění ve vztahu k veteránům, jak jsou veteráni vnímáni, zda k nim mají úctu, zda o nich vůbec něco vědí, jestli mají ponětí o péči o válečné veterány. Zajímavé bylo zaměřit se také na celkové chápání toho, jestli lidé považují vojáky za potřebné.

Mimo těchto cílů jsem si stanovila cíle dílčí – v dotazníku pro vojáky stále sloužící bylo mým hlavním cílem zjištění potřeb, které budou tito vojáci potřebovat o opuštění sektoru AČR. Dále jsme se zaměřila také na duální kariéru a přípravu vojáků na ni.

Pro válečné veterány jsem si, mimo základní zpřesňující otázky na věk a pohlaví, stanovila tyto otázky jako hlavní: - Využil(a) jste/ potřeboval(a) jste někdy nějaký druh péče?

- Od koho byla péče poskytnuta?
- Využili jste reálně nabízené možnosti?
- Ocenil/a byste ucelenou a lépe dostupnou sít' institucí poskytujících péči v.v.? (např. v krajích – nemocnice, pobočky ministerstev...)
- Kdyby jednou z poskytovaných služeb bylo nalezení práce po opuštění AČR, využil/a byste ji?

V dotazníku pro vojáky stále aktivní jsem se zaměřila především na vzdělávání. V kladených otázkách jsem postupovala po linii od dosaženého vzdělání, služby v armádě a potřeba nalezení práce po opuštění armády.

Konkrétně byly kladeny tyto specifické otázky: - Byl/a byste ochotný/á po ukončení aktivní služby si dodělat vzdělání pro potřeby nalezení zaměstnání?

- Byl/a byste ochotný/á si případně platit školné či jeho část? Pokud ano, v jaké cenové výši?

- Kurzy vzdělávání – jakého zaměření byste preferovali kurzy dalšího vzdělávání?

Poslední série dotazníků byla určena široké veřejnosti. Otázky byly položeny tak, aby se dotýkaly celého spektra – od otázek všeobecného přehledu až po velmi konkrétní a specifické.

Pro tento výzkum jsem zvolila kvantitativní subjektivní metodu, která umožňuje u většího vzorku respondentů v kratším čase zmapovat a na základě předem stanoveného cíle vyhodnotit platnost či neplatnost.

Pro získávání těchto dat jsem zvolila metodu dotazníku. Dle Kohoutka (2001) je dotazníkové šetření jednou z nejpoužívanějších metod získávání dat. Nespornou výhodou této metody je rychlý, přímočarý a předem strukturovaný sběr dat, pro tuto práci dostačující.

Dotazování odpovídají přesně tak, jak je položena otázka, což se projeví při vyhodnocování dotazníku jako přesná informace, která neruší a nezkrsluje výsledné hodnoty.

Otázky v dotaznících je možné rozdělit na tyto tři skupiny:

1. osobní údaje – otázky na věk, pohlaví, hodnost, profesi, rodinný stav
2. reflexe služby v armádě – jak dlouho v AČR působil, na kterých misích, co bylo motivací
3. péče o účastníky – specifická část dotazníku zaměřena jen na otázky k péči o v.v.

(Přesné znění otázek a samotné dotazníky jsou obsaženy v příloze.)

6.2.2 Popis vzorku respondentů

Výzkumný vzorek dotazovaných byl vybrán metodou výběru záměrného, to znamená podle určité vlastnosti nebo vlastností. (Miovský 2006). U těchto respondentů byla zvolenou vlastností podmínka účasti na zahraniční misi alespoň jednou (u veteránů), splněný základní vojenský kurz a aktivní služba v armádě minimálně 6.měsíců (u vojáků sloužících).

U dotazníku pro veřejnost jsem si měřitelnou, podmíněčnou vlastnost nestanovila.

Se získáním respondentů z řad veteránů mi pomohlo Sdružení válečných veteránů ČR. SVV ČR elektronicky rozdistribuovalo dotazník mezi své členy a poté dále napříč veteránskou komunitou. K získání respondentů z řad aktivních vojáků jsem oslovila studenty Vojenského oboru na Fakultě tělovýchovy a sportu a také Generální štáb, který dotazník náhodně rozšířil elektronickou formou. Celkem bylo osloveno 30 vojáků stále sloužících, 20 novodobých veteránů, přičemž všichni za sebou měli službu v armádě trvající 15 let a více. Výzkum mezi respondenty z řad veřejnosti probíhal elektronickou i přímou formou. 100 náhodným respondentům různého věku, vzdělání, pohlaví, původu i volnočasového zaměření, jsem dotazníky rozdala osobně. Druhá polovina respondentů vyplňovala dotazník online, přičemž rozšíření dotazníku bylo náhodné. Návratnost byla 85 %, což je vzorek pro potřeby této práce dostatečný.

6.2.3 Zpracování informací

Informace jsem se rozhodla zpracovat pomocí metody otevřeného kódování. (Švaříček, 2007) U každého z dotazníků jsem si předem vytyčila oblasti, ke kterým se budou vztahovat.

Zvláště budu analyzovat dotazník pro veterány, zvláště pro vojáky sloužící a samostatně také dotazník pro veřejnost. Data získaná z profesních, odborných dotazníků budou analyzována vždy po jednotlivých, tematicky ucelených kategoriích - někde v řádu konkrétních čísel, někde v souhrnném pojetí

Dotazníky pro veřejnost jsem se rozhodla, vzhledem k velkému množství respondentů, zpracovávat výhradně souhrnně, pokud jde o otázky otevřené a graficky, pokud jde o otázky uzavřené.

6.2.4 Analýza – Dotazník pro válečné veterány

Dotazník určený válečným veteránům zodpovědělo 20 novodobých veteránů. Obsahoval tři části – osobní údaje, otázky péče a práce a její využití.

Z 20 dotazovaných bylo 16 mužů a čtyři ženy. Všichni z dotázaných veteránů sloužili v armádě více než patnáct let. Někteří za sebou mají čtyři, někteří jen jednu zahraniční misi. Jde o účastníky misí Desert Storm, UNPROFOR, OBSE Bosna, MONUC a misí v Afghánistánu, kde jednu misi absolvoval každý z dotazovaných. Žádný z veteránů není již profesně aktivní v některém z oborů AČR a jejich současné profesní zaměření je situováno mimo oblast ozbrojených složek.

Z 20 veteránů dosáhlo 15 hodnosti poddůstojnické a zbylých pět dosáhlo důstojnických a vyšších důstojnických hodností. Byl zde zastoupen i plukovník, což je nejvýše postavený velící důstojník AČR, který se účastní misí.

Velmi pozitivním zjištěním bylo, že na otevřenou otázku *Co víte o péči o válečné veterány?* všichni z dotázaných odpověděli, že *vše*. Což potvrzují i následující odpovědi na otázku. Na otázku *Využil(a) jste/ potřeboval(a) jste někdy nějaký druh péče? Pokud ano – kdy, kde a jakou - označte, ve které oblasti a doplňte podrobnosti* vyznačilo 12 respondentů jako formu pomoci *pomoc finanční nebo jinou* a zbylých 8 nezaškrtno žádnou z odpovědí. V nabízených odpovědích byla ještě péče zdravotní. Ta ale zůstala bez odpovědi. V návaznosti na toto byla položena otázka, zda byla péče opravdu poskytnuta. Zde se potvrzuje pouze fakt, že tento systém nefunguje dle reálných potřeb, protože 20 z 20 dotázaných odpovědělo, že nabízené a opravdu potřebné péče, o kterou projevíli zájem, se jim nedostalo nebo na ní stále čekají.

Výpovědní hodnota zjištěného je jen potvrzujícím faktem, že psané a prezentované na veřejnosti je v absolutním rozporu s realitou a reálnými potřebami vojáků.

Dalším smutným faktem je, že polovina z dotázaných veteránů označila nabízenou péči jako nedostatečnou a polovina zbývají jako péči spíše nedostatečnou.

Zajímavé byly odpovědi na otázku *Co podle vás opravdu veteráni potřebují?* V odpovědích se dotazovaní téměř jednomyslně shodli: je nutné zabezpečení práce do 65 let, důkladná zdravotní péče do 75 let, komplexní naplnění sociálních potřeb do 85 let a v poslední řadě také vystrojení pohřeb po dosažení věku 85 let, a to bez nutné peněžní účasti rodiny. Často se objevoval dovětek, že veterán by měl mít stejné výhody i v případě úmrtí jako mají aktivní vojáci. V podstatě věci totiž sloužili vlasti stejně, bez rozdílu.

Prakticky stoprocentní shoda nastala také u otázky *Kdo podle Vás péči nejvíce potřebuje? Na koho by měla být směřována?* Respondentům jsem poskytla nabídku odpovědí: - *každý veterán, který již nepůsobí v aktivní službě X invalidizovaní (zranění) veteráni X děti válečných veteránů X pozůstalí po padlých veteránech anebo mohli napsat svou vlastní odpověď*. 50% dotazovaných na první pozici zvolila děti válečných veteránů, 27% zvolilo jako nejohroženější skupinu, na kterou by pomoc měla být cílena pozůstalé po vojácích a zbývajících 23% zvolila vojáky invalidizované. Jiné odpovědi se na zvolených příčkách neobjevily.

Zde je vidět, že potřeby, které názorově vychází přímo od veteránů se do důsledku prakticky neshodují s tím, jak je péče prezentována. Pomoc pro děti veteránů není ani jako samostatná skupina ukotvena v zákonech, je pouze v náznacích uvedena v péči o pozůstalé, a to pouze v obecné rovině *partner/ka, manžel/manželka a ostatní příbuzní*. Jak je řečeno výše, stát by měl roli otce zasuplovat alespoň z části a jak je zřejmé, podle zákona a v návaznosti na potvrzenou realitu se tak neděje. Proto tato péče spadá do gesce spolků a fondů, které se rozhodly na tyto děti zaměřit nezávisle na MO a AČR.

Velmi mile mne překvapilo, že všichni dotazovaní vědí o existenci dokumentu *Koncepce péče* a jsou alespoň z části srozuměni s jeho obsahem. Většina z nich se o něm ale dozvěděla až po ukončení aktivní služby v armádě, a to ve chvíli, kdy si sami zjišťovali možnosti a výhody, které jim statut veterána poskytuje.

V pracovní části dotazníku mne zajímalo zvláště to, že kdyby jednou z možností byla možnost rekvalifikace a nalezení práce, zda by tuto možnost využili. Dostalo se mi očekávané odpovědi – ano, a to i za předpokladu, že by je to stálo více času i peněz. Důvody, proč by neváhali tuto nabídku využít jsou prosté a vychází ze statistik a výzkumů MO – jedním z hlavních důvodů je ztráta civilního zaměstnání před odchodem do armády. Tuto odpověď napsalo, ve stejném nebo podobném znění 18 respondentů. Dalším z důvodů je také plynulost zaměstnání. Ve chvíli, kdy opouští armádu by za ideálních podmínek měli vědět, kam mohou nastoupit, a by nedocházelo k prodlevám a nutnosti registrace na úřadu práce nebo také nutnost uživit se a vyhnout se závislostnímu chování nebo psychickým poruchám.

V současné době polovina z těchto veteránů pracuje, 3 jsou na invalidním důchodu, který ale nesouvisí s výkonem služby u AČR a 7 je v důchodu starobním. Jedna z otázek také směřovala k tomu, kdo jim po nástupu do civilu pomohl nalézt práci – kromě dvou respondentů si všichni našli práci sami nebo pomocí někoho z rodiny či známých. Zmí-

nění dva využili k nalezení práce Úřad práce, v jehož evidenci byly po dobu 6 měsíců, než jim bylo nabídnuto zaměstnání respektující vzdělání a úroveň. Nutno podotknout, že statut veterána je dle dotazovaných při hledání práce spíše překážkou, než výhodou.

Tato zjištění a výsledky, které vzešly od konkrétních osob, od veteránů a ze skutečně prožitých situací, lze brát jako směrodatná. Ačkoli se jedná o reprezentativní vzorek 20 jedinců, domnívám se, že na jejich odpovědích lze i tak demonstrovat nedostatky, které péče o veterány má. Z výsledků vzešlo, že nabízená péče je nekomplexní, nesourodá, její návrh není dotažený a že mezery v zákonech a zakotvení péče jako celku jsou prokazatelné a ve své podstatě totožné s tím, co prokázaly výzkumy realizované MO.

Je až neuvěřitelným faktem, že někteří z veteránů na slíbenou pomoc nebo péči stále čekají, někteří z nich nemohou nárokovat ani zákonnou pomoc – výsluhy. (Doba opuštění armády se u respondentů ke dni vyhodnocení dotazníku pohybuje od 5 do 16 let mimo aktivní službu.) Vychází tak najevo, že se péče veteránům nedostává nebo pouze v omezeném rozsahu bez ohledu na druh péče.

Dalším nezpochybnitelně prokázaným je skutečnost, že duální kariéra pro veterány je alfou a omegou jejich budoucího fungování a je nezbytně nutná k zajištění spokojeného civilního života bez následků. Proto si dovoluji tvrdit, že včasná příprava na odchod do civilu je nezbytná, měla by se stát součástí poskytovaných výhod a měla by být plně v kompetenci MO.

Alarmující zprávou je i zacházení s vojáky, jejichž služba se blíží 15 letům. Po 15 letech aktivní služby mají nárok na první výsluhy, které je alespoň z části mohou zabezpečit. Stále častěji se však setkáváme s trendem, že vojákům je ukončen pracovní poměr ještě před možností výsluhy nárokovat. MO totiž v letech 2018 a 2019 navrhovalo možné úpravy výsluhových podmínek s cílem úspor v rezortu obrany. Některé důvody k ukončení pracovního poměru jsou v závislosti na zhoršeném zdravotním stavu vojáka nebo zrušením jeho pozice u AČR, ale realita je i taková, že vojáci s dlouholetými zkušenostmi jsou před dosažením výsluh propouštěni bez udání důvodu. (Lze nalézt i případy, které skončili před soudem. Viz například velmi medializovaný a soudně úspěšný proces brigádního generála V. Halenky z roku 2019 nebo vojáka Martina Štefánka z roku 2014.) Nakolik je tomu ale opravdu tak, je jen na upřímnosti a odvaze o tom promluvit. Víme ale, že tyto případy nejsou bezprecedentní. (Kauzami a spravedlivostí výsluhových podmínek se zabývají novináři Dolina a Horák.

V politickém prostředí je sympatizantkou a bojovnicí za práva vojáků a veteránů poslankyně J. Černochová.) (Dolina 2019)

6.2.5 Analýza – Dotazník pro vojáky stále sloužící

Dotazník vztahující se k vojákům stále sloužící měl především potvrdit skutečnosti získané z dotazníku předchozího a to, že duální kariéra je pro vojáky a jejich předodchodovou přípravu důležitá.

Na tomto dotazníku se podílelo 30 vojáků ve složení 8 žen a 22 mužů. Respondenti měli hodnosti od poddůstojníků až po generály a věkové složení zkoumaného vzorku bylo od 19 do 51 let. Mezi respondenty jsou započítáni i 4 vojáci z přípravného kurzu ve Vyškově, ačkoli nesplňují předem stanovenou podmínku³⁵. Dále vojáci, kteří se chystají na svou první zahraniční misi, ale také velitel jednotky, který má v armádě odslouženo neuvěřitelných 28 let. Mezi respondenty nalezneme účastníky misí z let 2006, z války v Iráku, dále příslušníky speciálních jednotek nasazených v Afghánistánu a účastníky mírových misí KFOR v Kosovu.

Tento dotazník měl tři části – první se zaměřovala vzdělávání před misí a rozšiřování kvalifikace během mise, druhá část se zabývala možnostmi studia a rekvalifikace již během služby v AČR a motivaci vojáků si za těchto podmínek vzdělání dále rozšiřovat a poslední část se týkala oborového zaměření dalšího vzdělávání a mimo jiné i školného.

Jak jsem avizovala výše, dotazník měl třicet respondentů napříč armádou. 12 osob má ukončené vysokoškolské vzdělání, a to jak v bakalářském, tak v navazujícím stupni, 5 osob mělo vysokoškolské vzdělání pouze stupně bakalářského a dle jejich slov prozatím nespátřují nutnost si navazující studium dodělat, protože v aktuálním období jsou dostatečně zajištěni ve všech směrech. Zbýlých 13 respondentů má ukončené středoškolské všeobecné nebo odborné vzdělání, z toho je 5 osob vyučených a zbylé mají středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou.

(Výše dosaženého vzdělání před nástupem do AČR má vliv na postupem času získávané hodnosti, ale minimální vzdělání pro pozici vojáka z povolání, je mít výuční list.)⁴²

Na stěžejní otázku *Byl/a byste ochotný/á si dodělat vzdělání pro potřeby nalezení zaměstnání ještě v průběhu aktivní služby?* se mi dostalo, k mému překvapení, nejednoznačných odpovědí. Očekávala jsem, že za současného stavu a vyhlídek do budoucna, budou odpovědi převážně kladné. Statisticky se poměr odpovědí pohyboval takto: pouze 7 z dotázaných by

35 Rozhodla jsem se je ve výzkumném vzorku zanechat z důvodu poukázání na možný posun ve znalostech ohledně péče a tím o způsobený posun v přístupu k přípravě vojáků z povolání

bylo ochotných si dodělat potřebné vzdělání. Argumentací k tomu bylo, že po opuštění armády začínají téměř od píky a bez vzdělání to jde velmi těžko a promítá se to do osobního života, do psychického stavu atd. Těchto sedm vojáků si již nyní uvědomuje, že vojenská profese není trvalá. 15 respondentů odpovědělo striktní ne, což je polovina dotazovaných. Takové množství záporných odpovědí jsem nečekala. Domnívám se ale, že tito vojáci zatím nedošli k úvahám, co bude po ukončení služby a jak říkal Ing. Sornas – *zatím žijí okamžikem, že se stali vojáky a proto nepovažují dlouhodobější úvahy za nutné*. On z pozice veterána a člověka, který se angažuje v SVV míní, že postupem času tito vojáci svůj názor změní.

Osm z dotazovaných odpovědělo, že by tuto pomoc možná využili, ale záleželo by na nabídnutých oborech, ve kterých by si vzdělání mohli dodělat.

Téměř totožné procento odpovědělo stejně i na otázku, *zda by si byli ochotni dodělat vzdělání po ukončení aktivní služby*.

Jako motivace pro dodělání vzdělání se objevovali tyto argumenty: nejvíce z respondentů uvedlo vlastní motivaci a zájem, následováno oficiálním nařízením z velitelství a jako další, neméně důležité, ale statisticky zanedbatelné byly odpovědi k nabídce oborů nebo případným výhodám, které by jim dodělání vzdělání přineslo v profesní sféře.

Úroveň vzdělání, kterou by byli ochotni si dodělat, by u většiny respondentů byla podmíněna možností sehnat práci, ale ti, co mají SŠ nebo SOŠ by se nebránili studiu na VOŠ nebo i školách vysokých, bez výjimek by si každý z respondentů rád rozšířil vzdělání minimálně pomocí rekvalifikačních kurzů. Překvapujícím faktem je, že z oněch sedmi, kteří by si vzdělání byli ochotni dodělat, odpovědělo šest, že by v případě nutnosti byli ochotni i platit v plné nebo poměrné části školné. Zbývající respondent by na základ povinnosti platit školné vlil raději nižší vzdělání nebo rekvalifikační kurz.

Otázka, která směřovala na výši školného, byla co do odpovědí různorodá – třetina odpověděla, že by byla ochotna platit do 5 000,- měsíčně, třetina do maximální výše 10 000,- měsíčně a zbývající odpověděli, že by se jim jako nejlepší varianta jevilo, kdyby jim na školné alespoň z části přispěl sektor obrany. Za této podmínky by byli ochotni přispívat v průměru kolem 8 000,-.

Poslední otázka na vojáky ve službě směřovala k *oborům rekvalifikačních kurzů*, které jsou aktuálně na trhu práce k nalezení. Největší podíl odpovědí byl zaznamenán u možnosti rozšíření řídičského oprávnění nebo rekvalifikace k oborům využitelných v jiných složkách AČR, už ale nebylo blíže specifikováno, v jakém konkrétním oboru by si své uplatnění představovali. Na třetím místě v počtu odpovědí se vyskytla řemesla a ekonomický, finanční sek-

tor. Žádnou odpověď neměl sektor školství a vzdělávání, a to ani za předpokladu, že by mohli vojáci nalézt uplatnění jako školitelé nováčků přímo u armády.

Z výše zaznamenaných odpovědí je viditelné, že nadpoloviční většina dotazovaných vojáků aktivně sloužících se prozatím nezaobírala myšlenkou na další profesní život po opuštění armády.

Domnívám se, a již po několikáté zmiňuji, že na tomto by se mělo začít pracovat v rámci profesní přípravy už během aktivní služby a nabídnout vojákům možnosti. V ideálním případě se inspirovat rakouským nebo polským systémem, kde budoucnost mají vojáci zajištěnou, a včetně budoucího pracovního místa, již v době nástupu k profesi vojáka, jelikož si tvoří osobní portfolio, které je jednou z podmínek přijetí k armádě.

Opět se nám zde potvrdil fakt, že minimálně péče v oblasti duální kariéry a profesního zaměření je na velmi nedostačující úrovni. Možná je to podmíněno euforií z výkonu práce vojáka, mládím respondentů nebo pocitem aktuálně nehrozícího nebezpečí. Musím ale souhlasit s tím, že okolnosti vykonávané profese snad donutí vojáky ke změně názoru a oni sami zaapelují na sektor obrany v oblasti duální kariéry.

Pevně věřím, že MO dodrží plánovaná nařízení a nasměruje oblast zájmu k potřebám novodobých veteránů s výrazným posílením podpory týkající se uplatnění na trhu práce.

6.2.6 Analýza – Dotazník pro veřejnost

Abych získala ucelený rámec informací, bylo nutné zaměřit pozornost i k veřejnosti. Dotazník jsem rozdala 200 osob různého etnika, vzdělání, pohlaví i odlišných volnočasových aktivit. Návratnost tohoto dotazníku oproti předchozím byla 85 %, 169 dotazovaných mi vrátilo dotazník kompletně, uceleně a srozumitelně vyplněný. (U předchozích dvou byla návratnost stoprocentní.)

Z celkového počtu 169 vrácených dotazníků bylo zastoupení mužů a žen téměř totožné. Ve věkovém spektru byl největší podíl, téměř poloviční, mezi osobami v kategorii 19–25 let, další zastoupení do 39 let věku a osob nad 40 let věku bylo procentuálně stejné.

Největší podíl respondentů měl středoškolské vzdělání (40 % z dotazovaných), vysokoškolské bez rozdílu stupně mělo 34% a zbylých 11% bylo vzdělání vyššího odborného.

Jedna z otázek se týkala toho, zda dotazovaní absolvovali základní vojenskou službu, praktický vojenský výcvik nebo zkušenosti s armádou nemají žádné. Respondenti odpovídali takto: 30 osob prošlo základní vojenskou službou, z toho lze usuzovat, že jde o muže, kteří do-

sáhli plnoletosti ještě před rokem 2000, kdy došlo v ČR ke zrušení povinné základní vojenské služby. Čtrnáct osob prošlo dobrovolným výcvikem, buďto jako uchazeč o místo v aktivních zálohách nebo jen z vlastního zájmu. Zbylý podíl 125 osob byl bez osobní zkušenosti s armádou.

Až nečekané shody došly odpovědi na otázku pátou *Kdo je podle Vás válečný veterán?* - u většiny případů bylo uvedeno, že jde o *vysloužilého vojáka nebo o vojáka mimo službu*. Velmi často se také objevilo zpřesnění, že jde o *vysloužilého vojáka, který byl na misi*. Tato zjištění jen potvrzují informace z I. kapitoly této práce, že veřejnost má informační průzor v oblasti veteránů velmi úzký a vztáhneme-li odpovědi k tomu, co víme o pojmu veterán a o skupinách do něj spadajících, tak lze usuzovat, že jde o informace velmi kusé, avšak o ty informace, o kterých se mluví. Přičítám to médiím a informačním službám, které rozdělují veterány jen na padlé nebo vysloužilé vojáky, což je ale velmi generalizovaný pohled.

Následující sada otázek se vztahovala již přímo k péči o veterány - *Víte, co je Péče o vojenské veterány?* Na tuto otázku bylo možno vybrat jednu z nabízených odpovědí. Odpověď *spíše ne* zvolilo 39% dotazovaných, *spíše ano* 34%, necelých 15% připadlo odpovědi *NE* a zbylých 11 % si myslí, že *ANO*, že ví, co je péče o válečné veterány.

(Podíl odpovědí v grafické podobě je součástí příloh – graf č.5.)

Je pozoruhodné, že na otázku *Kdo podle Vás poskytuje péči o válečné veterány?* Téměř 75 % všech respondentů odpovědělo, že neziskové organizace. MO jakožto zastřešovatel armády bylo až druhou volbou. Nutno říci, že zde mohli respondenti napsat i více možností. Mile mě překvapilo, že v jedné odpovědi se objevil přímo název Spolku Regi Base, který se na péči podílí poměrně výrazným dílem.

(Grafické znázornění odpovědí viz přílohy – graf č.6)

O existenci dokumentu koncepce péče o válečné veterány vědělo pouze 6 ze všech dotázaných. Argumentují tím, že se o dokumentu mluví v souvislosti s úmrtím českých vojáků v Afghánistánu v roce 2014, kdy padlo pět českých vojáků a poté v roce 2018, kdy zemřeli vojáci tři.

Poměrně vyrovnaně vyznívají i domněnky, zda se *péče o válečné veterány od roku 1989 zlepšila*. Na tuto otázku 28,5 % osob odpovědělo, že si myslí, že v současné době se péče nezlepšila, ale právě naopak stejný procentuální podíl je u odpovědi *nevím*. 23 % si myslí, že je *současná péče o veterány na stejné úrovni jako tomu bylo před rokem 1989* a zbylých 20% věří, že je *péče lepší a bude se zlepšovat i nadále*.

Sama věřím tomu, že toto optimistické smýšlení veřejnosti bude vyslyšeno a v co nejkratší

době se stane realitou.

(Grafické znázornění podílu odpovědí je součástí příloh – graf č.7)

Na otázku *Myslíte si, že je péče o veterány dostatečná?* se mi dostalo velké škály odpovědí, z nichž stojí za zmínku více než poloviční zastoupení odpovědi *ne*. Vypovídající hodnotu má graf, jenž je součástí příloh - graf č.8.

Jedním z úkolů v dotazníku bylo také seřadit položky podle důležitosti, a to na základě otázky: *Na koho by se měla péče zaměřovat?* První příčku obsadili rodiny padlých vojáků, následně vojáci invalidizovaní a za třetí nejdůležitější považují respondenti skupinu dětí válečných veteránů. Za méně důležité považují skupiny vojáků sloužících a děti ze sociálně slabých rodin.

Co se týče oblastí péče, tak jako nejdůležitější se dle výsledků veřejnosti jeví oblast zdravotní a psychologická. Tyto možnosti zvolilo jako primární necelých 75 %.³⁶ Na další pomyslné příčce je oblast duální kariéry – nalezení práce a až poté následuje oblast financí. V realitě je tento žebříček ale hodnotově úplně jinak. Finanční oblasti se věnuje zvýšená péče a naopak vzdělávání a duální kariéře pozornost téměř mizivá.

(Grafické vyhodnocení viz přílohy – graf č.9)

Také si téměř 50 % dotazovaných myslí, že na podpoře péče by se neměla podílet veřejnost (chápáno tak, že by se neměli pořádat veřejné sbírky a vše by mělo být plně v kompetenci MO). Oproti tomu zhruba stejný podíl respondentů se ale domnívá, že spoluúčast veřejnosti je možná, ale za předpokladu zachování dobrovolnosti každého jedince. Shoda byla pouze v názoru, že péče by měla být podporována neziskovými organizacemi, pokud se bavíme o podpoře mimo sektor obrany.

V závěru dotazníku jsem chtěla vědět, jaká je znalost veřejnosti v poskytovaných možnostech pro v.v. - přesné znění otázky: *Jaké výhody/služby nebo možnosti by měly být veteránům nabízeny? Co potřebují? (např.: slevy na léky, ošetření, pravidelný finanční příspěvek...*

Nejčastější a nejzajímavější odpovědi jsou zpracovány v následující tabulce:

Tab.8 – Poskytované služby (zdroj: vlastní zpracování)

Při trvalých zdrav. následcích – sleva na aplikovanou medikaci, vozíky, berle... + Finanční příspěvek vydávaný na základě velikosti rodiny (počet dětí)	Obsahově stejnou odpověď napsalo 20 %
---	---------------------------------------

³⁶ U této otázky bylo možné vybrat více možností.

Celkovou podporu při začleňování se zpět do běžného života.	
Doprava zdarma pro něj a slevy na dopravu pro rodinu.	Doprava byla zmíněna pouze jedenkrát
Dostupnou komplexní rehabilitaci pro ně a podporu pro rodiny.	
Finanční příspěvek v dostatečné výši, tj. k pokrytí životních nákladů (nejen na bydlení, ale také léky, ošetření apod.)	
Individuální posouzení každého z nich. Někdo léky, někdo fin. příspěvek, někomu společné večery...	Individuální přístup byl také poměrně častou odpovědí *I ³⁷
Já si myslím, že by především měli projít nějakou déletrvající psychologickou péčí. Oni sami by se možná měli vyjádřit, co očekávají po ukončení činnosti od okolí či státu.	*I
Podpora komunity, aktivity pořádané, ošetření, individuální přístup	*I
Možnost hrazeného využívání psychologické péče. Slevy na léky.	
Ošetření, psychologickou/psychiatrickou pomoc, pomoc materiální, práci nebo možnost práce například z domova	Rekvalifikace a zaměstnání
Každý dle svých potřeb: někdo finanční pomoc pravidelnou, někdo pomoc odborníků – lékařů, někdo zdravotní pomůcky...	*I
Psychologická pomoc a finanční příspěvek	65 % odpovědí
Svépomocné skupiny, nebo společně sdílení zkušeností	
Příspěvky na léky a ošetření (hlavně v případě, když úraz či zdravotní stav byl zapříčiněn přímo vojenskou službou)	
V případě neproduktivních sociální dávky, produktivním rekvalifikace. Nějaké čestné uznání, ocenění. Pomoc psychologa. Invalidním rehabilitaci, pečovatelskou službu.	Rekvalifikace a zaměstnání
Záleží, jestli je voják trvale postižen či jestli mu postižení brání, aby si našel zaměstnání mimo armádu. Celkově by asi bylo nejlepší veteránům v produktivním věku dát slevu na daních a v důchodovém věku pravidelní fin. příspěvek, ošetření a lázně...	

37 *I – indikátor odpovědi obsahující individuální přístup

Z tabulky je patrné, že největší podíl potřeb cítí veřejnost v oblasti finanční a psychologické. Zároveň je ale potěšující, že individuální přístup, potřeba rekvalifikace a uplatnění na trhu práce je vnímáno stejně důležité jako skupiny předcházející.

V podstatě veřejnost cítí potřebu péče o veterány téměř stejně jako s ní nakládá zákon. Oblasti péče jsou v odpovědích zastoupeny prakticky do jedné.

6.2.7 Souhrnné vyhodnocení dotazníkového šetření

Z celkového pohledu je patrné, že současné nastavení péče je v rozporu s reálnými potřebami vojáků a veteránů. Finanční péče se zdá být dostatečná, ale stále je poskytována ve formě jednorázových odškodnění a výplat. Zde by byla potřeba pravidelných příspěvků. Jak ukázaly výsledky dotazníku pro veterány, péče je nekomplexní, nesourodá a dost často se nedostane ani k lidem, kteří ji opravdu potřebují.

Domnívám se, že nesourodost a nekomplexnost bude mít příčinu v nejednotném zdravotním a finančním systému státu. Péče je roztržena mezi velké množství odborníků a na více míst. Neexistuje zde ucelený komplex, který by zajišťoval vše potřebné kolem vojáků a veteránů.

Ačkoli výsledky hovoří jinak, i nadále musím souhlasit s potřebou podpory duální kariéry. Potěšující však je, že veřejnost má o veteránech jakýsi obecný přehled, na jehož výsledcích lze demonstrovat chyby a nedostatky v informovanosti, možná také informační generalizovanost v tom, co je patrné z médií. Můžeme na odpovědích také pozorovat, jak realita není v souladu s informacemi a už vůbec se rozsahem neblíží k širší daného tématu.

Z výše zveřejněných výsledků plyne fakt, že názorová rozdílnost a právě nedostatečná informovanost o pozadí této problematiky je strůjcem mýtů a omylů ohledně veteránské a vojenské komunity. Otázkou zůstává, zda by se mi dostalo stejných odpovědí v případě, že by respondenti byly jiného složení a z jiných regionů, zda by se na veterány nahlíželo jinak, kdybychom jako veřejnost byly více účastni na obraně státu a zda by se také případné nezrušení základní vojenské služby nějak promítlo do celkových výsledků. Myslím si, že minimálně povědomí by bylo jiné, širší a nezkreslené. Současná mládež, pokud tedy nejeví zájem o armádu, nemá nejmenší pojetí o tom, co obnášela základní vojenská služba, co znamená vlastenectví, jaké to je zapřísahat se, že jste ochotni obětovat to nejcennější – svůj život a jaké to vlastně je opustit rodinné hnízdo a jít žít jinam – do míst, kde jsou jen povely a neustálý strach a nebezpečí. (Černý 2017, s.7)

Lze tak pouze usoudit a doporučit větší informovanost o chodu Armády České repub-

liky, vyhranit pracovní místa pro veterány a nebát se je začlenit do společnosti, pracovního procesu nebo škol a prokázat jim podporu. Uvědomit si, že kdyby za nás nebojovali mimo naši zem, byl by válečný konflikt možná i v naší vlasti. Musíme si do důsledku totiž uvědomit, že vojáci do nebezpečných míst nejezdí jen z vlastní vůle, ani z vůle jejich nadřízeného v rotě ale ani z vůle Ministerstva obrany. Jsou na zahraniční mise vysíláni v zájmu státu České republiky na základě mezinárodních dohod, z rozhodnutí české vlády a obou komor Parlamentu ČR.

Odpovědnost za jejich osudy, za osudy vojáků a veteránů, jejich životy, potřeby a jistoty by neměla být jen s gesci MO, ale z morálního hlediska by měla být záležitostí společenskou. A už vůbec nesmíme nezapomínat na fakt, že peníze jsou sice silnou motivací, ale kdo z nás nevykonává svou profesi pro to, aby za ní pobíral plat a mohl tak uživit rodinu?

Zhodnocení výzkumu si dovolím ukončit zajímavou úvahovou myšlenkou, kterou jsem uzavírala dotazníkové šetření: Bylo by možné zajistit určitý počet míst na školách jen a právě veteránům v rámci rekvalifikace a dodělávání vzdělání? Jak moc by byla tato myšlenka realizovatelná v českém prostředí a o kolik by se snížila nezaměstnanost v rámci veteránské komunity? Na to se mi od odborníků z řad armády a vedení MO nedostalo odpovědi...

7 ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se zabývala historickým pohledem na péči o válečné veterány po roce 1989.

Péče o válečné veterány je tématem diskutovaným zejména ve veteránské a vojenské komunitě. Ale díky médiím, sociálním sítím, propagaci neziskových organizací a také kvůli zhoršující se bezpečnostní situaci v Evropě a ve světě se čím dál více dostává i do povědomí veřejnosti.

V práci jsem se snažila komplexně pohlédnout na tuto problematiku.

Zmapovala jsem historický vývoj ve třech dějinných obdobích – v období po roce 1918, kdy péče na území naší vlasti byla realizována dle Rakousko-Uherské koncepce. V tehdejší zemském a politickém uspořádání nebylo možné, aby voják nepracoval. Proto péče v období první republiky cílila především na návrat veteránů do pracovního procesu. Pokud to nešlo zpět do sektoru obrany, byli zaměstnáni mimo tento sketo na jakýchkoli pozicích. V dalším období, po 2.světové válce, se pojetí péče změnilo. Objevuje se zde první legislativní zakotvení a zákon věnovaný veteránům, v té době ještě pod pojmem válečný poškozenec.

V třetí kapitole jsem se snažila o podrobné zmapování současného stavu, jehož počátek datujeme revolučním rokem 1989. V tomto období došlo k několika výrazným změnám nejen v zákoně, ale i v institucionální sekci. Do začátku tohoto období se na poskytování zabezpečení a potřeb podílelo MO pouze z části, dnes toto již činí bezesbytku.

Ačkoli péče byla veteránům poskytována vždy, i když v rozličném měřítku, je nutné na tuto skutečnost upozorňovat i nadále. Protože jedině z historie se můžeme poučit a v budoucnu konat lépe a pozorněji.

Jako každá oblast, i oblast péče byla a je motivována a bohužel i limitována financemi, které na ni lze poskytnout. Objem financí, které proudí na péči o válečné veterány nebyl a podle dat od MO a VFS, jak uvádí ve Výročních zprávách o čerpání financí na zabezpečení veteránů, ani v současné době není zrovna malý. Problém spatřuji v tom, že oblast čerpání financí na zabezpečení veteránů je poměrně široká a zahrnuje nejen finanční podporu veterána jakožto osoby, ale i finanční zabezpečení nemocnic, smluvních ordinací a příspěvky pro vojenská a rekreační zařízení. Na základě zjištěných informací také poukazují na fakt, že vzhledem ke zvyšujícímu se počtu novodobých veteránů bude nezbytné přeorientovat zájmy dosud poskytované péče. Výhledově by totiž zátěž na armádní rozpočet mohla být enormní. Zvláště ve chvíli, řekněme v horizontu příštích 20 let, kdy se většina nových novodobých veteránů dostane do důchodového věku.

Proto bude nutné legislativně upravit podmínky, za kterých je veteránům péče poskytována a zaměřit se na komplexní a plnohodnotnou přípravu podmínek k uspokojení jejich potřeb, které je třeba jak v době po opuštění aktivní služby, tak i v seniorském věku.

Jak bylo v práci prokázáno, ať už studiem právních opatření nebo osobními rozhovory s veterány, je nezbytně nutné zabezpečit především nemateriální pomoc, ať už je to pomoc duchovní nebo lékařská. Mimo tato výše navrhovaná nezbytná opatření, z nichž tedy většinu má MO v plánu zrealizovat v následujícím čtyřletém období nové Koncepce péče o válečné veterány, je nutné zvýšit podporu veteránů a jejich rodin zejména ve složitém období odchodu z AČR. V jejich případě bude třeba zajistit nejen dostatečné a pravidelné finance, ale hlavně jim poskytnout pomoc při přechodu do civilu. Současná legislativa prozatím neumožňuje přednostní zaměstnávání těchto veteránů, a to v žádné ze sekcí státní nebo soukromé sféry.

Celá jedna kapitola práce je věnována také dokumentu MO, konkrétně Koncepci péče o válečné veterány, kde je podrobně popsána poskytovaná péče vždy v období čtyř let. Nicméně se ukazuje, že ve skutečnosti je tato péče poskytována v omezené míře nebo jejímu získání předchází zdoluhavý proces administrativních, služebních a postslužebních úkonů.

Teoretická část je doplněna dotazníkovým šetřením. První část je zaměřena přímo na novodobé válečné veterány, kteří jsou aktuálními uživateli poskytované péče. Druhá část se týká vojáků stále sloužících a jejím cílem je zmapovat potřebu podpory duální kariéry a zajištění co nejpohodlnějšího přechodu mezi aktivní službou a civilem. Třetí část je určena veřejnosti a týká se všeobecného mínění o veteránech a poskytované péči jak v obecné, tak v konkrétní rovině.

V rámci speciálně pedagogického pohledu si myslím, že jelikož je náplň tohoto oboru komplexní a u studentů je obor speciální pedagogiky oblíbený³⁸, rozšířit působnost speciálních pedagogů i do sféry armádní a podpořit tak úvahu MO o zavedení profese armádního speciálního pedagoga, by bylo více než vhodné a prospěšné. Získané kompetence potřebné pro práci s jedinci s postižením by byly v oblasti péče o veterány užitečné. Personálně by speciální pedagog doplnil psychologa, kaplana a lékaře, čímž by vznikl tým profesionálů, který by dokázal pokrýt všechny oblasti potřebné pomoci. V první linii by našel uplatnění především speciální pedagog – somatoped, který by poskytoval primární i dlouhodobou péči vojákům po úrazech a směřoval svou činnost k přípravě vojáka na život s postižením. Bezpochyby by své přímé uplatnění našli speciální pedagogové v oboru logopedie i surdopedie. Nelze vynechat také možnost poskytování terapií – zvláště tedy resocializačních a rein-

38 Podle studentských portálů www.studenta.cz, www.vysokeskoly.cz

tegrační.

Osobně doufám, že současný systém péče bude zaznamenávat jen progres a že díky multiinstitucionálním zájmům se povede napravit chyby z minulosti, dořešit nedostatky v právní i podpůrné oblasti a vyslyšet prosby veteránů a jejich rodin o poskytnutí individuálních potřeb.

SEZNAM ZKRATEK

- AČR* – Armáda České republiky
ČSA – Československá armáda
ČSBS – Český svaz bojovníků za svobodu
ČsoL – Československá obec legionářská
DPVV – domov péče o válečné veterány
ESF – Evropský sociální fond
EK – Evropská komise
EU – Evropská Unie
FKSP – fond kulturních a sociálních potřeb
GŠ – Generální štáb
IPC – Internation paralympic Committee
KCVV – Komunitní centru pro válečné veterány
LDN – léčebna dlouhodobě nemocných
LOM – Letecké opravny Malešice
MgA. - Magistr umění
MO ČR – Ministerstvo obrany České republiky
NATO – Severoatlantická aliance
NF – nadační fond
NVV – novodobý válečný veterán
OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN – Organizace spojených národů
OVV – Odbor pro váleční veterány
POI – pracoviště ochrany informací
RAF – Royal Air Force – Britské královské letectvo
RMO – rozhodnutí ministra obrany
SOG – Special operation group
SÚL – Sociální ústav legionářský
SLZ 39 – 45 - Sdružení čs. zahraničních letců 1939-1945
SVV ČR – Sdružení válečných veteránů České republiky
USD – Americký dolar
ÚU AČR - Úkolového uskupení Armády České republiky
ÚVN – Ústřední vojenská nemocnice
ÚVN – VoFN – Ústřední vojenská nemocnice – Vojenská fakultní nemocnice
VFS – Vojenský fond solidarity
VLRZ – Vojenské lázeňské a rekreační zařízení, tzv. Volareza
VOP CZ - Vojenský opravárenský podnik
VoZP – Vojenská zdravotní pojišťovna
VÚSZ – Vojenský ústav sociálního zabezpečení
ZB – VOS - Zpravodajská brigáda – vojenská odbojová skupina
- zkratky vojenských hodností:**
br. arm. gen. v.v. - Brigádní armádní generál ve výslužbě
brig. Gen – brigádní generál/ ka
gšt. - příslušník generálního štábu
plk. - plukovník
Pplk. - podplukovník

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Monografie:

Československá armáda v prvním desetiletí republiky, Praha: Státní tiskárna, 1928, 155 s. - separát z knihy

ČERNÝ, Michal. *Cesta vojáka: příběh českého výsadkáře: od výcviku po zahraniční mise*. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1519-0.

DOBIÁŠ, Kazimír. *Sociální politika Československé republiky v prvním desetiletí jejího trvání*. Praha: Otakar Janáček, 1929, 77 s. (dostupné online na <https://www.bibliothecaeconomica.cz/library>)

DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. Psyché (Triton), ISBN 978-80-7387-156-7

KOHOUTEK, Rudolf. *Poznávání a utváření osobnosti*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-200-9.

KOLDINSKÁ, Marie a Ivan ŠEDIVÝ. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Česká historie. ISBN 978-80-7106-953-9.

Ministerstvo obrany ČR. *Péče o válečné veterány, důchodce ministerstva obrany a koordinace péče o válečné hroby v roce 2006*. Praha: MO ČR, březen 2007. 22 volných listů. Informační tiskopis v působnosti Sekce personální MO

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

STEHLÍK, Pavel. *Já, voják v Afghánistánu: vzpomínky českých veteránů*. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5.

SVATOŠ, Josef. *Rádce legionářů*: [příruční pomůcka členů, zejména pak funkcionářů Čs. obce legionářské a Obce přátel legionářů. Praha: Českoslov. obec legionářská, [1938]

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VANĚK, Miroslav a Pavel MŮCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5.

WALTARI, Mika. *Temný anděl*. Přeložil Markéta HEJKALOVÁ. Havlíčkův Brod: Hejkal, 2000. ISBN 80-86026-09-4.

Odborné články, sborníky a periodika

KULÍŠEK J.: *Posttraumatická stresová porucha*. *Vojenské rozhledy*. 2011, 20 (52)(1), s. 94 - 113. ISSN 1210-3292. Dostupné na www.vojenskerozhledy.cz.

MECA, Viktor. *The Analysis of Main Problems of New War Veterans (ret.) with the Accent on their Admittance to Labour Market*. *Vojenské rozhledy* [online]. **20 (52)(2)**, 114-129 [cit. 2020-05-01]. ISSN 1210-3292. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/analyza-hlavnich-problemu-novodobych-valecnych-veteranu-mimo-cinnou-sluzbu-s-durazem-na-uplatneni-na-trhu-prace>

MECA, Viktor. *Veterán jako dobrá značka*. A report: Měsíčník Ministerstva obrany České republiky [online]. 2/2015, 2015(2), 20-21 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/casopisy/a-report/ar2_2015.pdf

OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ. *PŘÍPADOVÁ STUDIE JAKO VÝZKUMNÁ METODA VE VĚDÁCH O ČLOVĚKU*. [online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/pdfwww/oleckacasestudyclanek.pdf>

SVOBODA, M. *Úloha vojenské zdravotnické služby v oblasti zdravotní a sociální péče o válečné veterány*. Závěrečná práce v Kurzu generálního štábu. UO. Brno 2016

SVOBODA, Michal. *Biografická metoda v antropologii* [online]. 2007 [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/publikace/prehledove-studie/biograficka-metoda-v-antropologii>

Sborník vybraných dokumentů, Československá armáda jako oběť i nástroj politické perzekuce. Praha: AVIS 2005, 111 s. ISBN 80-7278-286-X

ŠEDIVÝ, I. *Legionářská republika?: k systému legionářského zákonodárství a sociální péče v meziválečné ČSR. Historie a vojenství*. 2002, 51 (1), s. 158–184.

TOUŠEK, Laco. *Metodologie narativní (biografické) interview* [online]. 2014 [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/metodologie/narativni-biograficke-interview>

Interní normativní dokumenty

Etický kodex: Česká asociace orální historie [online]. In: . [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: http://www.coha.cz/wp-content/uploads/2018/05/Eticky_kodex-COHA_2018.pdf

Koncepce péče ministerstva obrany o účastníky národního boje za osvobození, vojenské důchodce a důchodce resortu. Praha: Ministerstvo obrany, Odbor pro veterány, 2002. č.j. 130003/22/2002-7542, 22 s.

Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017 – 2021. Praha: Ministerstvo obrany, Sekce právní Ministerstva obrany ze dne 24.ledna 2017. Čj. 1802-8/2016-1322

Rozkaz ministra obrany České republiky č. 19/1998, o zřízení duchovní služby v rezortu Ministerstva obrany.

Rozkaz ministra obrany č.101/2014, Poskytování příspěvku na stravování a finanční podpory na lázeňskou léčebně rehabilitační péči a rekreační pobyty válečným veteránům-důchodcům z rozpočtové kapitoly Ministerstva obrany ze dne 18.listopadu 2014, Čj. 610-10/2014-OVV MO

Zlepšení kvality života válečných veteránů (stručný koncepční materiál). Praha: Ministerstvo obrany, Sekce personální, 2007. č.j. 86-22/2007-7542

Internetové zdroje

Československá obec legionářská [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <http://www.csol.cz/>

ČT - Péče o válečné veterány: dokument [online]. In: . 2017 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/217411058130814-pece-o-valecne-veterany>

DOLINA, Miroslav. Výsluhy - realita. CZEDefense [online]. 2019 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.czdefence.cz/clanek/na-vysluhy-po-patnacti-letech-nedosahne-kazdy-smutna-realita>

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR. Začleňování válečných veteránů do civilního života s důrazem na uplatnění na trhu práce. Evropský sociální fond v ČR. [online]. 6.5.2016 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/zadavaci-rizeni-oplzz/-/asset_publisher/0vxsQYRpZsom/content/zaclenovani-valecnych-veteranu-do-civilniho-zivota?inheritRedirect=false

EVROPSKÁ KOMISE. Gender equality: Jak odstranit platovou nerovnost mezi ženami a muži v Evropské unii [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality>

GAZDÍK, Jan. Novodobí vojenští veteráni klesají na dno a stát jim musí pomáhat. [online]. 2013 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/umi-riskovat-zivot-v-civilu-casto-padnou-na-dno/r~1c7c9cd04b0b11e3bb540025900fea04/>

Krajanské listy [online]. 2015 [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2052561/Krajanske_listy_unor_2015.pdf

M.L: Athletes Biography. In: Paralympic [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.paralympic.org/miroslav-lidinsky>

Nadační fond Veteráni bez hranice [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: www.legionar.eu

P.Š. [online]. 2019 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/armada-vojak-mise-afghanistan-patrik-stepanek-plzensko-mokrouse.A190807_493963_plzen-zpravy_vb

Péče o druhoválečné veterány - oblasti [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: http://www.terani.army.cz/htm/1_3.html

Podmínky k profesi vojáka z povolání: Armáda České republiky [online]. 2018 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://kariera.army.cz/vojak-z-povolani#>

SVĚTNIČKA, Lubomír. Vztah k veteránům odráží naši vyspělost [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: https://ceskapozice.lidovky.cz/tema/ve-vztahu-k-valecnym-veteranum-se-odrazi-nase-vyspelost.A161129_130406_pozice-tema_lube

Program Zelená cesta [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <http://www.vojenskyduchodce.army.cz/program-zelena-cest>

Předseda SVV. [online]. 2019 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory>

REGI Base Foundation - United States [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://regibase.us/about.html>

Regi Base: Pomáháme těm, kteří za nás sloužili [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.regibase.cz/>

Regi Base - Franchise Tax Account Status: Taxable Entity Search [online]. In: . [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://nonprofitquarterly.org/serving-those-who-served-the-foundation-role-in-aid-to-veterans-and-their-families>

ROŽÁNEK, Karel. iVysílání > A-Z > Události > Další části > 29. 8. 2011 [online]. ČT1, 2011-08-29 [cit. 2020-05-01]. Soukromé centrum pro válečné veterány

Sdružení válečných veteránů [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <https://www.svvcr.cz/>

Spolupracující spolky [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <http://www.veterani.army.cz/spolupracujici-spolky>

SVITÁK, Ctirad. J.S.: i Česko má své hrdiny. Armádní noviny [online]. 2012 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.armadninoviny.cz/jiri-regi-schams-i-cesko-ma-sve-hrdiny.html>

Vlčí máky - spolek [online]. [cit. 2020-04-30]. Dostupné z: <https://www.spolekvlcimaky.cz/>

Vojenská lázeňská a rekreační zařízení, p.o.: Péče [online]. 2018 [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.volareza.cz/>

Zákony a vyhlášky:

Zákon č. 199/1919 Sb. z. a n., o organizaci péče o válečné poškozence

Nařízení vlády č. 424/1919 Sb. z. a n., o zřízení a správě „Státního fondu československých invalidů“

Zákon č. 142/1920 Sb. z. a n., o požitcích válečných poškozenců.

Zákon č. 164/1946 Sb., o péči o vojenské a válečné poškozence a oběti války a fašistické perzekuce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, ve znění pozdějších

Zákon č. 196/1946 Sb., jímž se doplňují některá ustanovení zákona ze dne 24. července 1919, č. 462 Sb., o propůjčování míst legionářům

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

Zákon č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům

Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech

Zákon č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některých osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů

Zákon č. 61/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., a zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2009 Sb., o jednorázové peněžní částce nahrazující příplatek k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 88/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech

Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů

Další zdroje:

- Vojenský historický archiv
- emailová a telefonická komunikace s narátory a s pracovníky MO (s brig. gen. Mgr. L. Šmerdovou, s Kanceláří MO zastoupenou Mgr. R. Hračkou, s plukovníkem gšt. IC-Lic. Mgr. et. Mgr. Jaroslavem Knichalem, plk. gšt. v záloze PhDr. Eduardem Stehlíkem, Ph.D., MBA), s Místopředsedou SVV ČR pplk Ing. L.Sornasem, s předsedkyní spolku Vlčí máky Miroslavou Paškovou

SEZNAM PŘÍLOH

1. Průkaz válečného veterána – přední i zadní strana
2. Čestný pamětní odznak Válečný veterán České republiky
3. Vzor osvědčení válečného veterána

grafické přílohy:

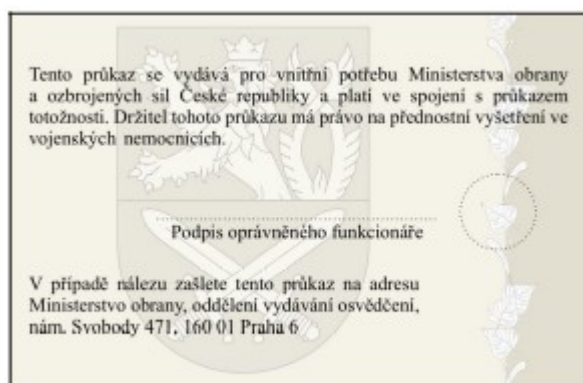
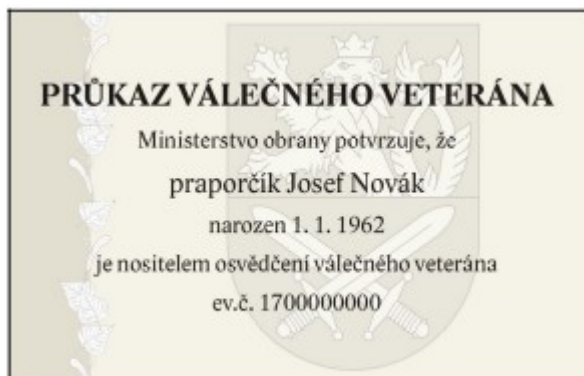
4. graf předpokládaného poklesu a růstu druhoválečných a novodobých veteránů
5. graf odpovědí na otázku Víte, co je péče o veterány?
6. graf odpovědí na otázku Kdo podle Vás poskytuje péči o válečné veterány?
7. graf odpovědí na otázku Myslíte si, že se péče o válečné veterány od roku 1989 zlepšila?
8. graf odpovědí na otázku Myslíte si, že je péče o válečné veterány dostatečná?
9. graf odpovědí na otázku Jaká oblast péče je podle Vás nejdůležitější?

listinné přílohy:

10. Žádost o vydání Osvědčení válečného veterána
11. Odpověď na žádost o poskytnutí informací dle zákona 106/1999
12. dotazníky
 - 12a – dotazník pro válečné veterány
 - 12b – dotazník pro vojáky stále sloužící
 - 12c – dotazník pro veřejnost

PŘÍLOHY

1. Průkaz válečného veterána – přední i zadní strana

(zdroj obrázků: <http://www.veterani.army.cz/jak-ziskat-osvedceni-2>)

2. Čestný pamětní odznak Válečný veterán České republiky

(zdroj obrázku: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=60677&tmplid=527>)

3. Vzor osvědčení válečného veterána

MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY

Evid. č.

VZOR OSVĚDČENÍ VÁLEČNÉHO VETERÁNA

podle § 4 zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo obrany vydává osvědčení o tom, že

hodnost nebo služební hodnost s hodnostním označením,
titul, jméno a příjmení,
místo a datum narození okres,

občan České republiky, je

VÁLEČNÝM VETERÁNEM

Jmenovaný splnil všechny podmínky pro přiznání
statusu válečného veterána.

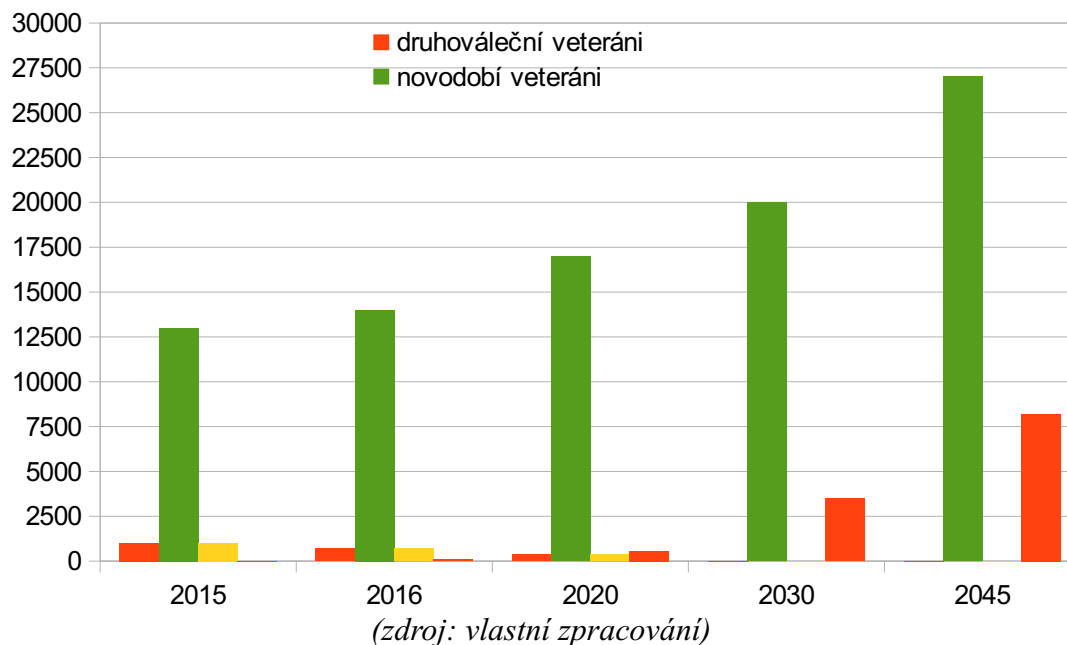
Údaje o výkonu služby nebo plnění úkolů v jednotlivých misích rozhodné pro vydání
osvědčení:

V Praze dne

Oprávněná úřední osoba
otisk razítka

(zdroj obrázku: 2014 © Atlas consulting spol. s r.o., dostupné na: http://www.veterani.army.cz/sites/veterani.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/vzor_osved_n.pdf)

4. graf předpokládaného poklesu a růstu druhoválečných a novodobých veteránů

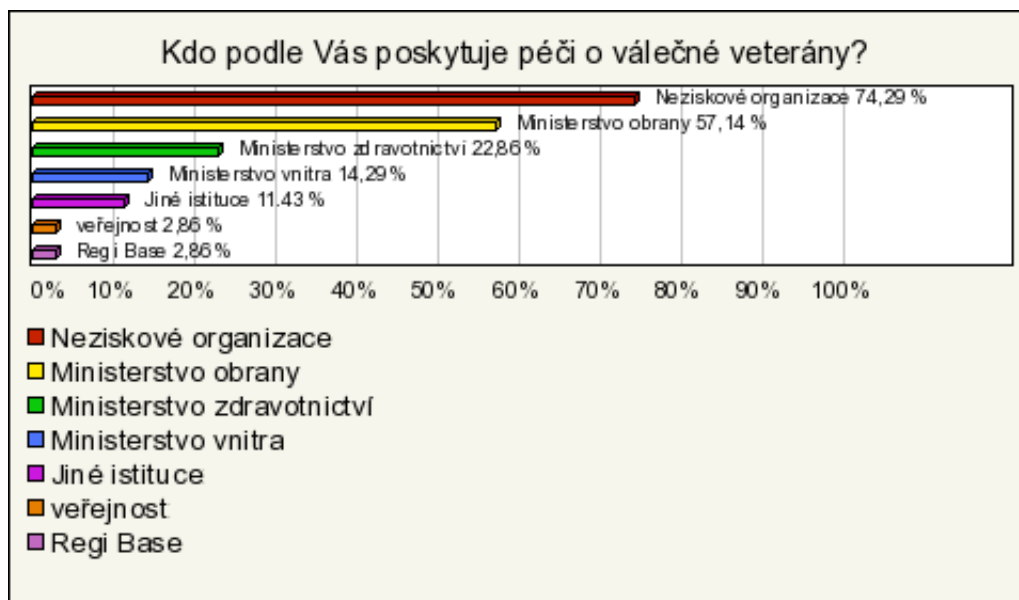

5. graf odpovědí na otázku Víte, co je péče o veterány?

(zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření)

6. graf odpovědí na otázku Kdo podle Vás poskytuje péči o válečné veterány?

(zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření)

7. graf odpovědí na otázku Myslíte si, že se péče o válečné veterány od roku 1989 zlepšila?

(zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření)

8. graf odpovědí na otázku Myslíte si, že je péče o válečné veterány dostatečná?

(zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření)

9. graf odpovědí na otázku Jaká oblast péče je podle Vás nejdůležitější?

(zdroj: vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření)

10. Žádost o vydání Osvědčení válečného veterána

Odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany
náměstí Svobody 471, Praha 6 – Bubeneč, PSČ 160 01, datová schránka hjaavk

ŽÁDOST O VYDÁNÍ OSVĚDČENÍ VÁLEČNÉHO VETERÁNA

1. Žádám, aby mi bylo vydáno osvědčení válečného veterána podle § 4 zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, ve znění pozdějších předpisů.

Titul, jméno a příjmení

hodnost nebo služební hodnost s hodnostním označením

místo narození

datum narození

místo trvalého pobytu (včetně PSČ)

okres a kraj.....

adresa pro doručování (liší-li se od místa trvalého pobytu).....

státní občanství

telefon

e-mail

2. Vykonával jsem službu*

a) jako voják v činné službě / příslušník armády, která byla v rozhodné době považována za armádu spojeneckou / příslušník armády státu, jehož je Česká republika právním nástupcem **

b) jako příslušník bezpečnostního sboru * (Policie České republiky / Hasičského záchranného sboru České republiky / Celní správy České republiky / Vězeňské služby České republiky / Bezpečnostní informační služby / Generální inspekce bezpečnostních sborů / Úřadu pro zahraniční styky a informace) **

** Uveďte místo a dobu výkonu služby. Můžete uvést i další informace, které mohou být důležité pro posouzení Vaší žádosti (v případě potřeby použijte volný list).

.....

.....

.....

3. Plnil jsem úkoly jako zaměstnanec ústředního orgánu státní správy, bezpečnostního sboru nebo ozbrojených sil*

Uveďte zaměstnavatele a označení mise, dobu a místo plnění úkolů. Můžete uvést i další informace, které mohou být důležité pro posouzení Vaší žádosti (v případě potřeby použijte volný list).

.....

.....

.....

4. Jsem - nejsem* nositelem osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. (Jste-li nositelem osvědčení, přiložte jeho kopii, případně uveďte jeho číslo jednací).

* Doplňte, nevhodné škrtněte

11. Odpověď na žádost o poskytnutí informací dle zákona 106/1999 Sb.

Kancelář ministra obrany

Ministerstvo obrany, Tychonova 1, Praha 6 – Hradčany, PSČ 160 01, datová schránka hjaavvk

Praha 16. září 2019
Čj. MO 263008/2019-8694
Sp. zn. SpMO 37443/2019-8694

Adéla Bulínová
e-mail: fusion.123@seznam.cz

Poskytnutí informací podle § 14 odst. 5 písm. d) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění zákona č. 61/2006 Sb.

Ministerstvo obrany (MO) obdrželo dne 22. srpna 2019 Vaši žádost o poskytnutí informací vztahujících se k válečným veteránům, podanou podle zákona č. 106/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

K žádosti Vám poskytujeme následující informace.

Ad 1)

K 31. srpnu 2019 vydalo MO podle § 4 zákona č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o válečných veteránech“) 18 682 osvědčení válečného veterána. Celkový seznam válečných veteránů ve smyslu § 3 zákona o válečných veteránech MO nevede.

Ad 2)

Ozbrojené síly České republiky se od roku 1991 účastnily celkem 45 zahraničních operací a misí (NATO – 14, EU – 4, jiné 4, OSN-23). Podrobné informace jsou dostupné na webových stránkách MO (www.army.cz, záložka zahraniční mise, historie misí).

Ad 3)

Ministerstvo obrany nevede přehled o počtu vojáků, kteří utrpěli úraz ve výkonu služby. V registru úrazů se vedou osobní údaje všech vojáků, kteří utrpěli úrazy od vzniku do zániku služebního poměru vojáka.

Ad 4)

Ministerstvo obrany vede ucelený přehled vojáků, kteří zemřeli v průběhu vojenské činné služby, nicméně nerozlišuje, zda se jednalo o úmrtí při výkonu služby. Zvlášť je veden pouze seznam vojáků, kteří zahynuli při výkonu služby v zahraničí. Tento seznam je zveřejněn na webových stránkách MO. Při výkonu služby v zahraničí zahynulo od roku 1991 celkem 29 vojáků z povolání.

Ad 5, 6 a 8)

Zdravotní péče, zdravotní služby, zdravotní pojištění a nemocenské pojištění vojáků z povolání zajišťuje MO dle § 94 až § 97a zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů. Zdravotní péče se poskytuje zejména ve státních příspěvkových organizacích zřízených Ministerstvem obrany, a to v Ústřední vojenské nemocnici-Vojenská fakultní nemocnice Praha, vojenských nemocnicích v Brně, Olomouci, v Ústavu leteckého zdravotnictví Praha a Vojenském lázeňském a rekreačním zařízení. Informace o činnosti v dané oblasti jsou dostupné na jejich

webových stránkách. Tyto organizace metodicky úzce spolupracují s odborem vojenského zdravotnictví sekce podpory MO. Poskytují zdravotní péči, včetně specializované a zvláště specializované diagnostické a léčebné péče vojákům v činné službě, válečným veteránům, vojenským důchodcům a dalším fyzickým osobám. Poskytovaná péče je hrazena z veřejného zdravotního pojištění (viz zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění). Zdravotní péči za zákonných podmínek mohou využívat i rodiny vojáků a pozůstalí po zesnulých vojácích. Vojenský fond solidarity podporuje zejména nezaopatřené děti vojáků, kteří zahynuli při výkonu služby. Bližší informace v dané oblasti jsou dostupné na webových stránkách ministerstva, kde je rovněž zveřejněna organizační struktura MO a působnost jednotlivých organizačních celků, včetně odboru vojenského zdravotnictví.

Ad 7 a 10)

Dotiční program Péče o válečné veterány je každoročně vyhlášen Ministerstvem obrany v rámci hlavních oblastí státní dotáční politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro jednotlivé roky. V současnosti je návrh hlavních oblastí pro rok 2020 projednáván vládou České republiky. Pro rok 2019 bylo z programu Péče o válečné veterány poskytnuto 6 698 000 Kč. Archiv dotací poskytnutých nestátním neziskovým organizacím je zveřejněn na webových stránkách MO (www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/dotacni-politika/archiv-dotace/)

V rámci péče o válečné veterány se těmto osobám a za zákonem stanovených podmínek jejich manželkám/manželům, družkám/druhům/nebo partnerům/partnerkám, popř. jejich rodinám a blízkým poskytuje:

a) Příspěvek na stravování, finanční podpora na lázeňskou léčebně rehabilitační péči a na rekreační pobyt podle RMO č. 101/2014 Věstníku MO *Poskytování příspěvku na stravování a finanční podpory na lázeňskou léčebně rehabilitační péči a rekreační pobyty válečným veteránům-důchodcům z rozpočtové kapitoly Ministerstva obrany*, který je dostupný na webových stránkách MO.

b) Pomoc při začleňování do občanského života, psychologická péče, pobyt ve vojenském ubytovacím zařízení na dobu nutnou k překonání tíživé sociální situace (nejdéle na 1 rok), který zajišťuje státní příspěvkové organizace Armádní servisní;

e) Pobyt v domovské péči o válečné veterány podle vyhlášky č. 191/2005 Sb., o zdravotním postížení vylučujícím přijetí do domova péče o válečné veterány, úhrada nákladů za pobyt v domovské péči o válečné veterány a případech, kdy se úhrada nákladů za pobyt v domovské péči o válečné veterány nepožaduje, ve znění vyhlášky č. 70/2008 Sb.

f) Lékařská pomoc ve vojenských nemocnicích (Praha, Brno, Olomouc) a Ústavu leteckého zdravotnictví Praha;

g) Duchovní a psychologická péče prostřednictvím Komunitního centra pro válečné veterány, které je zřízeno při Vojenské nemocnici Brno, ale také po dohodě i v ostatních vojenských nemocnicích. Centra krizové intervence poskytují odbornou psychologickou podporu (okamžitou či dlouhodobou pomoc) v závažných, těžko zvládnutelných životních situacích nejen pro samotné válečné veterány, ale i rodinné příslušníky. Samotná psychologická pomoc je v trvalé součinnosti s péčí psychiatrickou.

i) Poradna pro válečné veterány ve vojenských nemocnicích Brno (Denní stacionář), Olomouc (Bezpečné místo);

l) Duchovní služby, pravidelné společenské akce při příležitosti významných státních svátků a pamětních dnů v Komunitním centru pro válečné veterány při Vojenské nemocnici Brno;

Ad 9)

Koncepce péče o válečné veterány v letech 2017-2021 byla schválena ministrem obrany dne 24. 1. 2017. V současné době se nepřipravují žádné úpravy jejího znění a dosud nebyly zaznamenány žádné negativní připomínky směřující k jejímu obsahu.

Ad 11)

Počínaje letošním rokem jsou pro vojáky z povolání odcházející z řad Armády České republiky pořádány semináře organizované Agenturou personalistiky ČR ve spolupráci s odborem pro válečné veterány a Úřadem práce České republiky. Cílem těchto seminářů je poskytnout vojákům základní informace související s jejich přechodem do civilního života. Na webových stránkách MO (www.veterani.army.cz/databaze-firem/) se zveřejňují nabídky pracovních míst zaměstnavatelů (mezi nimiž jsou i státní podniky, vůči nimž plní ministerstvo zakladatelské funkce), kteří mají zájem přijmout do svých řad válečné veterány a bývalé vojáky z povolání.

Vážená paní,

oblast péče o válečné veterány je velice rozsáhlá, zejména vzhledem k tomu, kolik skupin osob se považuje za válečného veterána, ve smyslu zákonné definice pojmu válečný veterán dle § 3 zákona o válečných veteránech. Pokud se chcete věnovat všem těmto skupinám, nebo si jednu z nich vyberete, doporučujeme Vám v případě nejasnosti při zpracování daného tématu požádat přímo o konzultaci jednotlivé odbory MO, jejichž činnost se k danému tématu vztahuje (např. odbor pro válečné veterány, odbor vojenského zdravotnictví, popř. poradkyni náčelníka GŠ AČR pro tuto oblast). Kontakt na ně je zveřejněn na webových stránkách MO, stejně jako další informace vztahující se k válečným veteránům (www.mocr.army.cz, záložky Ministerstvo obrany/Armáda České republiky/Zahraniční mise).

Mgr. Roman Hrabáček
ředitel
podepsáno elektronicky

12. Dotazníky

12a - dotazník pro válečné veterány

ČÁST I. - obecné informace

1. Pohlaví:
2. Kolik let jste/byl(a) v AČR?:
3. Kdy jste z AČR odešel/odešla? stále aktivní X odešel/odešla jsem v roce:
4. Na jaké jste byl/a misi?:
5. Pozice v AČR?
 - důstojník
 - praporčík
 - poddůstojník

ČÁST II. - PÉČE o válečné veterány

otázky týkající se péče o válečné veterány (nabízené, využití, poskytované...)

6. Víte něco o péči o veterány v ČR?:
7. Využil(a) jste/ potřeboval(a) jste někdy nějaký druh péče? Pokud ano - kdy, kde a jakou - označte, ve které oblasti a doplňte podrobnosti:
 - finanční
 - zdravotní
 - jiný druh

.....
8. Dostal/a jste péči? (pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku): ano X ne X stále čekám na realizaci

9. Od koho a jaká péče Vám byla poskytnuta? (pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ANO)

10. Jak jste ji REÁLNĚ využil/a?

11. Myslíte, že je veteránům poskytována DOSTATEČNÁ péče?

ano	ne
spíše ano	spíše ne

12. Co navrhuje - zlepšení, změnu, co je třeba?

13. Co váleční veteráni opravdu potřebují? (podle Vás)

14. Ocenil/a byste ucelenou a lépe dostupnou síť institucí poskytujících péči v.v.? (např. v krajích - nemocnice, pobočky ministerstev...)

ano	ne
spíše ano	spíše ne

15. Kdo podle Vás péči nejvíce potřebuje? Na koho by měla být směřována? (lze vybrat více možností)

- děti válečných veteránů
- pozůstalí po padlých veteránech
- invalidizovaní (zranění) veteráni
- každý veterán, který nepůsobí v aktivní službě
- jiná odpověď

16. Máte ponětí o existenci dokumentu Ministerstva obrany Koncepce péče o válečné veterány?

ano X ne X slyšel/a jsem o něm

17. Víte, co tento dokument obsahuje a čím se zabývá? (alespoň orientačně)

ano	ne
spíše ano	spíše ne
vůbec	

ČÁST III. - PRÁCE - pokud by bylo nalezení práce jedním z pilířů péče...

18. Kdyby jednou z poskytovaných služeb bylo nalezení práce po opuštění AČR, využil/a byste ji?

ano	ne
spíše ano	spíše ne

19. Pracujete v současné době? ano X ne

20. Pokud ano, našel/a jste práci:

- sám
- pomocí Pracovního úřadu

21. Pokud pomocí Pracovního úřadu, byl/a jste v evidenci

- do 3 měsíců
- do 6 měsíců
- do 9 měsíců
- do 12 měsíců

22. Po opuštění AČR pracujete:

- v původním oboru, ve kterém jste pracoval/a před nástupem do AČR
- v jiném, novém oboru

23. Pokud pracujete v jiném, novém oboru, v jaké oblasti:

- technické zaměření
- kancelářská, úřednická práce
- školství a pedagogika
- řemeslo
- jiné

12b – dotazník pro vojáky stále sloužící

ČÁST I. - obecné informace

1. Pohlaví:
2. Kolik let jste/byl(a) v AČR?:
3. Pozice v AČR?

poddůstojník
důstojník
praporčík

4. Na jaké jste byl/a misi?

ČÁST II. - vzdělání a vzdělávání

5. Jaké jste dosáhl/a vzdělání před nástupem do služby AČR?

- základní
- učební obor – vyučen/a
- maturitní obor – středoškolské
- VOŠ
- vysokoškolské bakalářské
- vysokoškolské další

6. Byl/a byste ochotný/á po ukončení aktivní služby si dodělat vzdělání pro potřeby nalezení zaměstnání?

Ano
možná, dle nabídnutých možností
ne

7. Co by Vás k dalšímu vzdělávání motivovalo:

- nařízení z velitelství
- vlastní motivace, zájem
- nabídnuté výhody, možnosti
- zajímavá nabídka oborů

8. Pokud byste byl/a ochotná dodělat vzdělání, jaké úrovně:

- SŠ
- VOŠ
- VŠ
- nástavba v oboru
- rekvalifikační kurzy

9. Ocenil/a byste možnost zvýšení či dodělení vzdělání ještě v průběhu aktivní služby?

Ano
možná, podle nabídnutých podmínek
ne

10. Byl/a byste ochotný/á si případně platit školné či jeho část? Pokud ano, kolik (zaškrtněte)

ano
ne
do 5 000

do 10 000

více než 10 000

11. Kurzy vzdělávání - jakého zaměření byste preferovali kurzy dalšího vzdělávání?

- rozšíření řidičského oprávnění
- řemesla
- ekonomie a finance
- pedagogika a vzdělávání
- zaměření využitelné u jiných složek AČR

12c – dotazník pro veřejnost

1. Pohlaví:

2. Věk:
- 19 – 25
 - 26 – 39
 - více než 40

3. Dosažené vzdělání: - SŠ
- VŠ Bc.
 - VŠ další
 - VOŠ

4. Absolvoval/a jste základní vojenskou službu či vojenský výcvik?
- ne
 - ano – vojenský výcvik (či zkrácenou vojenskou službu)
 - ano - základní vojenskou službu

5. Kdo je podle Vás válečný veterán? - odpověď vlastními slovy.

6. Víte, v jakých zahraničních operacích působila naše armáda od roku 1989? - napiš:

7. Víte, co je Péče o vojenské veterány?

- ano ne
- spíše ano spíše ne

8. Víte o tom, že systém péče a péče jako taková není nijak zakotvena v zákoně?

- ano ne

9. Kdo podle Vás poskytuje péči o válečné veterány? - zvolte některou z nabízených odpovědí nebo dopiště vlastní

- Ministerstvo obrany
- Neziskové organizace
- Ministerstvo zdravotnictví
- Ministerstvo vnitra
- Jiné instituce

10. Slyšel/a jste někdy o dokumentu Koncepce péče o válečné veterány?

- ano ne

11. Myslíte, že je péče o válečné veterány dostatečná? - zvolte některou z nabízených odpovědí nebo dopiště vlastní

- ano ne
- spíše ano spíše ne

12. Na koho by se měla péče zaměřovat? Seřaď podle důležitosti:

- Na děti válečných veteránů
- Na rodiny padlých vojáků
- Na veterány v důchodovém (neproduktivním) věku
- Na veterány v produktivním věku (mimo službu v armádě)
- Na vojáky stále sloužící
- Na vojáky invalidizované (zraněné)
- Na děti sociálně slabých

13. Jaká oblast péče je podle Vás pro veterány nejdůležitější? - možno více možností

- psychologická/ duchovní
- zdravotní
- oblast duální kariéry - nalezení práce
- finanční
- vzdělávací - dodělání vzdělání/rekvalifikace

14. Myslíte si, že se péče o válečné veterány od roku 1989 zlepšila?

- ano, zlepšila se a nadále se bude zlepšovat
- ne, je dlouhodobě na stejné úrovni
- nevím
- ne, zhoršila se

15. Měla by se na péči o válečné veterány podílet i veřejnost?

16. Jaké výhody/služby nebo možnosti by měly být veteránům nabízeny? Co podle Vás potřebují?
(např.: slevy na léky, ošetření, pravidelný finanční příspěvek...)